

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Η ΔΙΚΑΝΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΕ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ
ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΔΟΜΗΜΕΝΟΥ
ΟΔΗΓΟΥ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ
ΠΕΤΡΟΥΤΣΑ ΓΕΩΡΓΙΑ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ:2088

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
ΘΕΜΕΛΗ ΟΛΓΑ

ΡΕΘΥΜΝΟ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2011-2012

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Τα Παιδιά Ως Μάρτυρες.....	6
Η Αξία του Δομημένου Πρωτόκολλου σε συνεντεύξεις με ανήλικους μάρτυρες.....	10
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	15
Το Αναπτυξιακό Στάδιο του Παιδιού Μάρτυρα στα πλαίσια της Συνέντευξης.....	20
Η Μνήμη.....	20
Επιρροή	21
Η Χρήση της Γλώσσας.....	22
Ο Σχεδιασμός της Ερευνητικής Συνέντευξης	24
Ο Σκοπός της Συνέντευξης και ο Ρόλος του Συνεντευκτή.....	26
Βασικές Παράμετροι για την Διεξαγωγή της Συνέντευξης	27
Η Διεξαγωγή της Ερευνητικής Συνέντευξης.....	32
Η Εισαγωγή.....	32
Το Χτίσιμο της Σχέσης Εμπιστοσύνης (Rapport)	33
Η Ατμόσφαιρα της Συνέντευξης.....	34
Βασικοί Κανόνες	35
Το να λέγεται η Αλήθεια	36
Το χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης μέσα από μια συνέντευξη πρακτικής.....	37
Φέρνοντας στην επιφάνεια το θέμα της Ανησυχίας	38
Η Ελεύθερη Αφήγηση.....	38
Οι Ερωτήσεις	39
Το Κλείσιμο.....	45
Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες ως Μάρτυρες.....	47
Ο Σχεδιασμός της Συνέντευξης για Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες.	47
Η Συνέντευξη κάτω από την Πολιτισμική Σκοπιά	49
Βασικές Οδηγίες για Δίγλωσσους Ανήλικους Μάρτυρες.....	50

Δίγλωσσοι Ανήλικοι Μάρτυρες σε Συνέντευξη (σύμφωνα με τον Οδηγό για Δικανική Συνέντευξη με Ισπανόφωνα Παιδιά)	51
Το Δικαστήριο και οι Ενήλικοι Μάρτυρες.....	58
Η Ειδική Προετοιμασία των Παιδιών για το Δικαστήριο	60
Σχετικές Ανησυχίες ή Φοβίες	61
Προτεινόμενα Ερωτηματολόγια	62
για την Προετοιμασία πριν το Δικαστήριο.....	62
Συνεδρίες για Προετοιμασία πριν το Δικαστήριο.....	67
Κατάθεση εκτός Δικαστηρίου	71
Το Καθορισμένο Πρόσωπο Υποστήριξης	76
Επίλογος	81
Washington State : Οδηγός Συνέντευξης Ανηλίκων.....	82
Βιβλιογραφία.....	127

Εισαγωγή

Το 1984, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ο Federico Macias, καταδικάστηκε για απόπειρα δολοφονίας και η ποινή που του επέβαλε το δικαστήριο, ήταν αυτή της θανατικής ποινής. Τέσσερα χρόνια μετά την πρώτη ένορκη κατάθεση μιας 13χρονης, που είχε συμπεριληφθεί στην υπόθεση ως μάρτυρας, και υπήρξε αποφασιστική για την καταδίκη του Macias, η 13χρονη μάρτυρας έκανε την εξής δήλωση:

« Επειδή τόσοι πολλοί άνθρωποι μου έκαναν τόσες πολλές ερωτήσεις σχετικά με αυτό που είδα, άρχισα να μπερδεύομαι. Πίστευα πως μπορεί να είχα δει κάτι που θα ήταν βοηθητικό για την αστυνομία. Δεν είχα συνειδητοποιήσει πως αυτό θα γινόταν τόσο σημαντικό. Πίστευα πως ήθελαν να είμαι σίγουρη, έτσι και είπα πως ήμουν σίγουρη αν και δεν ήμουν... όσες περισσότερες ερωτήσεις μου έκαναν, τόσο πιο πολύ μπερδεύομουν » (Ceci & Bruck, 1995, όπως αναφέρεται στους Kraehenbuehl et al., 2007).

Αυτή η δήλωση έγινε 2 εβδομάδες πριν την προγραμματισμένη εκτέλεση του Macias. Τελικά δεν του επέβαλαν τη θανατική ποινή και αθωώθηκε το 1993.

Η διεξαγωγή μιας δικανικής συνέντευξης είναι θεμελιώδης για την ερευνητική διαδικασία και τα αποτελέσματά της. Είναι εξίσου σημαντική και για τους μάρτυρες και για το θύμα και για τον κατηγορούμενο. Η πρόταση πως οι μάρτυρες θα πουν *“την αλήθεια, ολόκληρη την αλήθεια και τίποτα άλλο πέρα από την αλήθεια”*, μπορεί να καταλήξει *“απλοϊκή, υπεραπλουστευτική και εξωπραγματική”* (Ainsworth, 1998, όπως αναφέρεται στους Kraehenbuehl et al., 2007).

Το έγκλημα έχει χαρακτηριστεί ως το τέλος ενός διαλόγου. Η πραγματικότητα δείχνει πως σε πολλές περιπτώσεις εγκληματικών πράξεων, το ρόλο του “ομιλητή” μπορεί να έχουν και παιδιά. Είναι τα παιδιά που, στην περίπτωση αποκάλυψης κακοποίησης, θα οδηγηθούν στο ποινικό σύστημα δικαιοσύνης και θα έχουν πλέον το ρόλο του θύματος ή του παιδιού μάρτυρα. Η αποκάλυψη της αλήθειας, ο μοναδικός στόχος των εμπλεκόμενων στο σύστημα της δικαιοσύνης, γίνεται μέσα από την διεξαγωγή της ερευνητικής/ δικανικής συνέντευξης.

Η ερευνητική/δικανική συνέντευξη έχει οριστεί ως *«μια επίσημη, προγραμματισμένη συνέντευξη με ένα παιδί, που διεξάγεται από εκπαιδευμένο προσωπικό, το οποίο, επίσης, τη σχεδιάζει, με σκοπό το παιδί να αναφέρει περιστατικά (εάν αυτά έχουν συμβεί) τα οποία χρήζουν έρευνας»* (Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland). Τα παιδιά που λαμβάνουν μέρος σε νομικές διαδικασίες στα πλαίσια της παιδικής κακοποίησης, μπορεί να χρειαστεί να πουν την ιστορία τους σε αρκετές περιπτώσεις. Η νομική διαδικασία ξεκινά με την αρχική συνέντευξη και κορυφώνεται στην εξέταση μέσα στο δικαστήριο. Στις περιπτώσεις που η δήλωση του παιδιού μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως στοιχείο στην εκδίκαση

μιας υπόθεσης, η συνέντευξη βιντεοσκοπείται από τον αστυνομό ή τον κοινωνικό λειτουργό (Davies & Westcott, 1999).

Η πραγματικότητα σήμερα έχει ως εξής: στην Αγγλία και την Ουαλία, η Βασιλική Υπηρεσία Δίωξης [Crown Prosecution Service (CPS)] αποφασίζει για το πότε μια υπόθεση οδηγείται σε ποινική δίωξη ή αναστολή. Η απόφαση της υπηρεσίας εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπου η ένορκη κατάθεση του παιδιού παίζει ένα σημαντικό ρόλο, σε συνδυασμό με την ποσότητα και την ποιότητα των ενισχυτικών στοιχείων που υπάρχουν. Από την στιγμή που τα ενισχυτικά στοιχεία δεν είναι πάντα διαθέσιμα, κυρίως σε περιπτώσεις ισχυριζόμενης κακοποίησης, δίνεται μεγάλη έμφαση στην ποιότητα της ένορκης κατάθεσης του παιδιού.

«... η ισχύ των επιπρόσθετων στοιχείων που είναι απαραίτητα για την υπόθεση εξαρτάται από την διαύγεια και την συνέπεια της ένορκης κατάθεσης του παιδιού. Στην περίπτωση που η ένορκη κατάθεση του παιδιού χαρακτηρίζεται ως εξαιρετικά διαυγής και λεπτομερής, τα στοιχεία θεωρούνται επαρκή. Όταν η ένορκη κατάθεση του παιδιού είναι ασαφής και ασυνεπής, μια υπόθεση διώκεται ποινικά μόνο εάν υπάρχουν ισχυρά στοιχεία που υποστηρίζουν την ένορκη κατάθεση του παιδιού, όπως είναι ξεκάθαρα ιατρικά σημάδια ή καταθέσεις από άλλα παιδιά που έκαναν τις ίδιες αναφορές» (Davis, Hoyano, Keenan, Maitland & Morgan, 1999, όπως αναφέρεται στους Kraehenbuehl et al., 2007).

Από την δεκαετία του 1990, εμφανίζεται η έντονη ανάγκη για την δημιουργία ενός Οδηγού/ Πρωτόκολλου για την διεξαγωγή των Δικανικών/ Ερευνητικών Συνεντεύξεων, με σκοπό αφενός την εκμείευση της αλήθειας, αφετέρου την προστασία του ανήλικου μάρτυρα (Orbach et al., 2000, όπως αναφέρεται στους Kraehenbuehl et al., 2007). Αναπτύσσονται, λοιπόν, Οδηγοί των οποίων η σύνθεση γίνεται από τους ερευνητές λαμβάνοντας υπόψη κάποιους καθοριστικούς παράγοντες, που παίζουν ρόλο στις ένορκες καταθέσεις των παιδιών. Αυτοί οι παράγοντες έχουν να κάνουν με το **αναπτυξιακό στάδιο** στο οποίο βρίσκεται ο ανήλικος μάρτυρας (ηλικία, η μνημονική του ικανότητα, το επίπεδο χρήσης της γλώσσας), τον **τύπο των ερωτήσεων** που εφιστάται λειτουργικός για την εξαγωγή λεπτομερειών σχετικά με κάποιο περιστατικό κακοποίησης, τον **τρόπο συμπεριφοράς** του ερευνητή/ συνεντευκτή για το **χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης** με τον ανήλικο μάρτυρα. Βασικό σημείο σε κάθε περίπτωση έρευνας, είναι η ελαχιστοποίηση των φορών που θα γίνει συνέντευξη σε κάποιο παιδί.

Τα αίτια για την διεξαγωγή μιας συνέντευξης, σύμφωνα με τον Οδηγό Συνέντευξης για Ανήλικους Μάρτυρες της Σκωτίας, αποσκοπούν στο να ενημερωθούν οι επαγγελματίες του ποινικού συστήματος σχετικά με τις εκτιμήσεις του παιδιού μάρτυρα και τις περιστάσεις που το οδήγησαν στην εξέταση, να συγκεντρώσουν πληροφορίες για το κατά πόσο το παιδί που

ανακρίνεται, ή οποιοδήποτε άλλο παιδί, χρειάζεται προστασία και τέλος, για να αποδειχθεί πως έχει διαπραχθεί κάποιο έγκλημα.

Επιγραμματικά αναφέρονται τα βασικά στοιχεία που αφορούν στη διεξαγωγή μιας συνέντευξης : οι συνεντεύξεις θα πρέπει να σχεδιάζονται σε όσο το δυνατό πιο σύντομο διάστημα από την στιγμή που ισχυρισμοί κακοποίησης έρχονται στο φως της δικαιοσύνης, θα πρέπει να διεξάγονται σε ένα ανεπίσημο πλαίσιο από κατάλληλα εκπαιδευμένους συνεντευκτές που θα ειδικεύονται σε συνεντεύξεις με παιδιά, τα παιδιά θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να πουν τη δική τους ιστορία πριν ξεκινήσουν οι ερωτήσεις του συνεντευκτή, δεν θα πρέπει οι συνεντεύξεις να διαρκούν περισσότερο από μια ώρα και γενικά θα πρέπει να ακολουθείται ένας τρόπος λειτουργίας “ένα βήμα κάθε φορά” (Davies & Westcott, 1999).

Θα πρέπει να τονιστεί πως κάθε παιδί είναι μοναδικό και κάθε περίπτωση κακοποίησης επίσης μοναδική. Γι’ αυτό το λόγο οι συνεντεύξεις θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες κατάλληλα στις προσωπικές ανάγκες του παιδιού και τις ανάγκες κάθε περίπτωσης. Έτσι, ένας *ενέλικτος* Οδηγός Συνέντευξης, είναι το κλειδί για την επιτυχία.

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία θα γίνει αναφορά στα παιδιά μάρτυρες και στον τρόπο διεξαγωγής ερευνητικής συνέντευξης σε αυτά. Θα αναφερθούν οι θεμελιώδεις παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην προανακριτική φάση, με συνέπεια τον κατάλληλο σχεδιασμό της συνέντευξης και στη συνέχεια τη διεξαγωγή της. Μέσα από ερευνητικά δεδομένα θα αποδειχθεί η **αξία** ενός *δομημένου* Πρωτόκολλου Ερευνητικής Συνέντευξης στα πλαίσια συνεντεύξεων με ανήλικους μάρτυρες. Πώς προετοιμάζεται ένα παιδί για κατάθεση εντός δικαστηρίου, πώς γίνεται συνέντευξη με παιδιά δίγλωσσα ή που δεν μιλούν τη γλώσσα, κατά πόσο είναι εφικτή η συνέντευξη σε παιδιά με ειδικές ανάγκες, είναι κάποια από τα ερωτήματα/ θέματα που πραγματεύεται η παρούσα εργασία. Στο τέλος της εργασίας, παρουσιάζεται ένας ολοκληρωμένος Οδηγός Συνέντευξης (*Washington State, Child Interview Guide, 2008*) με σκοπό ο αναγνώστης να έχει μια ολοκληρωμένη εικόνα του ερευνητικού/δικανικού εργαλείου που χρησιμοποιείται σε συνεντεύξεις με ανήλικους μάρτυρες.

Τα Παιδιά Ως Μάρτυρες

Οι Battin & Ceci (2003) αναφέρουν σε άρθρο τους σχετικά με τα παιδιά μάρτυρες πως αυτά που μπορεί να ακούσουν οι επαγγελματίες του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης κατά τη διάρκεια μια δικανικής/ ερευνητικής συνέντευξης στα πλαίσια ισχυριζόμενης κακοποίησης, μπορεί να μην είναι αυτά που τα παιδιά πραγματικά εννοούν.

Τα παιδιά αποτελούν μια ιδιαίτερη πρόκληση όταν συμμετέχουν στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης. Ο Jean Piaget ανέφερε πως η δουλειά ενός παιδιού είναι να παίζει. Αυτή είναι η βάση για τις περισσότερες αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στους ενήλικες και στα παιδιά. Το παιδί παίζει και οι συνέπειες αυτού του παιχνιδιού δεν είναι σημαντικές στις σχέσεις με τους ενήλικες- αυτό ισχύει, εκτός από την περίπτωση του παιδιού που έχει ηλικία μικρότερη από 6 ή 7 ετών και καλείται να προσφέρει τις υπηρεσίες του ως μάρτυρας. Σε αυτή την περίπτωση, αυτό που το παιδί αναφέρει ή επιλέγει να μην αναφέρει, μπορεί να είναι πραγματικά σημαντικό.

Η ιδιαίτερη πρόκληση για τους ενήλικες που ακούν την ένορκη κατάθεση του παιδιού είναι να εξάγουν ακριβή συμπεράσματα από αυτά που λέει το παιδί, με τις λέξεις τις οποίες χρησιμοποιεί. Η αξία της ένορκης κατάθεσης του παιδιού μεγιστοποιείται εφόσον αποδεχτούμε το πιθανό ενδεχόμενο το παιδί να αναφέρει ένα διαφορετικό- ακόμα και αντίθετο- συμπέρασμα, από αυτό που ο συνεντευκτής θα εννοούσε χρησιμοποιώντας τα λόγια του παιδιού.

Το παιδί μάρτυρας δημιουργεί μια δέσμευση σε αυτούς που διεξάγουν την δικανική συνέντευξη. Τα μικρά παιδιά παράγουν ένα υψηλό ποσοστό πληροφοριών όταν βρίσκονται σε κατάσταση ελεύθερης αφήγησης, όπου με δικά τους λόγια μπορούν να πουν οτιδήποτε θυμούνται πως συνέβη, χωρίς προτροπές ή υπαινιγμούς από τον συνεντευκτή. Παρ' όλα αυτά, τα παιδιά προσχολικής ηλικίας παράγουν ελάχιστες ή μηδενικές πληροφορίες, όταν απλά τους ζητείται *“Πες μας οτιδήποτε θυμάσαι”*. Η επιδείνωση σε μια τέτοια κατάσταση έρχεται όταν τα παιδιά θα πρέπει να απαντήσουν σε ερωτήσεις οι οποίες αποσκοπούν σε επιπρόσθετες λεπτομέρειες και για τις οποίες δεν έχουν την ικανότητα να απαντήσουν.

Σε μια πρόσφατη πειραματική έρευνα με αναφορές παιδιών σχετικά με μια παράνομη πράξη που είχαν δει σε βιντεοκασέτα, τα περισσότερα παιδιά από ηλικίες 3 έως 10 ετών, αναφέρθηκαν στον δράστη λέγοντας *“Αυτοί”*, ενώ στην ουσία υπήρχε ένας μόνο δράστης. Όταν οι ενήλικοι χρησιμοποιούν τον όρο *“Αυτοί”*, πάντα αναφέρονται σε περισσότερα από ένα άτομα. Τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας μπόρεσαν να ξεκαθαρίσουν την απάντηση τους έπειτα από άμεσες ερωτήσεις όπως *“Ξέρεις ποιο άτομο απ' όλα το έκανε;”*, αλλά ένας

σημαντικός αριθμός των παιδιών προσχολικής ηλικίας ποτέ δεν μπόρεσε να ξεκαθαρίσει την απάντησή του.

Οι απαντήσεις που δίνουν στις ερωτήσεις που καλούνται να απαντήσουν καθημερινά τα παιδιά, εκτός του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, δεν εξετάζονται από τους ενήλικες για την παρουσία της αλήθειας ή την συνέπειά τους. Ένας ενήλικας που ρωτάει ένα παιδί “*Τι έγινε σήμερα στον παιδικό σταθμό;*” ή “*Τι έκανες στο πάρτι γενεθλίων της Molly;*”, έχει ένα ‘σενάριο’ στο μυαλό του σχετικά με το τι συμβαίνει κατά τη διάρκεια αυτών των τυπικών περιστατικών (για παράδειγμα, σε ένα τυπικό πάρτι γενεθλίων ή σε μια τυπική μέρα στον παιδικό σταθμό). Οτιδήποτε πει το παιδί το οποίο ταιριάζει στο ‘σενάριο’ δεν εξετάζεται περαιτέρω. Συνήθως δεν είναι κάτι σημαντικό για τον ενήλικα που ρωτάει το παιδί, εάν το παιδί απαντήσει πως έπαιξε σήμερα με τα Lego ή έπαιξε κάποια άλλη μέρα με τα Lego ή είδε κάποιον φίλο του να παίζει με Lego.

Η επικοινωνία στο πλαίσιο του δικαστηρίου διαφέρει από τις συζητήσεις που γίνονται στην καθημερινή ζωή. Είναι έτσι σχεδιασμένη που προωθείται το νομικό πλαίσιο. Οι κώδικες και οι νόμοι είναι διαθέσιμοι σε όλους προς ανάγνωση. Μετά από μια ανακάλυψη, όλοι μοιράζονται τα στοιχεία. Η νομολογία είναι ένας ασυνήθιστος δρόμος που χρησιμοποιεί την ίδια γλώσσα (σημασιολογία, σύνταξη) αλλά για διαφορετικό τρόπο επικοινωνίας. Ίδιες λέξεις στην καθημερινή ζωή έχουν διαφορετική σημασία στο νομικό πλαίσιο.

Γι’ αυτό ακριβώς το λόγο, η επικοινωνία μεταξύ αυτών που έχουν νομική εκπαίδευση και αυτών που δεν έχουν νομική εκπαίδευση, μπορεί να πάει στραβά. Από την στιγμή που ακόμα και ενήλικες οι οποίοι έχουν μια βασική εκπαίδευση και μόρφωση, υπάρχουν στιγμές που δεν μπορούν να κατανοήσουν τη γλώσσα του νομικού πλαισίου, πόσο μάλλον τα παιδιά που έχουν το μειονέκτημα της μικρής ηλικίας. Δεν είναι πως δεν έχουν την ειδική γνώση, δεν έχουν και τη γενικότερη γνώση σχετικά με τις γλωσσικές δεξιότητες που αναμένονται από έναν ενήλικα. Υπάρχουν πολύ λιγότερες πιθανότητες να αναφέρουν πως δεν κατάλαβαν την ερώτηση, να διορθώσουν έναν ενήλικα όταν αυτός εκλάβει λανθασμένα μια απάντησή τους ή πόσο μάλλον να πουν πως δεν ξέρουν την απάντηση στην ερώτηση.

Πιθανόν, ο πιο προφανής τρόπος που εξάγει τη ρήξη στην επικοινωνία με τα παιδιά είναι στο νόημα των λέξεων. Εάν το παιδί ρωτηθεί “*Τι χρώμα ζακέτα φορούσε η κυρία;*” και αυτό απαντήσει “*Μπλε*”, χωρίς δισταγμό, τότε μπορεί η απάντηση να γίνει αποδεκτή βλέποντας και την έκφραση του παιδιού. Τα περισσότερα παιδιά ηλικίας 3 και 4 ετών ξέρουν τα ονόματα των βασικών χρωμάτων, αλλά το ποσοστό των παιδιών που μπορεί να ταιριάζει με ακρίβεια το όνομα του χρώματος με τη χρωματική απόχρωση, αυξάνεται δραματικά από τους 30 μέχρι τους 60 μήνες.

Προθέσεις όπως, *πάνω, κάτω, πίσω, μπροστά από, πριν και μετά*, είναι οικείες σε παιδιά ηλικίας 3 και 4 ετών, αλλά ένα σημαντικό ποσοστό αυτών των παιδιών συγχέει την σωματική ή την χρονική σχέση που μπορεί να αντιπροσωπεύουν αυτές οι λέξεις. Προθέσεις όπως *πάνω, μαζί και προς* έχουν πολλές σημασίες, τις οποίες το παιδί κατανοεί σε πιο σύντομο χρονικό διάστημα σε σύγκριση με άλλες. Για παράδειγμα, η έννοια του *πάνω*, που αναφέρεται στην τοποθεσία ενός αντικειμένου στο χώρο (“Το βιβλίο είναι *πάνω* στο τραπέζι”) [The book is *on* the table], έχει διαφορετική σημασία από το *πάνω* που δείχνει σχέσεις μεταξύ πραγμάτων (“Είχε *πάνω* του τις πυτζάμες του;”) [Did he have *on* his pajamas?]. Η πρόθεση αυτή υπάρχει στο λεξιλόγιο του παιδιού, δε σημαίνει όμως πως την αντιλαμβάνεται με την έννοια που δίνει σε αυτή ο συνεντευκτής (“Δείξε μου *πάνω* στην κούκλα πώς σε άγγιξε”) [Show me *on* the doll how he touched you]. Ο κίνδυνος για τον δικανικό συνεντευκτή είναι να υποθέσει πως το παιδί καταλαβαίνει την ερώτηση και τη λέξη, επειδή η λέξη υπάρχει στο λεξιλόγιό του, δεν κατανοείται, όμως, με τον ίδιο τρόπο από το παιδί.

Η κατάσταση γίνεται πιο δύσκολη όταν γίνεται αναφορά σε χρονικούς όρους. Ένα παιδί μπορεί να συμφωνήσει στην ερώτηση “*Έγινε αυτό πριν τα γενέθλιά σου;*”, όταν τα γενέθλια του παιδιού είναι τον Ιούλιο. Μετά, μπορεί το παιδί να απαντήσει στην ερώτηση “*Πες μας ξανά, πότε έγινε αυτό;*”, “*Τον Αύγουστο*”. Για πολλά παιδιά ηλικίας 3 και 4 ετών αυτό το δίστιχο απαντήσεων δεν θα αποτελούσε αντίφαση.

Αυτά τα παραδείγματα δείχνουν πόσο δεσμευτική είναι η θέση των συνεντευκτών στις συνεντεύξεις με παιδιά μικρής ηλικίας. Υπάρχουν πολλά επιστημονικά στοιχεία που αποδεικνύουν πως τα παιδιά αποκαλύπτουν περισσότερες ακριβείς πληροφορίες σε κατάσταση ελεύθερης αφήγησης, όπου δεν υπάρχουν προτροπές από τον συνεντευκτή και αυτά μπορούν να μιλήσουν όπως θέλουν. Δυστυχώς, τα περισσότερα παιδιά μικρής ηλικίας δεν παρέχουν επαρκείς λεπτομέρειες σχετικά με τα περιστατικά που επιτρέπουν σε έναν αντικειμενικό ακροατή να δομήσει ένα επεισόδιο. Αυτό έχει αποδειχθεί ακόμα και σε πειράματα με απλά περιστατικά, πόσο μάλλον στην περίπλοκη κατάσταση μιας κακοποίησης.

Όταν το παιδί αναφέρει πως “*Αυτοί έκαναν κάτι κακό*”, ο συνεντευκτής πρέπει με άμεσες ερωτήσεις να εξακριβώσει τι έγινε και ποιος το έκανε. Καθώς συνεχίζεται η συνέντευξη και το παιδί αναφέρει πως “*Η κυρία το έκανε*”, πρέπει να γίνουν άμεσες ερωτήσεις με λιγότερες επιλογές. Εάν η απάντηση στην ερώτηση “*Ξέρεις τι φορούσε η κυρία;*”, το παιδί πει “*Ένα παλτό*”, έρχεται η στιγμή για την ερώτηση σχετικά με το χρώμα, όπου το παιδί θα πρέπει να δώσει μια λέξη ως απάντηση.

Η δέσμευση γίνεται μεγαλύτερη όταν το παιδί είναι 3 ή 4 ετών. Τα παιδιά σε αυτή την ηλικία θα δώσουν τις λιγότερες πληροφορίες στα πλαίσια της ελεύθερης ανάκλησης – σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να μην αναφέρουν καμία πληροφορία. Επιπλέον, τα παιδιά δεν

μπορούν να αντιληφθούν πως οι ερωτήσεις του συνεντευκτή είναι για την διεξαγωγή περισσότερων πληροφοριών. Σε πολλές περιπτώσεις παιδιά ηλικίας 3 και 4 ετών δεν δίνουν καμία απάντηση σε άμεσες ερωτήσεις. Εφόσον αναφέρουν “*Αυτοί το έκαναν*”, απαντούν στην άμεση ερώτηση “*Ποιος το έκανε;*”, “*Εκείνοι*”, “*Οι άνθρωποι*”, “*Εκείνοι οι άνθρωποι*”. Πολλά παιδιά αναφέρουν στο τέλος πως το “*Αυτοί*”, ήταν μια πράξη που έγινε από έναν άνδρα ή μια γυναίκα, που δείχνει πως τα παιδιά προσχολικής ηλικίας θα χρησιμοποιήσουν τον πληθυντικό για μια πράξη που έχει την ευθύνη ένα άτομο. Επιπλέον, λίγα παιδιά θα αναφερθούν στα ρούχα ή στα φυσικά χαρακτηριστικά για να προσδιορίσουν ένα άτομο (για παράδειγμα, ο άνδρας με τη λευκή μπλούζα). Γίνονται κατανοητές οι υποψίες του συνεντευκτή από την στιγμή που ακούει “*Αυτοί*” και όχι “*Αυτός*” και έτσι, συνεχίζει τη συνέντευξη με πιο συγκεκριμένες και άμεσες ερωτήσεις.

Έγγραφα με καταθέσεις και καταθέσεις από τα δικαστήρια περιλαμβάνουν παραδείγματα παιδιών που αποτυγχάνουν να αναγνωρίσουν την πιθανή αμφιβολία. Για παράδειγμα, τα παιδιά συνήθως απαντούν σε ερωτήσεις όπως “*Το έκανες ή όχι;*” με “*Ναι*” ή “*Όχι*”. Τα παιδιά προσπαθούν συνήθως να απαντήσουν σε μια ερώτηση ακόμα κι αν δεν γνωρίζουν ακριβώς ποια πληροφορία τους ζητείται. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η παρεξήγηση στον τρόπο επικοινωνίας δημιουργείται από την υπόθεση των ενηλίκων, πως αυτό που αναφέρεται είναι και σχετικό. Ο τρόπος όμως που μεταφράζουν τα παιδιά δεν είναι ο ίδιος με των ενηλίκων.

Για να μπορέσουν να λυθούν τα προβλήματα στο θέμα της επικοινωνίας μεταξύ των παιδιών μικρής ηλικίας και του συνεντευκτή, θα πρέπει ο συνεντευκτή να λαμβάνει υπόψη του την αντίληψη που έχει το παιδί. Τα παιδιά έχουν λιγότερη γνώση σχετικά με τον κόσμο, δίνουν διαφορετικό νόημα σε συνηθισμένες λέξεις και διαφορετικές απαντήσεις σε άγνωστα άτομα με ισχυρό προφίλ, σχετικά με περιστατικά που έχουν συμβεί. Τα περισσότερα παιδιά θα προσπαθήσουν να συνεργαστούν με έναν συνεντευκτή ακόμα και αν δεν καταλαβαίνουν τι τους ζητάει. Γι’ αυτό το λόγο, κρίνεται απαραίτητη η χρήση ενός δομημένου πρωτόκολλου συνέντευξης κατά τη διεξαγωγή της ερευνητικής συνέντευξης (Battin & Ceci, 2003).

Η Αξία του Δομημένου Πρωτόκολλου σε συνεντεύξεις με ανήλικους μάρτυρες.

Κατά τη δεκαετία του 1990, πολλοί ερευνητές μελέτησαν συστηματικά τις συσχετίσεις μεταξύ των συνθηκών που διεξάγεται μια συνέντευξη και την ποσότητα και ποιότητα της πληροφορίας που παράγεται από παιδιά μάρτυρες, τόσο σε εργαστηριακές συνθήκες (Carter, Bottoms, Levine, 1996; Cassel & Bjorklund, 1995; Cassel, Roebbers, Bjorklund, 1996; Memon, Cronin, Eaves, Bull, 1993, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000), όσο και σε δικανικά πλαίσια (Hershkowitz, Lamb, Sternberg, Esplin, 1997; Lamb et al., 1996; Sternberg et al., 1996, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000). Με ομοφωνία των επαγγελματιών και με εμπειρικά ευρήματα, γίνεται η πρόταση για την διεξαγωγή της ερευνητικής συνέντευξης με τέτοιο τρόπο που θα περιλαμβάνει τεχνικές οι οποίες θα διευρύνουν τις πληροφορίες που παρέχουν τα παιδιά μάρτυρες (American Professional Society on the Abuse of Children, 1990; Bull, 1992, 1995; Fisher & Geiselman, 1992; Jones, 1992; Lamb, Sternberg, Esplin, 1998; Lamb, Sternberg, Orbach, Hershkowitz, Esplin, 1999; Memorandum of Good Practice, 1992; Poole & Lamb, 1998; Saywitz & Goodman, 1996; Walker & Warren, 1995; Yuille, Hunter, Joffe, Zaparniuk, 1993, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000). Μπορεί η έμφαση των ερευνητών να δόθηκε σε διαφορετικά σημεία, παρ' όλα αυτά, υπήρξε ομοφωνία πως η χρήση ερωτήσεων ανοιχτού- κλειστού τύπου (διερεύνηση για ανάκληση της μνήμης) και όχι οι συγκεκριμένες/ επικεντρωμένες ερωτήσεις (διερεύνηση για μνήμη αναγνώρισης) θα οδηγήσουν στην εξαγωγή πληροφοριών με περισσότερη ακρίβεια (Dale, Loftus, Rathbun, 1978; Dent & Stephenson, 1979; Hutcheson, Baxter, Telfer, Warden, 1995; Oates & Shrimpton, 1991, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000). Ακόμα και αν οι ειδικοί προτείνουν τη χρήση ερωτήσεων ανοιχτού- κλειστού τύπου στα πλαίσια μια δικανικής συνέντευξης με ανήλικους μάρτυρες, δεν είναι λίγοι οι επαγγελματίες που προτιμούν την χρήση συγκεκριμένων- ακόμα και παραπλανητικών – ερωτήσεων (Hershkowitz et al., 1997; Lamb et al., 1996; Sternberg et al., 1996, 1997, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000). Ακόμα και μετά από έντονη εκπαίδευση, μπορεί να αντιλαμβάνονται τις θεμελιώδεις αρχές μιας συνέντευξης για το τι ακριβώς θα πρέπει να κάνουν, αλλά ακόμα και τότε δεν διεξάγουν τις συνεντεύξεις κατάλληλα (Aldridge & Cameron, 1999; Craig, Scheibe, Kircher, Raskin, Dodd, 1999; Davies & Wilson, 1997; Memon, Bull, Smith, 1995; Stevenson, Leung, Cheung, 1992; Warren et al., 1999, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000).

Γι' αυτό το λόγο, η Sternberg και οι συνεργάτες της (Sternberg et al., 1997, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000), δημιούργησαν ένα μερικώς χειρόγραφο πρωτόκολλο στο οποίο αναφέρονταν οδηγίες για την διεξαγωγή της δικανικής συνέντευξης, τόσο για τους συνεντευκτές όσο και για τα παιδιά μάρτυρες. Ακολουθώντας τις οδηγίες, τα παιδιά

μπόρεσαν να δώσουν περισσότερες πληροφορίες μέσα από την πρώτη αφήγηση, την οποία κλήθηκαν να δώσουν στην αρχή της συνέντευξης, παρά μέσα από τις συγκεκριμένες ερωτήσεις. Οι συνεντευκτές, όμως, καθώς συνεχιζόταν η συνέντευξη, άρχισαν να χρησιμοποιούν λιγότερο τις ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου και έκαναν περισσότερη χρήση των συγκεκριμένων ερωτήσεων.

Μέσα από αυτά τα στοιχεία, δημιουργήθηκε η ανάγκη για την ανάπτυξη ενός πλήρως δομημένου πρωτοκόλλου από τους ερευνητές του Εθνικού Ιδρύματος για την Παιδική Υγεία και την Ανθρώπινη Ανάπτυξη [National Institute of Child Health and Human Development (NICHD)]. Το ερευνητικό πρωτόκολλο NICHD (βλέπε στο Παράρτημα Α, στο τέλος του κεφαλαίου) είναι ένα ελαστικά δομημένο πρωτόκολλο που συνδυάζει ένα εύρος στρατηγικών οι οποίες οδηγούν στην αποκάλυψη της αλήθειας μέσα από μια δικανική συνέντευξη (Orbach et al., 2000).

Το περιβάλλον διεξαγωγής της συνέντευξης έχει μεγάλη σημασία για το αποτέλεσμα. Οι συνεντευκτές καλούνται να διαβεβαιώσουν πως το δωμάτιο δεν δημιουργεί συνθήκες περισπασμού στο παιδί μάρτυρα, όπως μπορεί να είναι η παρουσία άλλων ατόμων, θορύβου, παιχνιδιών ή κάποιο τηλέφωνο που μπορεί να χτυπήσει. Ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, χωρίς περισπασμούς, δημιουργεί το αίσθημα της άνεσης στο παιδί μάρτυρα, μπορεί να δημιουργήσει μια σχέση εμπιστοσύνης με το συνεντευκτή και να αποκαλύψει με μεγαλύτερη ακρίβεια πληροφορίες (Cheung, 1997; Geiselman, Saywitz, Bornstein, 1993; Powell & Thomson, 1994; Sternberg et al., 1997, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000).

Δεύτερον, χρειάζεται να ακολουθηθούν κάποια συγκεκριμένα βήματα για την επάρκεια των πληροφοριών που θα προκύψουν από το παιδί μάρτυρα (Lyon & Saywitz, 1999; Plotnikoff & Woolfson, 1998; Snyder & Lindstedt, 1995; Saywitz, Snyder, Lamphear, 1996; Sternberg et al., 1997, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000). Οι συνεντευκτές πρέπει να ενισχύουν τα παιδιά εξηγώντας τους πως αυτοί δεν ήταν παρόντες σε οτιδήποτε συνέβη και πως αυτά είναι η μοναδική πηγή πληροφοριών, εφόσον αυτοί δεν μπορούν να γνωρίζουν τι έχει συμβεί (Lamb et al., 1999; Saywitz & Nathanson, 1993; Saywitz, Snyder, Nathanson, 1999; Sternberg et al., 1997; Sternberg, Lamb, Esplin, Orbach, Hershkowitz, 2001, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000). Οι συνεντευκτές θα πρέπει να πληροφορούν τα παιδιά πως είναι υποχρεωμένα να πουν την αλήθεια (Lyon & Saywitz, 1999, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000) και να αναφέρουν περιστατικά τα οποία έχουν βιώσει προσωπικά (Newcombe & Seigal, 1996; Poole & Lindsay, 1998; Walker & Warren, 1995; Warren, Woodall, Hunt, Perry, 1996, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000), πριν εξηγήσουν σε αυτά πως μπορούν να παραδεχτούν πως δεν γνωρίζουν κάτι ή δεν κατάλαβαν κάτι και να διορθώσουν τον συνεντευκτή, όπου είναι απαραίτητο (Hughes & Grieve, 1980; Lamb et al., 1999; Lyon & Saywitz, 1999; Moston, 1987; Saywitz & Goodman, 1996; Saywitz & Snyder,

1993; Sternberg et al., 1997, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000). Η διευκρίνιση σχετικά με τους κανόνες της επικοινωνίας θεωρείται πως μειώνει την ανακρίβεια και την σύγχυση (Lamb et al., 1999; Michaels, 1981; Sternberg et al., 1997, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000), καθώς, επίσης, αυξάνεται η αντίσταση των παιδιών στη επιρροή (Ceci & Bruck, 1995; Leichtman & Ceci, 1995, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000).

Τρίτον, τα παιδιά έχουν συνηθίσει να αφηγούνται με τον τρόπο που οι ενήλικες προσδοκούν. Οι συνεντευκτές θα πρέπει να ενημερώνουν τα παιδιά πως σκοπός της συνέντευξης είναι να μπορέσουν αυτά να δώσουν αυθόρμητες απαντήσεις, με συγκεκριμένο βαθμό λεπτομερειών σχετικά με τα περιστατικά που έχουν βιώσει (Bauer & Fivush, 1992; Lamb et al., 1999; Nelson, 1986, όπως αναφέρεται στους Orbach et al., 2000). Το πρωτόκολλο NICHD, συνεπώς, αναφέρεται και στο διάστημα πριν την διεξαγωγή της συνέντευξης και στο κύριο μέρος της συνέντευξης (Orbach et al., 2000).

Επιπλέον, στο NICHD πρωτόκολλο Ερευνητικής Συνέντευξης δίνεται μεγάλη σημασία στις ανοιχτού – κλειστού τύπου προτροπές από τη μεριά των συνεντευκτών καθώς οδηγούν τα παιδιά στο να δώσουν πληροφορίες πιο πλούσιες σε περιεχόμενο και με μεγαλύτερη ακρίβεια. Ειδικά σε περιπτώσεις που δεν έχει συμβεί απλά ένα περιστατικό άλλα αρκετά περιστατικά κακοποίησης, παίζει σημαντικό ρόλο η κάθε ερώτηση του συνεντευκτή, καθώς το παιδί μάρτυρας μπορεί να αναφέρει πληροφορίες από διάφορα περιστατικά ότι συνέβησαν σε ένα μόνο περιστατικό κακοποίησης. Το σημαντικό σε μια τέτοια περίπτωση είναι να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον του συνεντευκτή ή στην πρώτη φορά που συνέβη η κακοποίηση ή στο τελευταίο περιστατικό κακοποίησης που βίωσε το παιδί (Orbach et al., 2000).

Το πρωτόκολλο Ερευνητικής Συνέντευξης NICHD δημιουργήθηκε μέσα από τις τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν σε 55 οδηγούς δικανικής συνέντευξης με άτομα που είχαν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση. Ο Orbach και οι συνεργάτες του (Orbach et al., 2000), διεξήγαγαν έρευνα για την σημαντικότητα του δομημένου αυτού πρωτόκολλου στις δικανικές συνεντεύξεις συγκρίνοντας τα αποτελέσματα δικανικών συνεντεύξεων στις οποίες δεν υπήρχε χρήση κάποιου οδηγού συνέντευξης από τους συνεντευκτές (σύγκριση 55 συνεντεύξεων με χρήση οδηγού συνέντευξης και 50 συνεντεύξεων χωρίς τη χρήση κάποιου οδηγού). Οι υποθέσεις των ερευνητών σχετικά με τους συνεντευκτές ήταν οι εξής: α. Ο αριθμός των ερωτήσεων ανοιχτού – κλειστού ήταν θα ήταν μεγαλύτερος στις συνεντεύξεις με οδηγό συνέντευξης, β. η προετοιμασία των συμμετεχόντων πριν την διεξαγωγή της συνέντευξης θα ήταν μεγαλύτερη στις συνεντεύξεις με οδηγό, γ. οι συνεντευκτές θα έδιναν περισσότερη ελευθερία στο παιδί μάρτυρα σε αυτά που θα έλεγε. Οι υποθέσεις των ερευνητών σχετικά με τα παιδιά μάρτυρες ήταν οι εξής: α. τα παιδιά θα έδιναν περισσότερες ουσιαστικές λεπτομέρειες, εφόσον θα ακολουθούσαν έναν οδηγό, β. στην πρώτη τους αφήγηση θα ανέφεραν περισσότερες λεπτομέρειες σύμφωνα με αυτό που πρεσβεύει ένας οδηγός συνέντευξης σχετικά με την ελεύθερη αφήγηση του παιδιού, γ. θα έδιναν

περισσότερες λεπτομέρειες με τις ερωτήσεις ανοιχτού – κλειστού τύπου σε σύγκριση με τα παιδιά που γινόταν συνέντευξη χωρίς τη χρήση κάποιου οδηγού, δ. οι πρώτες λεπτομέρειες που θα παρείχαν τα παιδιά μάρτυρες θα ήταν και πιο ουσιαστικές στις περιπτώσεις με χρήση οδηγού και ε. τα παιδιά στις συνθήκες του πρωτόκολλου θα παρείχαν περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με ουδέτερα περιστατικά σε σύγκριση με τα παιδιά σε συνθήκες που δεν υπήρχε τήρηση κάποιου δικανικού πρωτόκολλου.

Το πρωτόκολλο NICHD καλύπτει όλες τις χρονικές φάσεις της ερευνητικής συνέντευξης και έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο που θα μπορούν να αποκαλυφθούν με ακρίβεια και περιεκτικότητα οι πληροφορίες από τα παιδιά θύματα ή μάρτυρες κακοποίησης. Δημιουργεί ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για την διεξαγωγή της συνέντευξης (χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ του συνεντευκτή και του παιδιού πριν την έναρξη της συνέντευξης), γίνεται χρήση τεχνικών σύμφωνα με τις ικανότητες και το αναπτυξιακό στάδιο του παιδιού (να μην γίνεται χρήση περίπλοκων λέξεων), επιτυγχάνεται η προετοιμασία των παιδιών ως άτομα που θα έχουν τον ρόλο αυτών που θα παρέχουν σημαντικές πληροφορίες (αποσαφήνιση των κανόνων επικοινωνίας, εκπαίδευση των παιδιών για την αναφορά σε συγκεκριμένες πληροφορίες που σχετίζονται με το περιστατικό) και ο τρόπος αφήγησης των συνεντευκτών θα είναι τέτοιος που θα παρακινεί τα παιδιά να αφηγηθούν σε πλαίσια ελεύθερης ανάκλησης. Δίνονται οδηγίες στους συνεντευκτές για το πώς να μεγιστοποιήσουν τη χρήση ερωτήσεων ανοιχτού- κλειστού τύπου και τη χρήση συγκεκριμένων ερωτήσεων εφόσον έχουν εξαντληθεί οι ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου. Με τη χρήση “προτρεπτικών ερωτήσεων”, με τη “χρονική κατάτμηση” και τις τεχνικές “συνοδευτικών ερωτήσεων”, οι συνεντευκτές ενθαρρύνονται να χρησιμοποιήσουν πληροφορίες που παρέχουν από μόνα τους τα παιδιά και προωθούν την ελεύθερη ανάκληση (Orbach et al., 2000).

Τα αποτελέσματα των ερευνητών από την σύγκριση συνεντεύξεων με τη χρήση οδηγού δικανικής συνέντευξης και συνεντεύξεων χωρίς τη χρήση οδηγού ήταν τα εξής: η προετοιμασία και οι οδηγίες σχετικά με τον τρόπο επικοινωνίας διήρκησαν περισσότερο χρονικά στις συνεντεύξεις που έπρεπε να τηρηθεί κάποιο πρωτόκολλο, η χρήση ερωτήσεων ανοιχτού- κλειστού τύπου ήταν μεγαλύτερη και πριν και κατά τη διάρκεια της συνέντευξης στις περιπτώσεις χρήσης οδηγού. Επιπλέον, οι συνεντεύξεις με πρωτόκολλο περιείχαν λιγότερες συγκεκριμένες και άμεσες ερωτήσεις. Όπως προβλέφθηκε, τα παιδιά με τη συνθήκη του πρωτόκολλου ανακάλεσαν σε σημαντικό βαθμό περισσότερες λεπτομέρειες από την επεισοδιακή μνήμη σχετικά με ουδέτερα περιστατικά στην χρονική φάση πριν το κύριο μέρος διεξαγωγής της συνέντευξης σε σύγκριση με τα παιδιά που δεν υπήρχε η συνθήκη του πρωτόκολλου. Σε αντίθεση, όμως, με τις υποθέσεις, οι συνεντεύξεις με τη χρήση οδηγού δεν διεξήγαγαν περισσότερες ουσιαστικές λεπτομέρειες κατά μέσο όρο. Ομοίως, δεν υπήρχε διαφορά στο μέσο όρο των πληροφοριών που αναφέρθηκαν στις πρώτες ελεύθερες

αφηγήσεις, όμως υπήρχε μεγαλύτερος αριθμός λεπτομερειών στην πρώτη αφήγηση στις συνεντεύξεις με πρωτόκολλο. Επιπλέον, αποκαλύφθηκαν περισσότερες λεπτομέρειες μέσα από τις ανοιχτού- κλειστού τύπου προτροπές σε σύγκριση με τις άμεσες και υποβλητικές ερωτήσεις. Χρησιμοποιήθηκαν από τους συνεντευκτές με πρωτόκολλο περισσότερες προτροπές και αναδύθηκαν περισσότερες λεπτομέρειες σε σύγκριση με τους συνεντευκτές που δεν χρησιμοποιούσαν κάποιο πρωτόκολλο. Τα παιδιά παρείχαν περισσότερες λεπτομέρειες στις προτροπές στη συνθήκη του οδηγού. Οι ηλικίες των παιδιών στην έρευνα χωρίστηκαν σε 3 ομάδες των 4-6 ετών, 7-9 ετών και 10-13 ετών. Και στις 3 ομάδες έγιναν περισσότερες ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου με διεξαγωγή περισσότερων πληροφοριών και λεπτομερειών όταν στη συνέντευξη υπήρχε ένας οδηγός, σε αντίθεση με την απουσία οδηγού.

Στην παρούσα έρευνα εξακριβώθηκε πως όταν ο συνεντευκτής κινεί τα νήματα της ερευνητικής συνέντευξης με τη βοήθεια ενός πρωτόκολλου- οδηγού, εφόσον έχει εκπαιδευτεί κατάλληλα για τη χρήση του, μπορεί να οδηγηθεί στα καλύτερα αποτελέσματα σχετικά με την εκμείωση των πληροφοριών από το παιδί μάρτυρα.

Επιπρόσθετα, ο Lamb et al. (2008), ενισχύει το παραπάνω συμπέρασμα μέσα από την δική του έρευνα, όπου ελεγχόμενες μελέτες έδειξαν επανειλημμένα πως η ποιότητα στις συνεντεύξεις με ανήλικους μάρτυρες αυξάνεται και βελτιώνεται δραματικά, όταν οι συνεντευκτές χρησιμοποιούν το πρωτόκολλο NICHD. Η χρήση του NICHD σε σύγκριση με άλλες τεχνικές συνέντευξης, αποδείχτηκε η πιο κατάλληλη για την αποκάλυψη πληροφοριών από τα ισχυριζόμενα θύματα κακοποίησης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Το Πρωτόκολλο NICHD για Ερευνητικές Συνεντεύξεις σε Ισχυριζόμενα Θύματα Σεξουαλικής Κακοποίησης (Έκδοση 3.0)

Michael E. Lamb, Kathleen J. Sternberg, Phillip W. Esplin, Irit Hershkowitz, and Yael Orbach

I. “Γεια, το όνομά μου είναι _____. Είμαι ένας ερευνητής των νέων και μέρος της δουλειάς μου είναι να μιλάω με παιδιά σχετικά με τα πράγματα που έχουν συμβεί σε αυτά.

Όπως μπορείς να δεις, έχω ένα μαγνητόφωνο εδώ. Θα καταγράψει τη συζήτησή μας για να μπορώ να θυμάμαι όλα όσα μου πεις. Μερικές φορές ξεχνάω πράγματα και το μαγνητόφωνο μου επιτρέπει να σε ακούω χωρίς να χρειάζεται να κρατάω για όλα σημειώσεις.

Συναντιέμαι με πολλά παιδιά και κατά τη διάρκεια των συζητήσεών μας μου λένε την αλήθεια σχετικά με τα πράγματα που έχουν συμβεί σε αυτά. Θέλω να σιγουρευτώ πως καταλαβαίνεις τη διαφορά ανάμεσα στην αλήθεια και ένα ψέμα : Αν θα έλεγα, για παράδειγμα, πως τα παπούτσια μου ήταν μπλε (ή κόκκινα, ή πράσινα), είναι αυτό αλήθεια ή είναι ένα ψέμα;”

[Περιμένετε για απάντηση]

“Ναι, αυτό θα ήταν ένα ψέμα γιατί τα παπούτσια μου είναι πραγματικά μαύρα/ μπλε/ και τα λοιπά. Και, εάν, για παράδειγμα, σου έλεγα πως εγώ εσύ και εγώ συναντηθήκαμε χθες, αυτό θα ήταν η αλήθεια ή ένα ψέμα;”

[Περιμένετε για απάντηση]

“Ναι, αυτό θα ήταν ένα ψέμα γιατί δεν συναντηθήκαμε χθες.”

“Βλέπω πως καταλαβαίνεις τη διαφορά στο να λες την αλήθεια και να λες ένα ψέμα. Είναι πολύ σημαντικό εσύ να μου πεις μόνο την αλήθεια σήμερα. Πρέπει να μου πεις μόνο για τα πράγματα που πραγματικά συνέβησαν σε εμένα.”

[Περιμένετε για απάντηση]

“Εάν σου κάνω μια ερώτηση που δεν καταλαβαίνεις, ή που δεν γνωρίζεις την απάντηση, απλά πες μου, ‘Δεν ξέρω’. Εάν πω πράγματα που είναι λανθασμένα, θα πρέπει να με διορθώσεις, εντάξει; Για παράδειγμα, εάν έλεγα πως είσαι ένα δχρονο κορίτσι [σε ένα 10χρονο αγόρι], τι θα μου έλεγες;”

[Περιμένετε για απάντηση] “Πολύ σωστά. Τώρα καταλαβαίνεις πως μπορείς να με διορθώσεις εάν κάνω κάποιο λάθος ή πω κάτι που δεν είναι σωστό.”

II. “Τώρα, θέλω να σε γνωρίσω λίγο καλύτερα. Πες μου λίγα πράγματα σχετικά με εσένα και την οικογένειά σου.”

[Περιμένετε για απάντηση]

[Εάν το παιδί δεν απαντά, δίνει σύντομη απάντηση ή καθηλώνεται, μπορείτε να ρωτήσετε:]

1. “Πραγματικά θέλω να σε γνωρίσω λίγο καλύτερα, τι άλλο θα μπορούσες να μου πεις για τον εαυτό σου;”

[Περιμένετε για απάντηση]

2. “Τι άλλο μπορείς να μου πεις σχετικά με την οικογένειά σου;”

[Περιμένετε για απάντηση]

III. “Μου είπες για τον εαυτό σου και την οικογένειά σου. Τώρα θα ήθελα να ακούσω σχετικά με το σχολείο σου/ νηπιαγωγείο σου. Πες μου σχετικά με κάποια από τα πράγματα που σου αρέσει να κάνεις στο σχολείο και σχετικά με κάποια πράγματα που δεν σου αρέσει να κάνεις.”

[Περιμένετε για απάντηση]

[Εάν το παιδί δεν απαντά, δίνει σύντομη απάντηση ή καθηλώνεται, μπορείτε να ρωτήσετε:]

1. “Τι άλλο μπορείς να μου πεις σχετικά με το σχολείο;”

[Περιμένετε για απάντηση]

2. “Πες μου σχετικά με τη δασκάλα σου.”

[Περιμένετε για απάντηση]

3. “Πες μου σχετικά με τα παιδιά στην τάξη σου.”

[Περιμένετε για απάντηση]

IV. “Πριν από μερικές μέρες (ή “μερικές βδομάδες”) ήταν [μια γιορτή/ Πουρίμ / Πάσχα]. Πες μου πως γιόρτασες τη γιορτή.”

[Περιμένετε για απάντηση]

1. “Θέλω να μου πεις όλα σχετικά με το πάρτι στο σχολείο.” [ή κάποια άλλη πτυχή της γιορτής: ανάγνωση του Μεγκιλάχ, παρουσία στην παρέλαση, το Σέδερ, και τα λοιπά.]

“Σκέψου σχετικά με [το πάρτι, την ανάγνωση του Μεγκιλάχ, το Σέδερ] και πες μου τι συνέβη από την στιγμή που σηκώθηκες εκείνη τη μέρα μέχρι την ώρα που πήγες για ύπνο εκείνη τη νύχτα.”

[Περιμένετε για απάντηση]

[Εάν το παιδί καθηλωθεί, ενθαρρύνετε αυτόν/ αυτή λέγοντας:]

2. “Τι άλλο μπορείς να μου πεις σχετικά... ,” ή “Πες μου λίγα περισσότερα σχετικά...” ή “Και μετά τι έγινε;”

[Εάν το παιδί σταματήσει ή δώσει σύντομη απάντηση, συνεχίστε:]

3. “Πραγματικά ενδιαφέρομαι να ακούσω πως [το πάρτι στο σχολείο/ η ανάγνωση του Μεγκιλάχ, η παρουσία στην παρέλαση, το Σέδερ] ήταν. Προσπάθησε έντονα για να με βοηθήσεις να καταλάβω τα πάντα από όσα έκανες εκείνη τη μέρα από το λεπτό που ξύπνησες μέχρι που πήγες στο κρεβάτι εκείνο το βράδυ.”

[Περιμένετε για απάντηση]

[Εάν το παιδί, για παράδειγμα, πει: “Πήγαμε στη Γιαγιά” ή “Ανοίξαμε τα δώρα”, πείτε σε αυτόν/ αυτή : “Πες μου οτιδήποτε συνέβη στη Γιαγιά (ή όταν ανοίγατε τα δώρα), κάθε λεπτομέρεια, από την στιγμή που πήγατε εκεί μέχρι που φύγατε.”]

[Περιμένετε το παιδί να τελειώσει εντελώς, μετά πείτε:]

“Ακούγεται σα να είχες μια πραγματικά απίθανη γιορτή!”

V. “Τώρα που ξέρουμε ο ένας τον άλλο λίγο καλύτερα, θέλω να μιλήσω σχετικά με το λόγο που είσαι εδώ σήμερα.”

1. “Ξέρεις γιατί ήρθες να με δεις σήμερα;”

[Περιμένετε για απάντηση. Εάν το παιδί δώσει έναν σύντομο ισχυρισμό (για παράδειγμα, “Ο Θεός Bobby άγγιξε το πιπί μου” ή “Ο Θεός Bobby με ενοχλούσε”), ανατρέξτε στο τμήμα VI. Εάν το παιδί δεν αναφέρει κάποιο ισχυρισμό, προχωρήστε στην Ερώτηση 2.]

2. “Πες μου το λόγο που ήρθες για να μιλήσεις μαζί μου σήμερα.”

[Περιμένετε για απάντηση. Εάν το παιδί αναφέρει έναν ισχυρισμό, ανατρέξτε στο τμήμα VI. Εάν όχι, προχωρήστε στην Ερώτηση 3.]

3. “Καταλαβαίνω πως είπες [στη Μαμά/στο Μπαμπά/στον Θεό σου Πατέρα Μητέρα/ Δάσκαλο/ κάποιο άλλο άτομο] πως κάποιος σε ενοχλούσε. Πες μου τι είπες [στη Μαμά/στο Μπαμπά/στον Θεό σου Πατέρα Μητέρα/ Δάσκαλο/ κάποιο άλλο άτομο].”

[Εάν το παιδί αναφέρει έναν ισχυρισμό, ανατρέξτε στο τμήμα VI. Εάν όχι, προχωρήστε στην Ερώτηση 4.]

4. “Πιστεύει [η Μαμά/ο Μπαμπάς/ ο Δάσκαλος] πως κάτι ίσως σου έχει συμβεί;”

[Περιμένετε για απάντηση]

“Πες μου για ποιο πράγμα [η Μαμά/ο Μπαμπάς/ ο Δάσκαλος] ανησυχεί.”

VI. Επαναλάβετε τον ισχυρισμό (για παράδειγμα, “Ο.Κ., ο Θεός Bobby άγγιξε το πιπί σου” ή “Ο.Κ., η Μαμά σου πιστεύει πως ο Θεός Bobby άγγιξε το πιπί σου”). Μετά πείτε: “Πες μου οτιδήποτε συνέβη σε εσένα, από την αρχή μέχρι το τέλος, όσο καλύτερα μπορείς να το θυμηθείς.”

Εάν η περιγραφή του παιδιού είναι σύντομη, ρωτήστε “Και μετά τι συνέβη;” ή “Τι άλλο μπορείς να μου πεις σχετικά με αυτό;” Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αυτές τις προτροπές αρκετές φορές.

Εφόσον το παιδί έχει τελειώσει, προχωρήστε στο τμήμα VII.

VII. “Αυτό έγινε μια φορά ή περισσότερες από μια φορά;”

[ΕΑΝ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΠΕΙ “ΜΙΑ ΦΟΡΑ”, εξετάστε περαιτέρω σχετικά με το περιστατικό επιστώντας την προσοχή του παιδιού σε κάποια προεξέχουσα λεπτομέρεια που είχε ήδη αναφερθεί από το παιδί (η τοποθεσία, ένα στοιχείο της κακοποίησης, ο ρουχισμός) :]

1. “Νωρίτερα είπες κάτι σχετικά [κάποια κρέμα, μια βέργα,...], μπορείς να μου πεις τα πάντα σχετικά με αυτό;”

Επαναλάβετε σε σχέση με όσες λεπτομέρειες ή προτροπές είναι εφικτές.

Μετά ανατρέξτε στο τμήμα VIII.

[ΕΑΝ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΠΕΙ “ΠΟΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ”, ρωτήστε:]

2. “Πες μου για τη φορά που θυμάσαι καλύτερα. Θέλω να καταλάβω τι έγινε από την αρχή μέχρι το τέλος.”

Εφόσον το παιδί έχει περιγράψει τη “φορά που θυμάται περισσότερο” ρωτήστε για επιπρόσθετες πληροφορίες χρησιμοποιώντας ανοιχτές ερωτήσεις όπως: “Και μετά τι έγινε;” ή “Τι άλλο μπορείς να μου πεις σχετικά με αυτό;”. Συνεχίστε κάνοντας ερωτήσεις χρησιμοποιώντας τη στρατηγική που περιγράφεται στο τμήμα VII-1. Μετά πείτε:

3. “Πες μου σχετικά με την τελευταία φορά που έγινε κάτι. Θέλω να καταλάβω πως έγινε από την αρχή μέχρι το τέλος.”

Εφόσον το παιδί έχει αναφερθεί στην “τελευταία φορά”, ρωτήστε για επιπρόσθετες πληροφορίες χρησιμοποιώντας ανοιχτές ερωτήσεις όπως: “Και μετά τι έγινε;” ή “Τι άλλο μπορείς να μου πεις σχετικά με αυτό;” Συνεχίστε κάνοντας ερωτήσεις χρησιμοποιώντας τη στρατηγική που περιγράφεται στο τμήμα VII-1. Μετά πείτε:

4. “Μπορείς να μου πεις για την πρώτη φορά που έγινε κάτι , από την αρχή μέχρι το τέλος;”

[Περιμένετε για την απάντηση του παιδιού]

Όταν το παιδί θα έχει τελειώσει, ρωτήστε για επιπρόσθετες πληροφορίες χρησιμοποιώντας ανοιχτές ερωτήσεις όπως: “Και μετά τι έγινε;” ή “Τι άλλο μπορείς να μου πεις σχετικά με αυτό;” Συνεχίστε κάνοντας ερωτήσεις χρησιμοποιώντας τη στρατηγική που περιγράφεται στο τμήμα VII-1. Τέλος, ρωτήστε:

5. “Υπάρχει κάποια άλλη φορά που θυμάσαι καλά; Πες μου για αυτή τη φορά, από την αρχή μέχρι το τέλος”

[Περιμένετε για την απάντηση του παιδιού]

Όταν το παιδί θα έχει τελειώσει την περιγραφή του , ρωτήστε για επιπρόσθετες πληροφορίες χρησιμοποιώντας ανοιχτές ερωτήσεις όπως: “Και μετά τι έγινε;” ή “Τι άλλο μπορείς να

μου πεις σχετικά με αυτό;” Συνεχίστε κάνοντας ερωτήσεις χρησιμοποιώντας τη στρατηγική που περιγράφεται στο τμήμα VII-1.

VIII. Εάν λείπουν ακόμα κρίσιμες λεπτομέρειες σχετικά με το περιστατικό (η τοποθεσία, η ταυτότητα του δράστη, ή η εμφάνιση), ρωτήστε για αυτές σε αυτό το σημείο. Χρησιμοποιήστε μια άμεση ερώτηση (“**Φορούσες ή όχι τα ρούχα σου;**”) και όπου είναι δυνατό να την ακολουθεί ένα αίτημα ανοιχτού- κλειστού τύπου για περισσότερες πληροφορίες (για παράδειγμα, “**Πες μου τα πάντα σχετικά με το πώς βγήκαν τα ρούχα**”).

IX. Στο τέλος της συνέντευξης, ρωτήστε:

1. **“Υπάρχει κάτι άλλο που θα πρέπει να γνωρίζω;”**
[Περιμένετε για την απάντηση του παιδιού]
2. **“Υπάρχει κάτι άλλο που θέλεις να μου πεις;”**
[Περιμένετε για την απάντηση του παιδιού]
3. **“Υπάρχουν ερωτήσεις που θες να μου κάνεις;”**
[Περιμένετε για την απάντηση του παιδιού]
Πριν τελειώσετε τη συνέντευξη, πείτε στο παιδί:
4. **“Σε ευχαριστώ που μου είπες τόσα πολλά. Πραγματικά με βοήθησε να καταλάβω τι συνέβη. Τώρα θα σε πάω πίσω [στη Μαμά/ τον Μπαμπά/ Κάποιο άλλο Άτομο]. Τι θα κάνεις μόλις τελειώσει η συνέντευξη;”**
[Περιμένετε]
5. **“Υποθέτω πως είσαι πολύ πεινασμένος!”**
[Περιμένετε]
6. **“Ποιο είναι το αγαπημένο σου φαγητό;”**
[Περιμένετε]
7. **“Τρως πολύ από αυτό;”**
[Περιμένετε]

Το Αναπτυξιακό Στάδιο του Παιδιού Μάρτυρα στα πλαίσια της Συνέντευξης

Σε μια δικανική/ ερευνητική συνέντευξη μπορεί να συμμετέχει ένα παιδί μάρτυρας που έχει πολύ μικρή ηλικία (3 έως 5 ετών) μέχρι και την ηλικία των 17 ετών. Σύμφωνα με τον Οδηγό Συνέντευξης των Davies και Westcott (1999), έρευνες προσπαθούν να αποδείξουν πως το αναπτυξιακό στάδιο στο οποίο βρίσκεται ο ανήλικος μάρτυρας μπορεί να επηρεάσει την διεξαγωγή της ερευνητικής συνέντευξης. Το βασικό ερώτημα είναι κατά πόσο η **ηλικία** μπορεί να επιτρέψει σε ένα παιδί να επωμιστεί τον αρμόδιο ρόλο του μάρτυρα με ακρίβεια και συνέπεια. Οι επαγγελματίες συνεντευκτές και γενικότερα όσοι εμπλέκονται στο δικανικό σύστημα με πρωταγωνιστές παιδιά μάρτυρες, συμφωνούν πως η ηλικία σχετίζεται θετικά με τις **μνημονικές** ικανότητες του παιδιού, την **επιρροή** που μπορεί να έχει κάποιο συγκεκριμένο είδος ερωτήσεων στις απαντήσεις που θα δώσει ο ανήλικος μάρτυρας κατά την διεξαγωγή της συνέντευξης καθώς και η **γλώσσα** που θα χρησιμοποιηθεί πρέπει να προσαρμόζεται κατάλληλα στην ηλικία του παιδιού.

Η Μνήμη

Μια δικανική συνέντευξη αποτελείται από ερωτήσεις που αποσκοπούν στην ελεύθερη ανάκληση και στην μνημονική ανάκληση μετά από προτροπή του συνεντευκτή. Σχετικά με την ελεύθερη ανάκληση, οι ερευνητές συμφωνούν πως η ποσότητα των πληροφοριών που παρέχουν τα παιδιά μάρτυρες αυξάνεται με την ηλικία και χαρακτηρίζεται γενικά από μεγάλη ακρίβεια, περισσότερες αληθινές λεπτομέρειες και λιγότερα ψευδή στοιχεία. Η ποσότητα και η ακρίβεια στην ανάκληση ελαττώνονται με την πάροδο του χρόνου. Επιπλέον, παιδιά ηλικίας από 3 έως 6 ετών έχουν την τάση να ξεχνούν περισσότερο σε σύγκριση με παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας και τους ενήλικες. Μπορεί η ελεύθερη ανάκληση αυτών των παιδιών να είναι σύντομη και όχι τόσο ολοκληρωμένη, παρ' όλα αυτά, δεν χαρακτηρίζεται από λιγότερη ακρίβεια. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως παιδιά 3 και 4 ετών μπορεί να ανακαλέσουν λεπτομέρειες σχετικά με ένα ή δύο σημαντικά περιστατικά που έχουν συμβεί στη ζωή τους, έχουν όμως την τάση να εμπλουτίζουν την περιγραφή τους με φανταστικά στοιχεία (Davies & Westcott, 1999).

Όλοι οι μάρτυρες γνωρίζουν περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με ένα περιστατικό, από αυτές που μπορούν να παρέχουν αυθόρμητα στο στάδιο της ελεύθερης ανάκλησης. Οι ερωτήσεις γίνονται από τον συνεντευκτή για να βοηθήσει το παιδί μάρτυρα να ανακαλέσει περισσότερες λεπτομέρειες από την μνήμη του. Όμως, πειραματικές μελέτες δηλώνουν πως οι ερωτήσεις μπορεί να αυξάνουν την ποσότητα των πληροφοριών που παρέχονται, παρ' όλα αυτά, η ανάκληση μετά από προτροπή του συνεντευκτή είναι λιγότερο ακριβής σε σύγκριση

με την ελεύθερη ανάκληση. Οι ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου απαντώνται με μεγαλύτερη ακρίβεια σε σύγκριση με τις συγκεκριμένες ερωτήσεις. Κατά συνέπεια, οι συγκεκριμένες ερωτήσεις απαντώνται με μεγαλύτερη ακρίβεια σε σύγκριση με τις καθοδηγητικές ερωτήσεις. Το συμπέρασμα των ερευνητών είναι πως η απώλεια της ακρίβειας είναι μεγαλύτερη σε παιδιά μικρής ηλικίας σε σχέση με παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας (Davies & Westcott, 1999).

Επιρροή

Η επιρροή έχει οριστεί ως «η πράξη ή η διαδικασία που αποτυπώνεται κάτι (μια ιδέα, μια συμπεριφορά ή μια πράξη επιθυμίας) στο μυαλό κάποιου άλλου» (Fundulis, 1997, όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott, 1999). Οι ερευνητές αναφέρουν πως η επιρροή των παιδιών είναι μεγαλύτερη όταν ζητούνται να απαντήσουν σε καθοδηγητικές ερωτήσεις. Σε πολλές περιπτώσεις καταλήγουν να αναφέρουν στοιχεία κακοποίησης από ενήλικες ως αποτέλεσμα των καθοδηγητικών ερωτήσεων. Η διαδικασία της ανάκρισης μπορεί να αλλοιώσει την μνήμη των παιδιών, όπως μπορεί να προκληθεί απώλεια μνήμης και συνεχής συμφωνία των παιδιών σχετικά με τις ερωτήσεις, την στιγμή που αυτά βρίσκονται μπροστά στη φιογούρα ενός ισχυρού συνεντευκτή (Davies & Westcott, 1999).

Σύμφωνα με έρευνα των Ceci & Bruck(1993), όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott (1999), τα παιδιά γενικότερα και ειδικότερα παιδιά από 6 ετών και κάτω, ήταν επιρρεπή σε λανθασμένες απαντήσεις υπό τις εξής συνθήκες:

- Σε ένα πλαίσιο με κατηγορίες. Σε αρκετά πειράματα εμφανίζονταν ουδέτερες ή ασαφείς πράξεις ενός ενήλικα. Αυτές οι πράξεις μεταφράστηκαν από τα παιδιά ως αρνητικές μετά την επαναλαμβανόμενη δήλωση του συνεντευκτή πως ο ενήλικας έκανε κάποιες ύποπτες πράξεις.
- Σε επαναλαμβανόμενες υποδηλωτικές συνεντεύξεις. Παιδιά και ενήλικοι μάρτυρες εμφανίζονται ευάλωτοι στις καθοδηγητικές ερωτήσεις. Ειδικότερα, παιδιά κάτω των 6 ετών εμφανίζονται ιδιαίτερα ευάλωτα. Σε επαναλαμβανόμενες συνεντεύξεις με καθοδηγητικές ερωτήσεις στις οποίες συμμετείχαν παιδιά ηλικίας από 4 μέχρι 6 ετών, αποκαλύφθηκαν λανθασμένες πληροφορίες και λεπτομέρειες σχετικά με το περιστατικό, καθώς τα παιδιά χρησιμοποιούσαν στοιχεία από τις δηλώσεις των συνεντευκτών.
- Παραπληροφόρηση μετά το γεγονός. Παιδιά και ενήλικοι μάρτυρες οι οποίοι παρακολουθούν ένα περιστατικό και στη συνέχεια διαβάζουν μια παραπλανητική αναφορά σχετικά με αυτό, τείνουν να συνδυάζουν στην μνήμη τους και τις σωστές και τις λανθασμένες πληροφορίες από το περιστατικό. Συγκεκριμένα, παιδιά ηλικίας

από 4 μέχρι 6 ετών στις πληροφορίες που έδωσαν, φάνηκε πως είχε επηρεαστεί η μνήμη τους και στην ελεύθερη ανάκληση και στην ανάκληση μετά από προτροπή του συνεντευκτή.

- *Μνήμες που εμφυτεύονται από άλλους.* Φαίνεται πως είναι πιο εύκολο να αλλάξεις την μνήμη κάποιου από το να εμφυτευτεί μια εντελώς λανθασμένη μνήμη στο μυαλό του. Ενήλικοι που τους παρουσιάστηκαν κατ' επανάληψη γεγονότα από την ζωή τους μαζί με φανταστικά περιστατικά, δήλωσαν στο τέλος πως είχαν αναμνήσεις από τα φανταστικά περιστατικά. Τα ίδια αποτελέσματα έδειξαν και τα παιδιά από 4 μέχρι 6 ετών, τα οποία όχι μόνο δήλωσαν πως θυμούνταν τα φανταστικά περιστατικά, έδιναν και λεπτομέρειες για να εμπλουτίσουν τα λεγόμενά τους. Στις περιπτώσεις που τα παιδιά ενημερώνονταν πως οι γονείς τους επιβεβαιώνουν, επίσης, τα φανταστικά περιστατικά, αυτά έδιναν ακόμα περισσότερες λεπτομέρειες.

Η Χρήση της Γλώσσας

Όπως αναφέρεται στον Οδηγό Συνέντευξης από τους Davies & Westcott (1999), μια σημαντική παράμετρος στα πλαίσια της δικανικής συνέντευξης είναι η γλώσσα που χρησιμοποιείται από τους ειδικούς και η καταλληλότητά της ανάλογα με την ηλικία του παιδιού μάρτυρα. Η χρήση της γλώσσας που χρησιμοποιούν οι ενήλικες όταν γίνονται ερωτήσεις σε παιδιά μικρής ηλικίας μπορεί να μπερδέψει τα παιδιά και να αλλοιώσει το περιεχόμενο των απαντήσεων. Τα παιδιά εμφανίζονται απρόθυμα στο να δώσουν απαντήσεις σε ερωτήσεις που δεν καταλαβαίνουν ή τα μπερδεύουν. Πριν την διεξαγωγή της συνέντευξης πρέπει να γίνεται αντιληπτή η ικανότητα κατανόησης της γλώσσας του ανήλικου μάρτυρα από τον συνεντευκτή.

Ο Walker (1993,1994) όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott(1999), προτείνει πως κάποιοι συγκεκριμένοι τύποι ερωτήσεων μπορούν να προκαλέσουν προβλήματα στα παιδιά και πρέπει να αποφεύγονται από τους συνεντευκτές:

- Οι ερωτήσεις παθητικής φωνής (*“Κυνηγήθηκες από αυτόν;”*)
- Οι αρνητικές ερωτήσεις (*“Δεν τον είδες στο πάρκο;”*)
- Οι ερωτήσεις που περιέχουν πολλές προτάσεις (*“Πήγες στο σπίτι του θείου σου και ήταν αυτός εκεί όταν εσύ έκανες μπάνιο;”*)

Προτείνει, επίσης, πως τα παιδιά μικρής ηλικίας παρουσιάζουν μεγαλύτερη δυσκολία στο να απαντήσουν με ακρίβεια σε ερωτήσεις τύπου ‘να/ όχι’ και ανταποκρίνονται καλύτερα σε

ερωτήσεις του τύπου ‘wh- questions’ [who, whom, what, where, when? (Ποιος, τον Οποίο, Τι, Που, Πότε;)].

Οι Warren & McGough (1996), όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott (1999), αναφέρουν πως μπορούν να προκύψουν πολλά προβλήματα στην διεξαγωγή της ερευνητικής συνέντευξης όταν το λεξιλόγιο που σχετίζεται με το νομικό σύστημα και τους σεξουαλικούς όρους, δεν είναι προσαρμοσμένο στην ηλικία του παιδιού μάρτυρα. Το να ρωτήσει ο συνεντευκτής το παιδί εάν απλά καταλαβαίνει μια λέξη και αυτό απαντήσει ‘ναι’, δε σημαίνει πως όντως κατανοεί τη λέξη όπως την εννοεί ο συνεντευκτής. Για παράδειγμα, η λέξη jury (ένορκος ή κάλυμμα), έχει άλλη σημασία για τον συνεντευκτή ενώ το παιδί μπορεί να πιστεύει πως είναι κάτι που ‘τυλίγεις προσωρινά το λαιμό σου’.

Το πώς αντιλαμβάνονται κάποια πλαίσια οι ενήλικες, διαφέρει πολύ με τον τρόπο που τα ίδια πλαίσια γίνονται κατανοητά από τα παιδιά. Αυτά τα πλαίσια αφορούν στις ημερομηνίες και τον χρόνο, στην διάρκεια, στην συχνότητα, στο μέτρο μέτρησης και στην τοποθεσία. Η χρήση αυτών των πλαισίων σε μια συζήτηση ενηλίκων θεωρείται δεδομένη ως προς την κατανόησή τους, όχι όμως στις περιπτώσεις που η συζήτηση γίνεται με παιδιά. Κάποιος έχει την ικανότητα να λέει την ώρα γύρω στα 6 με 7 χρόνια, ενώ η κατανόηση των ημερών της εβδομάδας και των εποχών έρχεται γύρω στην ηλικία των 8 χρόνων. Παιδιά ηλικίας κάτω των 8 ετών παρουσιάζουν δυσκολία στο να αναφέρουν με ακρίβεια περιστατικά που συνέβησαν στο παρελθόν με χρονική σειρά καθώς και να προσδιορίζουν την διάρκειά τους. Ένας καλός τρόπος χρονικού προσδιορισμού ενός περιστατικού με εμπλεκόμενο ανήλικο μάρτυρα, είναι ο συνδυασμός με την ώρα που προβάλλεται κάποια εκπομπή στην τηλεόραση. Ομοίως, το παιδί μάρτυρας μπορεί να ξέρει να μετράει, δε σημαίνει όμως πως μπορεί να κατανοήσει την συχνότητα που συνέβη ένα περιστατικό. Όσο πιο συγκεκριμένοι είναι οι όροι που χρησιμοποιούνται σε μια ερώτηση, τόσο μεγαλύτερη ακρίβεια θα έχει και η απάντηση του παιδιού. Αναφορές σχετικά με το ύψος, το βάρος και την ηλικία, αποτελούν σημεία δυσκολίας ακόμα και για τους ενήλικες. Για παράδειγμα, μια ερώτηση όπως ‘*ήταν ψηλότερος/ πιο κοντός από εσένα;*’ μπορεί να δυσκολέψει ένα παιδί που καλείται να απαντήσει. Σχετικά με την τοποθεσία, τα παιδιά παρουσιάζουν επίσης δυσκολία στην κατανόηση των όρων ‘πίσω’, ‘μπροστά από’, ‘κάτω από’ και ‘πάνω από’ (Davies & Westcott, 1999).

Ο Σχεδιασμός της Ερευνητικής Συνέντευξης

Ο σχεδιασμός της ερευνητικής συνέντευξης είναι ένα πεδίο υπό συνεχή έρευνα, όμως οι ερευνητές συμφωνούν πως πρόκειται για μια διαδικασία αποκάλυψης συχνά περίπλοκη και ιδιοσυγκρασιακή. Κατά την διάρκεια του σχεδιασμού μιας συνέντευξης γίνεται φανερό πως τα κακοποιημένα παιδιά διαφέρουν ως προς τον τρόπο που αποκαλύπτουν τα στοιχεία που αφορούν στην κακοποίηση. Γι' αυτό το λόγο είναι σημαντικό οι συνεντευκτές να προσαρμόζουν την διαδικασία ανάλογα με τις προσωπικές ανάγκες κάθε παιδιού μάρτυρα (Davies & Westcott, 1999). Οι ερευνητές προτείνουν μια επίσημη συνάντηση των επαγγελματιών που εμπλέκονται στην διαδικασία διεξαγωγής της συνέντευξης, πριν την επίσημη διεξαγωγή της συνέντευξης, με σκοπό να προσδιοριστούν οι προσωπικές ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του παιδιού, ο τρόπος που θα προετοιμαστεί για την συνέντευξη, οι λόγοι για τους οποίους θα διεξαχθεί η συνέντευξη, ο ρόλος που θα έχει ο συνεντευκτής καθώς και κάποιες άλλες βασικές παράμετροι (τοποθεσία, διάρκεια και αριθμός συνεντεύξεων, η παρουσία άλλων ατόμων κατά την διεξαγωγή) (Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland, 2003).

Κατά τον σχεδιασμό της συνέντευξης δίνεται βαρύτητα στα εξής σημεία:

- Στην ηλικία και στο φύλο του παιδιού μάρτυρα (οι ερευνητές αναφέρουν πως εμφανίζονται κάποια προβλήματα σε σχέση με την ηλικία του μάρτυρα αναφορικά με τον τύπο των ερωτήσεων που χρησιμοποιούνται και την γλώσσα. Για παράδειγμα, τα παιδιά μικρής ηλικίας μπορούν να επωφεληθούν με την χρήση τεχνικών που περιλαμβάνουν ζωγραφική ή κούκλες. Επίσης, τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας χαρακτηρίζονται ως ενεργητικοί συμμετέχοντες σε μια συνέντευξη, παρά παθητικοί).
- Στην φυλή, στην κουλτούρα, στην θρησκεία, στην εθνικότητα, στην μητρική γλώσσα του μάρτυρα και στην ανάγκη για παρουσία κάποιου μεταφραστή.
- Στις γνωστικές (προσοχή και μνήμη) και γλωσσικές (κατανόηση και λόγος, λεξιλόγιο) ικανότητες του παιδιού, καθώς και σε ένα εύρος συμπεριφορών (η αποκάλυψη μπορεί να γίνει είτε τυχαία είτε προμελετημένα, μπορεί να αποκαλυφθεί η κακοποίηση από το παιδί με ελάχιστες λεπτομέρειες ή να αρνείται πως υπήρξε κακοποίηση· ακόμα κι αν αποκαλύψει στοιχεία κακοποίησης υπάρχει το ενδεχόμενο το παιδί να μη δέχεται επαγγελματική παρέμβαση).
- Στη παρούσα συναισθηματική κατάσταση του παιδιού (κάποια συμπτώματα εμφανίζονται συχνότερα στα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση· στην

σωματική κακοποίηση: αρνητική κοινωνική συμπεριφορά (αυξημένη επιθετικότητα, εγκληματική δραστηριότητα, διαταραχή συμπεριφοράς), πιθανός αυτό-τραυματισμός και συμπεριφορά με αυτοκτονική τάση, αυξημένα συναισθηματικά προβλήματα (ανησυχία, κατάθλιψη, χαμηλή αυτοεκτίμηση) και χαμηλότερη πνευματική λειτουργία και ακαδημαϊκά επιτεύγματα. Στην σεξουαλική κακοποίηση: φοβίες, διαταραχή μετατραυματικού άγχους, προβλήματα συμπεριφοράς, συμπεριφορές με έμφαση στον σεξουαλικό χαρακτήρα και χαμηλή αυτοεκτίμηση).

- Στην παρουσία πνευματικών, σωματικών ή μαθησιακών ελλειμμάτων που απαιτούν την παρουσία κάποιου ειδικού.
- Στην σύνθεση της οικογένειας και τις συνθήκες διαβίωσης.
- Στην φύση των σχέσεων που έχει το παιδί με τα μέλη της οικογένειας ή τους φροντιστές.
- Στις καθημερινές συμπεριφορές ρουτίνας, μπάνιο, ύπνος, γεύματα και τα λοιπά.
- Στις πηγές άγχους του παιδιού ή της οικογένειας γενικότερα (για παράδειγμα, κάποια απώλεια, διαζύγιο, μετακόμιση, θύμα σχολικού εκφοβισμού, κρούσματα οικογενειακής βίας).
- Σε προηγούμενες επαφές του παιδιού με υπηρεσίες προστασίας του παιδιού- εάν ναι, ποια η φύση αυτών των υπηρεσιών.
- Σε λεπτομέρειες σχετικά με επαγγελματική υποστήριξη στο παρελθόν (θεραπεία/ συμβουλευτική).
- Σε άλλες πηγές πληροφοριών (γονείς, δάσκαλοι, ψυχολόγοι).
- Σε εναλλακτικούς σχεδιασμούς (περίπτωση αναίρεσης της κακοποίησης, αλλαγή του κύριου συνεντευκτή) (Davies & Westcott, 1999; Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland, 2003).

Δεν είναι δυνατό να προβλεφθεί με ακρίβεια πως θα αντιδράσει το παιδί στα πλαίσια της συνέντευξης. Η προετοιμασία του παιδιού πριν την συνέντευξη μπορεί να εξασφαλίσει πως οποιεσδήποτε ανησυχίες του παιδιού για την διαδικασία, μπορούν να εξαλειφθούν. Είναι πιθανό ένα παιδί μάρτυρας να αρχίσει να ανησυχεί από την ταχύτητα με την οποία διεξάγεται η έρευνα. Μπορεί να νιώθει πως δεν έχει αρκετό χρόνο να αντιληφθεί τι ακριβώς συμβαίνει και τότε πρέπει να μιλήσει σχετικά με την κακοποίηση. Η έλλειψη πληροφοριών για το τι

ακριβώς συμβαίνει, ποια είναι η φύση και ο λόγος που θα γίνει η συνέντευξη, εάν θα είναι μόνο του στην διαδικασία, αποτελούν πηγές ανησυχίας για ένα ανήλικο μάρτυρα (Davies & Westcott, 1999).

Ο Σκοπός της Συνέντευξης και ο Ρόλος του Συνεντευκτή

Όλοι όσοι συμμετέχουν στον σχεδιασμό της συνέντευξης οφείλουν να προσδιορίσουν τον σκοπό που γίνεται αυτή και τα θέματα τα οποία θα διερευνηθούν. Για παράδειγμα, από την σκοπιά της αστυνομίας, σκοπός της συνέντευξης είναι να αποκαλυφθεί κατά πόσο έχει διαπραχθεί κάποιο έγκλημα και ποια στοιχεία είναι διαθέσιμα από το παιδί. Σίγουρα οι συνεντευκτές δεν μπορούν να γνωρίζουν το τέλος που θα έχει η διερεύνηση μιας υπόθεσης κακοποίησης, όμως εφόσον θα έχουν στα χέρια τους βασικές πληροφορίες σχετικά με την υπόθεση (βλέπε τα βασικά σημεία στο παραπάνω κεφάλαιο), μπορούν να έχουν μια ιδέα σχετικά με την κατεύθυνση που θα έχει η εξέταση (Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland, 2003).

Οι ερευνητικές συνεντεύξεις θα πρέπει να διεξάγονται από επαγγελματίες οι οποίοι έχουν την απαραίτητη **εκπαίδευση** και **επάρκεια** για τον σχεδιασμό τους. Οι συνεντευκτές θα πρέπει να έχουν αναπτύξει μια οικειότητα με το νομικό σύστημα και τις δυνατότητες που έχουν τα παιδιά να καταθέσουν όταν είναι καλούνται ως μάρτυρες (κατανόηση της γλώσσας, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη, ειδικές ανάγκες και τα λοιπά). Σε μια δικανική συνέντευξη μπορεί να συμμετέχουν 2 συνεντευκτές : ο κύριος/επικεφαλής συνεντευκτής και ο δεύτερος συνεντευκτής.

Ο κύριος συνεντευκτής μπορεί να προέρχεται είτε από το σώμα της αστυνομίας είτε από το πεδίο της κοινωνικής εργασίας και να έχει καθοριστεί έπειτα από την μελέτη σημαντικών παραγόντων (το φύλο συνεντευκτή που προτιμά το παιδί, την εθνικότητά του, την εμπειρία του στις δικανικές συνεντεύξεις, οποιαδήποτε προηγούμενη εμπειρία με το συγκεκριμένο παιδί που πρόκειται να εξετάσει, η πιθανότητα να δημιουργήσει μια ισχυρή σχέση εμπιστοσύνης με το παιδί). Ο κύριος συνεντευκτής έχει την άμεση ευθύνη για την συλλογή πληροφοριών κατά την διεξαγωγή της συνέντευξης. Ο δεύτερος συνεντευκτής έχει έναν ξεκάθαρο και ενεργό ρόλο. Καθήκον του είναι να ελέγχει και να καταγράφει με ακρίβεια τις ερωτήσεις, τις απαντήσεις και την συμπεριφορά τόσο του επικεφαλής συνεντευκτή όσο και του παιδιού μάρτυρα. Προσπαθεί να βρει κατά πόσο εμφανίζονται κενά στις αναφορές του παιδιού ή παρανοήσεις από τον κύριο συνεντευκτή ή το παιδί (Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland, 2003).

Σύμφωνα με τα ευρήματα από έρευνες, το παιδί μάρτυρας επιθυμεί κοινωνική υποστήριξη από τον συνεντευκτή. Αυτό συμπεριλαμβάνει οπτική επαφή, χαμόγελα, θετική στάση

σώματος, φιλική συμπεριφορά. Όταν το παιδί δέχεται κοινωνική υποστήριξη από τον συνεντευκτή είναι πιθανότερο να καταθέσει με μεγαλύτερη ακρίβεια και να αντισταθεί σε καθοδηγητικές ερωτήσεις. Η φροντίδα που θα δοθεί στο παιδί δεν πρέπει να είναι σε τέτοιο βαθμό που θα το οδηγήσει σε δηλώσεις κακοποίησης επειδή έχει, κατά μια έννοια, συμπαθήσει τον συνεντευκτή και θέλει να τον ικανοποιήσει. Σε αντίθεση με το παραπάνω, συνεντευκτές οι οποίοι δεν είναι υποστηρικτικοί ή προκαλούν φόβο στον ανήλικο μάρτυρα, έχουν σαν αποτέλεσμα να αυξάνουν την πιθανότητα το παιδί να γίνει επιρρεπές στις καθοδηγητικές ερωτήσεις. Μερικά παιδιά μπορεί να δείξουν μια συγκεκριμένη προτίμηση στο φύλο του συνεντευκτή και να επιθυμούν μόνο το συγκεκριμένο, αν και έχει αποδειχθεί πως η ποιότητα της συνέντευξης δεν επηρεάζεται από το φύλο του συνεντευκτή. Ακόμα και στις περιπτώσεις που ο συνεντευκτής καλείται να ακολουθήσει τις οδηγίες ενός πρωτόκολλου συνέντευξης, μπορεί να προσαρμόσει την διαδικασία ανάλογα με τις ανάγκες του παιδιού με σκοπό το καλύτερο αποτέλεσμα (Davies & Westcott, 1999).

Βασικές Παράμετροι για την Διεξαγωγή της Συνέντευξης

Σύμφωνα με τον Οδηγό Συνέντευξης της Σκωτίας για Παιδιά Μάρτυρες (Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland, 2003), κατά την διεξαγωγή μιας δικανικής συνέντευξης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κάποιες θεμελιώδεις παράμετροι. Αυτές είναι:

- **Η Τοποθεσία :** η συνέντευξη θα πρέπει να διεξάγεται σε ένα κατάλληλο πλαίσιο όπου το παιδί θα νιώθει ασφάλεια και άνεση. Αν συνοδεύει κάποιος το παιδί, θα πρέπει να συμβουλευτεί κατάλληλα. Το δωμάτιο της συνέντευξης θα πρέπει να βρίσκεται κάπου απομονωμένα, μακριά από θορύβους. Είναι πολύ σημαντικό να μην υπάρχει θόρυβος, ειδικά σε περιπτώσεις όπου ο μάρτυρας παρουσιάζει ελλείμματα στην ακοή και μπορεί να μπερδευτεί με λέξεις οι οποίες ακούγονται σχεδόν ίδιες. Είναι, επίσης, σημαντικό ο συνεντευκτής να μπορεί να ακούσει με ακρίβεια την απάντηση του παιδιού. Μπορούν να είναι διαθέσιμα και υλικά, όπως μογιές και χαρτί, κατάλληλα για την ηλικία του παιδιού, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν όταν το παιδί τα χειρίζεται για να δώσει στοιχεία σχετικά με την κακοποίηση. Πρέπει να συμμετέχει ολοκληρωτικά όμως στην συνέντευξη. Δεν προτείνεται ένα δωμάτιο γεμάτο με παιχνίδια. Τα παιχνίδια μπορεί να μην ταιριάζουν σε ένα δωμάτιο που θα βρεθεί ένα υπερενεργητικό παιδί ή πολύ μικρό σε ηλικία, καθώς θα μπορεί να αφαιρεθεί πιο εύκολα.
- **Ο Χρόνος :** κατά τον σχεδιασμό της συνέντευξης θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ρουτίνες (η ώρα των γευμάτων, η ώρα του ύπνου, η ώρα του μπάνιου) και οποιεσδήποτε θρησκευτικές πρακτικές (ώρες προσευχής, αργίες), εάν υπάρχουν. Οι συνεντευκτές θα πρέπει να αποφύγουν να ζητήσουν τη συμμετοχή των παιδιών

παίρνοντάς τα από τις ώρες μαθημάτων ή από άλλες ώρες χρονικές στιγμές, όπου η απουσία τους μπορεί να θεωρηθεί ύποπτη / ή να προκαλέσει ντροπή (για παράδειγμα, στον χώρο που γίνεται η προπόνηση του παιδιού). Παρ' όλα αυτά, όταν υπάρχουν ισχυρές ανησυχίες για κακοποίηση, το παιδί μπορεί να χρειαστεί να οδηγηθεί σε συνέντευξη αμέσως. Εάν σχεδιαστούν παραπάνω από μια συνεντεύξεις, αυτές θα πρέπει να διεξαχθούν σε μια ομαλή ώρα, έχοντας οι συνεντευκτές ενημερώσει το παιδί για να του μειώσουν αισθήματα ανασφάλειας.

- **Ο Αριθμός και η Διάρκεια των Συνεντεύξεων** : ένας σημαντικός στόχος των ερευνητών είναι να μειώσουν τον αριθμό διεξαγωγής των συνεντεύξεων. Είναι προτιμότερο οι ειδικοί να συγκεντρώσουν τις απαραίτητες πληροφορίες από μια συνέντευξη. Αυτό, όμως, δεν είναι πάντα εφικτό. Πολλές φορές μπορεί να χρειαστούν περισσότερες συνεντεύξεις για να δημιουργηθεί μια ισχυρή σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα στο παιδί και τον συνεντευκτή ή μπορεί να υπάρξει διακοπή της συνέντευξης επειδή το παιδί εμφανίζει αναστάτωση. Στις περιπτώσεις που διεξάγονται παραπάνω από μια συνεντεύξεις, θα πρέπει να υπάρξει ισορροπία ανάμεσα στις ανάγκες του παιδιού και τις ανάγκες της δικαιοσύνης. Παρ' όλα αυτά, όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των συνεντεύξεων τόσο λιγότερη ισχύ θα εμφανίζουν τα στοιχεία που θα παρέχει ο ανήλικος μάρτυρας. Επιπλέον, ένα παιδί που καλείται συνέχεια να ανακαλέσει τραυματικά περιστατικά του παρελθόντος, μπορεί να εμφανίσει συναισθηματικό τραύμα και να διαταραχθεί η ευημερία του. Αξιοσημείωτο είναι πως, όσες περισσότερες φορές γίνουν οι ερωτήσεις στο παιδί, τόσο μεγαλύτερη γίνεται η πιθανότητα το παιδί να αναφέρει στοιχεία που περιλαμβάνονταν στις προηγούμενες ερωτήσεις του συνεντευκτή. Είναι σημαντικό και για το παιδί και για τον συνεντευκτή να γνωρίζουν πόσο περίπου θα διαρκέσει η συνέντευξη. Αυτό θα εξαρτηθεί φυσικά από το παιδί – τον ρυθμό του, το εύρος προσοχής, τις ειδικές του ανάγκες, την προθυμία του στο να μιλήσει. Είναι, επίσης, θετικό τα παιδιά να γνωρίζουν πότε θα γίνει κάποιο διάλειμμα. Οι συνεντευκτές δεν θα πρέπει να συνεχίζουν την συνέντευξη όταν το παιδί έχει φτάσει σε ένα σημείο που δεν είναι πλέον συγκεντρωμένο ή εμφανίζει σημάδια κόπωσης ή ανησυχίας.
- **Η Συναίνεση** : αν και δεν αποτελεί νομική απαίτηση, η συναίνεση του παιδιού για την συμμετοχή του στην συνέντευξη είναι απαραίτητη. Το παιδί θα πρέπει να συμφωνήσει ακόμα στην περίπτωση που θα γίνεται μαγνητοφώνηση / βιντεοσκόπηση της συνέντευξης. Όταν κρίνεται απαραίτητο, θα μπορούν να ενημερώνονται και οι γονείς / κηδεμόνες για το πώς εξελίσσεται η κατάσταση. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι συνεντευκτές μπορεί να χρειαστεί να δουν το παιδί χωρίς να το γνωρίζουν ή να

συναινούν οι γονείς/ κηδεμόνες. Για παράδειγμα, όταν υπάρχουν ισχυρά στοιχεία πως ο ύποπτος για την κακοποίηση είναι ο γονέας/ κηδεμόνας. Εάν κρίνεται απαραίτητο, μπορεί να συνταχθεί μια σχετική αναφορά για τους λόγους που γίνεται ο αποκλεισμός τους από την διαδικασία. Ακόμα και τότε, όμως, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με επιείκεια και υπόληψη.

- **Η Καταγραφή της Συνέντευξης :** πρέπει να γίνεται καταγραφή της συνέντευξης όταν διεξάγεται. Στην περίπτωση που υπάρχουν δυο συνεντευκτές, ο ένας καταγράφει αυτά που λέγονται δίνοντας την δυνατότητα στον άλλο συνεντευκτή να ακούσει το παιδί και να σκεφτεί τις κατάλληλες ερωτήσεις. Είναι απαραίτητο να γίνεται καταγραφή μιας σχετικής αναφοράς αμέσως μετά την διεξαγωγή της συνέντευξης όπου οι λεπτομέρειες και τα στοιχεία είναι ακόμα νωπά στην μνήμη τους. Έρευνες δείχνουν πως οι επαγγελματίες συνεντευκτές τείνουν να ξεχνούν τον τρόπο με τον οποίο έθεσαν τα ερωτήματα τους, ακόμα και όταν ρωτώνται για αυτά αμέσως μόλις έχει τελειώσει η διαδικασία της συνέντευξης. Κάτι τέτοιο μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες, εάν ο συνεντευκτής καταγράψει τα στοιχεία που έχει δώσει το παιδί μετά από μια παραπλανητική ή καθοδηγητική ερώτηση. Γι' αυτό το λόγο, είναι εξαιρετικά σημαντικό να γίνεται πλήρης και ακριβής καταγραφή της συνέντευξης κατά την διεξαγωγή της. Στην καταγραφή θα πρέπει να αναφέρονται και λεπτομέρειες σχετικά με το δωμάτιο και τις θέσεις των συμμετεχόντων. Ακόμα, θα πρέπει να γίνεται αναφορά σχετικά με την ημερομηνία, την ώρα διεξαγωγής και την διάρκεια της συνέντευξης: καταγραφή του πότε έγινε κάποιο διάλειμμα ή υπήρξε διακοπή. Πιο σημαντικό απ' όλα, τα λεγόμενα του παιδιού (με τις ακριβείς λέξεις που χρησιμοποίησε) και ποιες ερωτήσεις έγιναν για να προκύψουν αυτά, καθώς και την μη λεκτική του συμπεριφορά (για παράδειγμα, “*Με άγγιξε εδώ* [δείχνοντας ένα μέρος του σώματος]”). Οι παρατηρήσεις θα πρέπει να είναι αντικειμενικές- οι συνεντευκτές δεν θα πρέπει να μεταφράζουν ή να εικάζουν σχετικά με την συμπεριφορά του παιδιού. Τα αρχεία από την καταγραφή θα πρέπει να φυλάσσονται στην Αστυνομία και να στέλνεται ένα αντίγραφο στο τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας.
- **Η Παρουσία άλλων Ατόμων στην Συνέντευξη :** θα πρέπει να χρησιμοποιείται ελάχιστο προσωπικό για να μην τρομάξει ή αισθανθεί κάποιο εμπόδιο το παιδί. Στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι καλύτερο να βρίσκονται μόνο οι δυο συνεντευκτές στο δωμάτιο με το παιδί. Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, το παιδί μπορεί να θέλει ή να επωφελείται από την παρουσία κάποιου ενήλικα που του παρέχει υποστήριξη. Πρέπει όμως να εξετάζεται πως αυτό το άτομο δεν είναι μάρτυρας ή πιθανός μάρτυρας ούτε είναι κάποιος που συμμετέχει προσωπικά στην υπόθεση. Επιπλέον, σε

συγκεκριμένες περιπτώσεις, το άτομο υποστήριξης δεν θα πρέπει να είναι κάποιος γονέας ή φροντιστής. Αυτό είναι σημαντικό, όταν για παράδειγμα, ο γονέας θεωρείται ύποπτος και υπεύθυνος για την κακοποίηση. Σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να διεξάγεται μια συνέντευξη με παρόν ένα άτομο που μπορεί να είναι ύποπτο ή υπάρχει περίπτωση να προκαλέσει κακό ή ανησυχία στο παιδί. Εάν είναι παρόν ένα άτομο υποστήριξης, θα πρέπει να γνωρίζει πως δεν συμμετέχει με κάποιο τρόπο στην συνέντευξη (για παράδειγμα, δεν απαντάει στις ερωτήσεις ή δεν προτρέπει το παιδί). Θα πρέπει να προσέχει την γλώσσα του σώματος και τις εκφράσεις του προσώπου για να μην προκαλέσει συναισθήματα ή προθέσεις προς το παιδί. Ο ρόλος του είναι να υποστηρίξει με την έννοια πως η παρουσία του παρέχει άνεση και ασφάλεια. Πρέπει να σημειωθεί, παρ' όλα αυτά, πως η παρουσία κάποιου υποστηρικτικού ατόμου, μπορεί να θεωρηθεί περισσότερο εμπόδιο για το παιδί, ειδικά όταν αυτός ο ενήλικας είναι κάποιος που το παιδί έχει μια συγκεκριμένη σχέση μαζί του (για παράδειγμα, γονέας, δάσκαλος) και το παιδί δεν νιώθει άνεση να μάθει αυτό το άτομο συγκεκριμένες λεπτομέρειες για την προσωπική του ζωή. Εάν ένας γονέας επιμένει να είναι παρών κατά την διεξαγωγή της συνέντευξης και ο συνεντευκτής κρίνει πως δεν είναι κατάλληλο, η αστυνομία έχει την νομική δυνατότητα να τον αποκλείσει από την διαδικασία. Είναι θεμιτό το υποστηρικτικό άτομο να βρίσκεται μέσα στο δωμάτιο της συνέντευξης μέχρι προσαρμοστεί το παιδί και να χτιστεί η εμπιστοσύνη ανάμεσα σε αυτό και τον συνεντευκτή. Πρέπει να βρίσκεται εκτός του οπτικού πεδίου του παιδιού. Στην περίπτωση που το επιθυμεί το παιδί, μπορεί το υποστηρικτικό άτομο να βρεθεί σε κάποιο διπλανό δωμάτιο. Αυτό μπορεί να καθησυχάσει τις ανησυχίες και του παιδιού και του ενήλικα και να μπορέσει να διεξαχθεί η συνέντευξη πιο προσωπικά και χωρίς εμπόδια.

- **Μη Αποκάλυψη Κακοποίησης:** εφόσον ο λόγος που διεξάγεται μια ερευνητική συνέντευξη είναι για να διαπιστωθεί κατά πόσο έχει διαπραχθεί κάποια μορφή κακοποίησης, οι συνεντευκτές δεν θα πρέπει να ξεκινούν μια συνέντευξη έχοντας στο μυαλό πως αποκαλύψουν πληροφορίες σχετικές με την κακοποίηση. **Οι συνεντευκτές θα πρέπει να έχουν πάντα ένα ανοιχτό μυαλό.** Επιπλέον, στόχος τους είναι να διεξάγουν πληροφορίες με εναλλακτικές υποθέσεις, για παράδειγμα, λεπτομέρειες που διαψεύδουν τους ισχυρισμούς κακοποίησης και δίνουν εξηγήσεις για άλλα περιστατικά. Η αποκάλυψη της κακοποίησης εξαρτάται από την ηλικία του παιδιού, την αντίληψη του για το κατά πόσο είναι ασφαλές για να μιλήσει στις αρχές, τις οικογενειακές συνθήκες, την θρησκεία και το πολιτισμικό υπόβαθρο. Όταν το παιδί δεν αποκαλύπτει μέχρι το τέλος πληροφορίες σχετικές με κακοποίηση, θεωρείται ένα αποδεκτό αποτέλεσμα και δεν ευθύνεται κάποιος γι' αυτό, πολύ

περισσότερο το παιδί. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός πως το παιδί δεν θέλει ή δεν μπορεί ακόμα να μιλήσει ή μπορεί και να μην ήταν μάρτυρας ή θύμα. Ακόμα και στην περίπτωση που δεν αποκαλύπτεται κάποια υπόθεση κακοποίησης, η διαδικασία θα πρέπει να κλείνει όπως ορίζει το κλείσιμο μιας συνέντευξης (βλέπε επόμενο κεφάλαιο).

Η Διεξαγωγή της Ερευνητικής Συνέντευξης

Σύμφωνα με τον Οδηγό Συνέντευξης της Σκωτίας για Ανήλικους Μάρτυρες (Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland, 2003), έπειτα από τον σχεδιασμό της ερευνητικής συνέντευξης, έρχεται η διεξαγωγή της: μια διαδικασία η οποία χαρακτηρίζεται ως μια “προσέγγιση με στάδια” στην οποία όλοι οι επαγγελματίες συνεντευκτές με παιδιά μάρτυρες οφείλουν να προσαρμόζονται. Τα **στάδια** της συνέντευξης είναι:

- **Η Εισαγωγή**
- **Το Χτίσιμο της Σχέσης Εμπιστοσύνης (Rapport)**
- **Η Ελεύθερη Αφήγηση**
- **Οι Ερωτήσεις**
- **Το Κλείσιμο**

Σκοπός αυτών των σταδίων είναι να μπορέσει να αποκαλυφθεί από το παιδί μάρτυρα οποιαδήποτε λεπτομέρεια σχετικά με κάποιο συγκεκριμένο περιστατικό. Μπορεί η διαδικασία να χωρίζεται σε στάδια, κάθε συνεντευκτής έχει το δικαίωμα να προσαρμόζει τη συνέντευξη στις ανάγκες του παιδιού και να μεταπηδά από το ένα στάδιο στο άλλο, εφόσον κρίνεται αναγκαίο.

Η Εισαγωγή

Από την στιγμή που οι δύο συνεντευκτές και το παιδί εισέρχονται στο δωμάτιο της συνέντευξης, οι συνεντευκτές θα πρέπει να κάτσουν σε μια θέση απέναντι στο παιδί η οποία δεν θα πρέπει να χαρακτηρίζεται ως θέση αντιπαράθεσης. Από την στιγμή που το παιδί θα επικεντρώσει την προσοχή του στον κύριο συνεντευκτή, ο δεύτερος συνεντευκτής θα πρέπει να βρίσκεται σε τέτοια θέση που θα υποδηλώνει πως, επίσης, ακούει τι θα πει το παιδί. Οι δύο συνεντευκτές δεν θα πρέπει να κοιτάζουν ή να κάνουν κάτι που θα έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργηθεί κάποιο εμπόδιο για το παιδί.

Οι συνεντευκτές θα πρέπει να συστήσουν όλα τα άτομα που θα βρίσκονται στο δωμάτιο της συνέντευξης, σε μια γλώσσα που θα είναι κατάλληλη για την ηλικία του παιδιού, για να εξηγήσουν τον λόγο για τον οποίο βρίσκεται κάθε άτομο μέσα στο δωμάτιο. Εάν το παιδί εμφανίζει κάποια προκατάληψη ή παρανόηση σχετικά με την αστυνομία και τους κοινωνικούς λειτουργούς (για παράδειγμα, μια επίσκεψη της αστυνομίας μπορεί να σημαίνει πως έχει έρθει για να συλλάβει κάποιον), μπορεί να αντιμετωπιστεί αυτή τη στιγμή. Θα πρέπει να αποφασιστεί με ποιο τρόπο θέλει το παιδί να το αποκαλούν. Είναι σημαντικό να

δοθεί στο παιδί μια εξήγηση για τους λόγους τους οποίους γίνεται η συνέντευξη, απλοϊκά και ξεκάθαρα, και η δυνατότητα που έχει να κάνει ερωτήσεις.

Για παράδειγμα, “Γεια σου (το όνομα του παιδιού). Το όνομά μου είναι ____ . Είμαι αστυνόμος/ κοινωνικός λειτουργός/ και τα λοιπά. Μέρος της δουλειάς μου είναι να ακούω παιδιά και νέους. Μερικές φορές έχουν να μου πουν κάποια πράγματα που θέλουν”.

“ Έχεις να κάνεις κάποιες ερωτήσεις σχετικά με τον λόγο για τον οποίο βρίσκεσαι σήμερα εδώ;”

Όταν τα παιδιά κατανοούν τους λόγους για τους οποίους διεξάγεται μια συνέντευξη, είναι πιθανότερο να συμμετέχουν σε αυτές με μεγαλύτερη επιτυχία. Για την αποφυγή προκαταλήψεων, οι συνεντευκτές θα πρέπει να αποφύγουν μια δήλωση που θα δείχνει πως η ισχυριζόμενη υπόθεση κακοποίησης βρίσκεται υπό έρευνα. Ακόμα κι αν η αρχική ανησυχία έχει προέλθει από δήλωση του παιδιού, είναι σημαντικό οι συνεντευκτές να ακούσουν τις αποκαλύψεις του παιδιού και να τις επεξεργαστούν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, με όσο το δυνατό λιγότερη παρότρυνση. Στόχος είναι να αποκομίσουν τις αναμνήσεις που έχει το παιδί σχετικά με το περιστατικό, *μέσα από τα δικά του λόγια*. Ένα επιπλέον μέρος που πρέπει να εξηγηθεί στο παιδί, είναι η καταγραφή της συνέντευξης. Ένας καλός τρόπος για να δοθεί αυτή η εξήγηση είναι:

“Θα σημειώνω αυτά που μου λες επειδή θέλω να είμαι σίγουρος πως τα θυμάμαι σωστά”.

Οι συνεντευκτές πριν συνεχίσουν στο επόμενο στάδιο, θα πρέπει να εξασφαλίσουν την συναίνεση του παιδιού για την διεξαγωγή της συνέντευξης, εάν δεν το έχουν κάνει ήδη μέχρι εκείνη τη στιγμή.

Σημείωση: Είναι σημαντικό τα παιδιά να έχουν συνεχή ενημέρωση όχι μόνο στο στάδιο του σχεδιασμού και της διεξαγωγής της συνέντευξης αλλά σε όλη τη νομική διαδικασία.

Το Χτίσιμο της Σχέσης Εμπιστοσύνης (Rapport)

Αυτό το στάδιο είναι πολύ σημαντικό και **δεν θα πρέπει ποτέ να παραληφθεί**. Σύμφωνα με τους Boggs & Eyberg (1990), όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott (1999), ο ορισμός για το χτίσιμο της σχέσης εμπιστοσύνης (**Rapport**) είναι: *“Μια θετική σχέση ανάμεσα στον συνεντευκτή και το παιδί που δείχνει τον τόνο όλης της διαδικασίας και βοηθά στο να αυξηθεί η ποσότητα και η ακρίβεια των πληροφοριών που παρέχονται”*. Ο χρόνος που χρησιμοποιείται για το χτίσιμο της σχέσης εμπιστοσύνης εξαρτάται από το παιδί και τις συγκεκριμένες συνθήκες. Αν και τα περισσότερα παιδιά έχουν επίγνωση του λόγου για τον οποίο βρίσκονται εκεί και μπορεί να αρχίσουν να μιλάνε απευθείας, κάποια παιδιά είναι πιθανό να χρειαστούν κάποιο χρόνο πριν ξεκινήσουν να μιλάνε ανοιχτά με τους

συνεντευκτές. Επιπλέον, το χτίσιμο της σχέσης εμπιστοσύνης θα χρειαστεί περισσότερο χρόνο στην πρώτη συνάντηση με το παιδί. Αυτή η σχέση εμπιστοσύνης μπορεί να ξεπεράσει κάθε στοιχείο δισταγμού ή έλλειψης εμπιστοσύνης. Δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να αισθανθεί πως είναι το σημαντικό (κεντρικό) πρόσωπο της συνέντευξης και έχει μόνο αυτό την γνώση της κατάστασης, όχι ο συνεντευκτής.

Τα στάδια όπου γίνεται το χτίσιμο της σχέσης εμπιστοσύνης παρέχει την εξαιρετική ευκαιρία στον συνεντευκτή να προσδιορίσει τις δεξιότητες που έχει το παιδί στην επικοινωνία, καθώς και την γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική του ανάπτυξη. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια του χτισίματος μπορεί το παιδί να εμφανίζεται ως ένας ανήλικος που έχει μια εμπειρία σχετικά με το τι συμβαίνει “έξω στους δρόμους”, η γνώση του όμως αυτή μπορεί να είναι εντελώς επιφανειακή.

Η Ατμόσφαιρα της Συνέντευξης

Πριν ξεκινήσει η συνέντευξη, το παιδί θα πρέπει να νιώθει όσο το δυνατό περισσότερη άνεση και χαλάρωση. Οι συνεντευκτές δεν θα πρέπει να δώσουν μεγάλη έμφαση στην ειδικότητά τους γιατί το παιδί μπορεί να νιώσει πως πρέπει να συμφωνήσει σε οτιδήποτε πει ο συνεντευκτής. Οι συνεντευκτές οι οποίοι ανήκουν στο σώμα της αστυνομίας θα πρέπει να φορούν πολιτικά ρούχα και όχι την στολή τους. Οι έρευνες επιβεβαιώνουν πως παρέχονται περισσότερες πληροφορίες από το παιδί όταν ο συνεντευκτής δεν φορά στολή [Powell, Wilson & Croft,(2008), όπως αναφέρεται στο Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland (2003)].

Μια ακόμα μέθοδος που οι συνεντευκτές θεωρούν ευνοϊκή, ειδικά όταν το παιδί μάρτυρας έχει μικρή ηλικία, είναι να κάθονται στο έδαφος μαζί με το παιδί για να βρίσκονται στο ίδιο οπτικό επίπεδο. Ο συνεντευκτής με αυτόν τον τρόπο προσπαθεί να δείξει στο παιδί ότι αυτό έχει τον έλεγχο. Συνεπώς, αυτό θα νιώθει δυνατό και δεν θα απαντάει απλά για να ευχαριστήσει τον συνεντευκτή.

Το παιδί θα πρέπει να δίνει τον ρυθμό στην συνέντευξη. Η διάρκεια και ο ρυθμός της συνέντευξης εξαρτώνται από την ηλικία του ανήλικου μάρτυρα, το εύρος προσοχής του, τον χρόνο που χρειάζεται για να αποκτήσει εμπιστοσύνη σχετικά με το πρόσωπο του συνεντευκτή. Ο αριθμός και η περιπλοκότητα των ισχυριζόμενων περιστατικών κακοποίησης θα έχει, επίσης, αντίκτυπο στον ρυθμό της συνέντευξης.

Οι συνεντευκτές θα πρέπει να μιλούν αργά και καθαρά και να επιτρέπουν να γίνονται παύσεις. Θα πρέπει να συγκρατούνται και να μην διακόπτουν το παιδί ή να “πετάγονται” όταν το παιδί εμφανίζεται απρόθυμο/ ανίκανο να μιλήσει. Στην πραγματικότητα, όταν κάνουν παύσεις και δεν διακόπτουν το παιδί του δίνουν την ευκαιρία να ανακαλέσει δραστικά τις

αναμνήσεις του. Οι συνεντευκτές θα πρέπει, επίσης, να χρησιμοποιούν έναν κανονικό τόνο στη φωνή: ένας συναισθηματικός τόνος μπορεί να επηρεάσει το παιδί και να νιώσει ανησυχία ή πως αυτό προστατεύεται, με μια αρνητική όμως χροιά.

Οι συνεντευκτές θα πρέπει να είναι προσεκτικοί και να διαπιστώνουν άμεσα πότε το παιδί νιώθει κούραση ή χρειάζεται να γίνει κάποια ανακεφαλαίωση ή διάλειμμα για να πάει στην τουαλέτα. Εάν το παιδί επιθυμεί να γίνει κάποιο διάλειμμα, αυτό δεν θα πρέπει να γίνεται ως επιβράβευση σε αυτά που αποκαλύπτει το παιδί. Δεν θα πρέπει να συνεχίζεται η συνέντευξη όταν το παιδί έχει αρχίσει να ανησυχεί ή έχει κουραστεί (στην ίδια περίπτωση, οι συνεντευκτές δεν θα πρέπει να κάνουν διάλειμμα όταν έχει αρχίσει να αποκαλύπτεται ένα θέμα που χαρακτηρίζεται από ντροπή ή δυσκολία. Αυτό μπορεί να δείξει στο παιδί πως ο συνεντευκτής δεν θα μπορέσει να αντέξει όταν θα ακούσει αυτά που θα πει το παιδί).

Εάν γίνει κάποιο διάλειμμα, θα πρέπει να κρατηθούν σημειώσεις σχετικά με τον λόγο που έγινε, πόσο διήρκεσε, τι έκανε το παιδί κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, σε ποιους μίλησε, τι του είπαν, και οτιδήποτε άλλο σχετικό. Από την στιγμή που ο συνεντευκτής είναι αυτός που “σπάει τον πάγο”, η συνέντευξη μπορεί να ξεκινήσει με μια γενική συζήτηση, για παράδειγμα, πώς ήταν η διαδρομή μέχρι να έρθει το παιδί για συνέντευξη, ποια μαθήματα έκανε εκείνη τη μέρα στο σχολείο. Ο συνεντευκτής ενθαρρύνει το παιδί να μιλήσει σχετικά με τον εαυτό του. Είναι ένας τρόπος για να εμφανιστούν οι προσωπικές ανάγκες κάθε παιδιού.

Βασικοί Κανόνες

Στα πλαίσια της κοινωνικής επιρροής, είναι πολύ πιθανό τα παιδιά να κάνουν κάποιες λανθασμένες σκέψεις αναφορικά με τη συνέντευξη. Ο ανήλικος μάρτυρας μπορεί να πιστεύει πως *“κάθε ερώτηση θα πρέπει να απαντηθεί, ακόμα κι αν δε γνωρίζω την απάντηση”*, *“κάθε ερώτηση έχει μια σωστή και μια λανθασμένη απάντηση”*, *“ο συνεντευκτής γνωρίζει ήδη τι έχει συμβεί, επομένως, εάν πει κάτι διαφορετικό από αυτό που εγώ θυμάμαι, τότε εγώ θα είμαι λάθος”*, *“δεν μου επιτρέπεται να πω «Δεν ξέρω»”*.

Οι κατάλληλοι βασικοί κανόνες για την επικοινωνία με το παιδί είναι οι εξής:

- Ο συνεντευκτής βρίσκεται εκεί κυρίως για να ακούσει. Είναι η ευκαιρία του παιδιού να μιλήσει.
- Ο συνεντευκτής δεν ήταν παρών όταν έγιναν τα περιστατικά και γι' αυτό το λόγο χρειάζεται την βοήθεια του παιδιού για να καταλάβει τι έγινε.
- Ακόμα κι αν το παιδί πιστεύει πως ο συνεντευκτής γνωρίζει κάτι, θα πρέπει παρ' όλα αυτά να μιλήσει.

- Εάν ο συνεντευκτής κάνει μια ερώτηση και το παιδί δεν γνωρίζει ή δεν μπορεί να θυμηθεί την απάντηση, μπορεί το παιδί να πει “Δεν ξέρω/δεν θυμάμαι”.
- Εάν ο συνεντευκτής κάνει μια ερώτηση την οποία το παιδί θεωρεί δύσκολη ή όχι ξεκάθαρη, το παιδί πρέπει να το επισημάνει στον συνεντευκτή, ώστε αυτός να την πει με διαφορετικά λόγια ή να προσεγγίσει το θέμα με διαφορετικό τρόπο.
- Το παιδί δεν θα πρέπει να προσπαθήσει να μαντέψει τις απαντήσεις. Πρέπει να μιλήσει μόνο για αληθή πράγματα, πράγματα που πραγματικά συνέβησαν.
- Εάν ο συνεντευκτής κάνει κάποιο λάθος, ή πει κάτι που δεν είναι αληθινό, μπορεί το παιδί να διορθώσει τον συνεντευκτή.
- Μερικές φορές μπορεί ο συνεντευκτής να κάνει την ίδια ερώτηση στο παιδί. Αυτό δε σημαίνει πως το παιδί έδωσε λανθασμένη απάντηση την πρώτη φορά, απλά βοηθά τον συνεντευκτή να θυμηθεί τι ειπώθηκε. Το παιδί πρέπει πάντα να λέει την αλήθεια.

Το να λέγεται η Αλήθεια

Οι συνεντευκτές είναι σημαντικό να ενημερώσουν το παιδί πως αυτό που θέλουν από αυτό κατά την ερευνητική συνέντευξη, είναι να δώσει μια αληθινή και ακριβή αναφορά. Με την “αληθινή αναφορά”, λέει αυτό που πραγματικά πιστεύει πως συνέβη. Οι συνεντευκτές δεν θα πρέπει να ρωτούν τι είναι αλήθεια και τι είναι ψέμα, καθώς αποτελεί μια δύσκολη δοκιμασία ακόμα και για τους ενήλικες. Οι συνεντευκτές θα πρέπει να δίνουν έμφαση στην ανάγκη που εμφανίζεται στο να ειπωθεί από το παιδί αυτό που είδε με τα μάτια του, άκουσε με τα αυτιά του, μύρισε με τη μύτη του και γεύτηκε με το στόμα του.

“Θέλω να μου πεις αυτό που πραγματικά συνέβη, ακόμα κι αν έχεις πει κάτι διαφορετικό σε κάποιον άλλο”.

“Μη μου μιλήσεις για οτιδήποτε προσποιητό”.

“Μη μαντεύεις”.

“Μη μου πεις κάτι που σου είπε κάποιος άλλος να πεις πως συνέβη”.

Όταν τα παιδιά ρωτώνται με τον κατάλληλο τρόπο, μπορούν να απαντήσουν σωστά σχετικά με το πλαίσιο της αλήθειας και του ψέματος. Οι Lyon & Saywitz (1999), όπως αναφέρεται στο Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland (2003), σχεδίασαν μια δοκιμασία που θα μπορούσε να βοηθήσει παιδιά πολύ μικρά σε ηλικία να αναγνωρίσουν την αλήθεια και τα ψέματα. Παρουσίασαν σε παιδιά 4 και 5 ετών εικόνες οι οποίες απεικόνιζαν ένα αντικείμενο και δύο παιδιά, όπου μέσα σε φούσκες (σχήματα) παρουσιάζονταν τα λεγόμενα

των παιδιών για το αντικείμενο. Είπαν στα παιδιά πως ο ένας χαρακτήρας έλεγε την αλήθεια, ενώ ο άλλος ψέματα. Το παιδί καλείται να απαντήσει ποιο από τα δύο απεικονιζόμενα παιδιά λέει την αλήθεια. Η δοκιμασία μειώνει την εμφάνιση προβλημάτων σχετικά με τα κίνητρα του παιδιού, καθώς δεν είναι ο συνεντευκτής αυτός που μπορεί να λέει ψέματα. Η δοκιμασία αλήθεια/ ψέμα, συνοδεύεται μετά από μια δοκιμασία ηθικής. Δείχνει τους ίδιους χαρακτήρες, αλλά στην εικόνα υπάρχει αρχικά ένας δικαστής, μετά “μια κυρία που έρχεται για επίσκεψη”, οι χαρακτήρες σε μια εικόνα που βρίσκονται στο σπίτι και υπάρχει μια γιατρός και μετά η Γιαγιά. Το παιδί καλείται να απαντήσει ποιος από τους δυο χαρακτήρες θα “μπει σε μελάδες” εξαιτίας αυτού που λέει (την αλήθεια ή ένα ψέμα). Αυτές οι δυο δοκιμασίες σχεδιάστηκαν για να επιδείξουν πως τα παιδιά πολύ μικρής ηλικίας καταλαβαίνουν:

1. Η λέξη “Αλήθεια” αναφέρεται σε προτάσεις που αντιστοιχούν στην πραγματικότητα, ενώ η λέξη “Ψέμα” αναφέρεται σε προτάσεις που δεν αντιστοιχούν στην πραγματικότητα και
2. Πως υπάρχουν συνέπειες όταν κάποιος λέει ψέματα.

Το παραπάνω αποτελεί ένα παράδειγμα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε παιδιά μικρής ηλικίας. Με παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας ο συνεντευκτής μπορεί να χρησιμοποιήσει κάτι αντίστοιχο με το παράδειγμα που ακολουθεί:

Συνεντευκτής : “Εάν ένας συμμαθητής σου έπαιζε με την μπάλα, αλλά δίνοντας μια κλωτσιά, έσπαγε καταλάθος ένα παράθυρο και έλεγε μετά στην καθηγήτρια πως το έκανες εσύ, αυτό θα ήταν αλήθεια ή ψέμα;” (περιμένετε για την απάντηση του παιδιού)

Συνεντευκτής: “Τι θα έπρεπε να είχε πει ο συμμαθητής σου;” (περιμένετε για την απάντηση του παιδιού)

Συνεντευκτής: “Για ποιο λόγο πιστεύεις, είπαν πως το έκανες εσύ;”

Το χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης μέσα από μια συνέντευξη πρακτικής

Από την στιγμή που εγκαθιδρύονται οι βασικοί κανόνες, μπορεί να διεξαχθεί μια συνέντευξη πρακτικής. Το θέμα της συνέντευξης πρακτικής μπορεί να είναι ένα ουδέτερο, προσωπικό περιστατικό εμπειρίας. Μπορεί να αναφέρεται, για παράδειγμα, στο σχολείο του

παιδιού, τα hobbies του, κάποια γενέθλια, γιορτές και τα λοιπά. Ο συνεντευκτής πρέπει να ζητήσει από το παιδί να περιγράψει το περιστατικό από την αρχή μέχρι το τέλος.

Από την πρακτική, ο συνεντευκτής μπορεί να μάθει περισσότερα για το πόσο κατανοεί το παιδί το λεξιλόγιο και να προσαρμόσει και το δικό του αντίστοιχα. Ο συνεντευκτής μπορεί, επίσης, να ενθαρρύνει το παιδί στο να δώσει μια αναφορά ανοιχτού- κλειστού τύπου (και λεπτομερή περιγραφή). Θα πρέπει να αποφεύγονται ερωτήσεις οι οποίες θα δώσουν μονολεκτικές απαντήσεις, με σκοπό να οδηγηθεί η συνέντευξη στο βασικό στάδιο.

Ακόμα κι αν το παιδί έχει μια οικειότητα με τον συνεντευκτή από προηγούμενη επαφή, θα χρειαστεί χρόνος για να ανανεωθεί η σχέση εμπιστοσύνης πριν ξεκινήσει η συνέντευξη. Ο χρόνος που θα χρειαστεί σε αυτή τη φάση εξαρτάται από την κοινή λογική και την διακριτική ικανότητα του συνεντευκτή. Το παιδί ρωτάται να προσδιορίσει ένα αγαπημένο θέμα ή περιστατικό, για παράδειγμα, μια εκπομπή στην τηλεόραση. Ο συνεντευκτής χρησιμοποιεί ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου για να εκμαιεύσει λεπτομέρειες: Ποιος; , Τι; , Πού; , Πότε; , Πώς; . Το παιδί καλείται να απαντήσει σχετικά με τα συναισθήματά του, τους ήχους, τις μυρωδιές, τις γεύσεις. Τέλος, χρησιμοποιούνται προτροπές ανοιχτού- κλειστού τύπου που θα ενθαρρύνουν το παιδί να μιλήσει : “Πες μου περισσότερα”.

Φέρνοντας στην επιφάνεια το θέμα της Ανησυχίας

Σε αυτό το σημείο ο συνεντευκτής πρέπει να υπενθυμίσει στο παιδί τους βασικούς κανόνες και να συνεχίσει φέρνοντας στην επιφάνεια το θέμα της ανησυχίας. Αυτό πρέπει να συμβεί με τέτοιο τρόπο που το παιδί αυθόρμητα θα αναφέρει πληροφορίες, έναν τρόπο χωρίς επιρροή. Έτσι, για παράδειγμα, ένα καλό ξεκίνημα μπορεί να είναι :

“Τώρα ήρθε η στιγμή να μιλήσουμε για κάτι άλλο, για τον λόγο που βρίσκεσαι σήμερα εδώ. Ξέρεις για ποιο λόγο είσαι σήμερα εδώ;”

Ένα κακό ξεκίνημα θα ήταν:

“Άκουσα πως είχες προβλήματα με τον θείο Johnny, σωστά;”

Δεν έχουν όλα τα παιδιά την ικανότητα ή την θέληση να απαντήσουν με σχετικές πληροφορίες μετά από τις προτροπές που τους γίνονται (ειδικά όταν ο ισχυρισμός για κακοποίηση έρχεται από άλλη πηγή και όχι από το ίδιο το παιδί), γι’ αυτό θα πρέπει οι συνεντευκτές να γίνονται στη συνέχεια πιο συγκεκριμένοι.

Η Ελεύθερη Αφήγηση

Η ελεύθερη αφήγηση είναι η πιο αξιόπιστη πηγή παροχής ακριβών και ξεκάθαρων πληροφοριών από ένα παιδί. Ο ανήλικος μάρτυρας δίνει την δική του αναφορά σχετικά με το

τι έχει συμβεί. Οι επαγγελματίες γνωρίζουν από την εμπειρία τους πως είναι λιγότερο πιθανό ένα παιδί μικρό σε ηλικία να δώσει αυθόρμητα πολλές πληροφορίες εξαιτίας του αναπτυξιακού του σταδίου, συγκριτικά με παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας και ενήλικες. Οι συνεντευκτές θα πρέπει να δίνουν την ευκαιρία, σε παιδιά κάθε ηλικίας, να περιγράψουν τα περιστατικά με τα δικά τους λόγια.

Υπάρχουν αρκετοί τρόποι για να πετύχει η ελεύθερη αφήγηση. Για παράδειγμα, όταν το παιδί θα αναφερθεί στο θέμα της κακοποίησης, ο συνεντευκτής μπορεί απλά να πει “Πες μου όσα μπορείς σχετικά με αυτό”. Σε αυτό το σημείο της συνέντευξης, ο συνεντευκτής δεν πρέπει να παρέμβει κάνοντας κάποιο σχετικό σχόλιο ή μια επικεντρωμένη ερώτηση. Αντί για αυτό, θα πρέπει να έχει μια στάση ενεργού ακροατή- το παιδί, δηλαδή, βλέπει πως ο συνεντευκτής το ακούει και το παίρνει στα σοβαρά. Εάν το παιδί αρχίζει να διστάζει, ο συνεντευκτής θα πρέπει να δείξει υπομονή και να επιτρέψει να υπάρξουν παύσεις. Εάν είναι ξεκάθαρο πως το παιδί έχει τελειώσει, ο συνεντευκτής μπορεί να χρησιμοποιήσει μια σειρά από στρατηγικές : **μια ουδέτερη επιβεβαίωση** (“ α, χα .”), **να επαναλάβει το τελευταίο σχόλιο του παιδιού** (Παιδί : “Και μετά πήγαμε στην κρεβατοκάμαρα...” (Παύση) Συνεντευκτής : “Κατάλαβα, δηλαδή πήγατε στην κρεβατοκάμαρα”), **μια προτροπή** (“Πες μου περισσότερα”), **μια προτροπή** (“Και μετά τι;”).

Εάν το παιδί εμφανίζει δυσκολία στο να μιλήσει σχετικά με το θέμα, ο συνεντευκτής θα πρέπει να το καθησυχάσει (“Μην ανησυχείς. Με την ησυχία σου, εγώ ακούω” ή “ Υπάρχει κάτι που θα σε έκανε να μου μιλήσεις πιο εύκολα σήμερα;”). Οι συνεντευκτές θα πρέπει να δείχνουν συμπάθεια, αλλά όχι σε πολύ προσωπικό βαθμό- πρέπει να αποφεύγεται η χρήση όρων στοργής (για παράδειγμα, “αγάπη μου” , “γλυκό μου”) και η σωματική επαφή (για παράδειγμα, να πλησιάζουν και να αγκαλιάζουν το παιδί). Όλοι όσοι βρίσκονται στην συνέντευξη θα πρέπει να επιβεβαιώνουν πως η λεκτική ενίσχυση δίνεται σποραδικά και δεν είναι αποτέλεσμα κάποιας απάντησης του παιδιού. Ποτέ δεν θα πρέπει να δωροδοκηθεί το παιδί (“ Εάν απλά μου πεις τι σου έκανε, θα μπορέσεις να πας σπίτι”).

Οι Ερωτήσεις

Ακόμα και όταν το παιδί έχει αποκαλύψει θεμελιώδεις πληροφορίες σχετικά με το περιστατικό της κακοποίησης μέσω της ελεύθερης αφήγησης, μπορεί να χρειάζεται να επεκταθεί στα λεγόμενά του ή να διευκρινίσει αμφίβολα στοιχεία, μέσα από ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις θα πρέπει ιδανικά να στηρίζονται στα λεγόμενα του παιδιού στο στάδιο της

ελεύθερης αφήγησης. Τα σημαντικότερα θέματα είναι : ο **τύπος** των ερωτήσεων και το **περιεχόμενο** των ερωτήσεων.

Σχετικά με τον **τύπο** των ερωτήσεων, αυτές μπορούν να διατυπωθούν με διάφορους τρόπους. Οι συνεντευκτές θα πρέπει να ρωτούν με τέτοιο τρόπο που να παράγεται η πιο λεπτομερής απάντηση, χωρίς να έχει επηρεαστεί το παιδί από τα στοιχεία της ερώτησης. Οι 4 βασικοί τύποι ερωτήσεων είναι: **ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου, συγκεκριμένες ερωτήσεις, κλειστές ερωτήσεις, καθοδηγητικές ερωτήσεις.**

Οι ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου : οι ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου είναι ερωτήσεις που γίνονται με τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρχει μια λεπτομερής απάντηση χωρίς να έχει επηρεαστεί το παιδί στο να δώσει αυτή την απάντηση. Τα παιδιά με αυτό τον τύπο ερωτήσεων, μπορούν να δώσουν 3 με 4 φορές περισσότερο μεγαλύτερες απαντήσεις. Για παράδειγμα, “Είπες νωρίτερα πως εσύ και αυτός ο άντρας παίζατε ένα παιχνίδι. Σε παρακαλώ πες μου οτιδήποτε θυμάσαι σχετικά με αυτό.” Τα στοιχεία που αποκαλύπτονται από αυτές τις ερωτήσεις, συνήθως χρησιμοποιούνται και στην δίκη. Το πλεονέκτημα των ερωτήσεων ανοιχτού- κλειστού τύπου είναι πως εξυπηρετούν τα παιδιά στο να έχουν έλεγχο στο τι θέλουν να αποκαλύψουν.

Οι συγκεκριμένες ερωτήσεις : οι συγκεκριμένες ερωτήσεις στοχεύουν στην διευκρίνιση ή σε μια πιο λεπτομερή αναφορά σχετικά με το περιστατικό που έχει αναφέρει προηγουμένως ο ανήλικος μάρτυρας. Για παράδειγμα, “Πού ήσασταν όταν παίζατε αυτό το παιχνίδι;”. Ερωτήσεις με “Ποιος;”, “Πού;”, “Πότε;”, “Πώς;” “Τι;”, είναι βοηθητικές. Ερωτήσεις που ξεκινούν με “Γιατί;” και “Πώς;” μπορεί μερικές φορές ακούσια να υποδηλώσουν κατηγορία (για παράδειγμα, “Γιατί δεν φώναξες για βοήθεια;” ή “Πώς και δεν είχες μιλήσει σε κανέναν σχετικά με αυτό νωρίτερα;”). Οι ερωτήσεις που ξεκινούν με “Γιατί;” παρουσιάζονται προβληματικές καθώς μπορεί να πρεσβεύουν τα κίνητρα για ένα αποτέλεσμα ή μια συμπεριφορά. Εάν η απάντηση του παιδιού σε μια συγκεκριμένη ερώτηση δεν θεωρηθεί ολοκληρωμένη, οι συνεντευκτές μπορούν να ξανακάνουν την ερώτηση με διαφορετική μορφή. Η ακριβής επανάληψη μιας ερώτησης δεν προτείνεται, καθώς το παιδί μπορεί να νομίσει πως η αρχική απάντηση ήταν λανθασμένη και κατά συνέπεια να αλλάξει την καινούρια απάντηση σε κάτι που θα θέλει να ακούσει ο συνεντευκτής.

Όταν έχουν αποκαλυφθεί πολλά περιστατικά κακοποίησης, οι συγκεκριμένες ερωτήσεις βοηθούν στην διερεύνηση του κάθε επεισοδίου ξεχωριστά. Μια βοηθητική τεχνική είναι να στραφεί η προσοχή του παιδιού στο πρώτο ή στο τελευταίο περιστατικό που συνέβη (αυτά τα περιστατικά είναι πιθανότερο να έχουν καταγραφεί στη μνήμη του παιδιού ως διαφορετικά περιστατικά) και να του ζητηθεί να δώσει περιγραφή από την αρχή μέχρι το τέλος του περιστατικού. Οι πληροφορίες από ένα τέτοιο περιστατικό μπορούν να θεωρηθούν κεντρικές

για την διερεύνηση άλλων αναμνήσεων από τα υπόλοιπα περιστατικά. Αυτή η τεχνική, δεν μπορεί να θεωρηθεί, όμως, προνομιούχα με παιδιά μικρής ηλικίας. Η κατανόηση των παιδιών μικρής ηλικίας σε όρους όπως “η πρώτη φορά”, “η τελευταία φορά”, είναι συνήθως περιορισμένη σε αυτό το αναπτυξιακό στάδιο.

Επομένως, τα πλεονεκτήματα των ερωτήσεων ανοιχτού- κλειστού τύπου σε σύγκριση με τις συγκεκριμένες ερωτήσεις είναι τα εξής: οι απαντήσεις στις ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη ακρίβεια σε σχέση με τις συγκεκριμένες ερωτήσεις, ένα παιδί μπορεί να προσπαθήσει να δώσει απάντηση σε μια συγκεκριμένη ερώτηση ακόμα κι αν δεν έχει τις απαραίτητες λεπτομέρειες, ένα παιδί που δεν καταλαβαίνει την απάντηση θα προσπαθήσει να καλυφθεί χρησιμοποιώντας στοιχεία από την ερώτηση του συνεντευκτή, θα δώσει μια στερεοτυπική απάντηση ή ένα “ναι” επειδή θα νομίζει πως αυτό θέλει να ακούσει ο συνεντευκτής, τέλος, οι συγκεκριμένες ερωτήσεις δεν επιτρέπουν στο παιδί να συγκεντρώσει τις σκέψεις του- χρειάζεται χρόνος για να ψάξει τις αναμνήσεις.

Οι κλειστές ερωτήσεις : οι κλειστές ερωτήσεις δίνουν την δυνατότητα στο παιδί να απαντήσει με έναν περιορισμένο αριθμό λέξεων, συνήθως “ναι”, “όχι”, ή “δεν ξέρω”. Όταν δεν χρησιμοποιούνται κατάλληλα, δεν διεξάγονται ακριβείς πληροφορίες. Για παράδειγμα, “Ήταν κάποιος άλλος στο σπίτι όταν έγινε αυτό;”. Τα παιδιά είναι πιθανότερο να απαντήσουν “δεν ξέρω” σε μια κλειστή ερώτηση και ακόμα πιο πιθανό να προσπαθήσουν να μαντέψουν ή να παραπλανηθούν από τον συνεντευκτή. Επιπλέον, οι συνεντευκτές θα πρέπει πάντα να συνοδεύουν μια κλειστή ερώτηση από μια ερώτηση ανοιχτού- κλειστού τύπου, για να δοθεί μια αυθόρμητη απάντηση.

Οι καθοδηγητικές ερωτήσεις : μια καθοδηγητική ερώτηση παρουσιάζεται με τέτοιο τρόπο που προτείνεται στο παιδί να δώσει μια συγκεκριμένη απάντηση ή αναφέρει υποθέσεις σχετικά με περιστατικά που δεν έχουν ακόμα επιβεβαιωθεί. Για παράδειγμα, “Μετά, λοιπόν, σε άγγιξε, δεν σε άγγιξε;”. Για να θεωρηθεί μια ερώτηση καθοδηγητική εξαρτάται από πολλούς παράγοντες: εάν το παιδί έχει αναφέρει ή όχι σωματική επαφή, ο τόνος στη φωνή του συνεντευκτή όταν θα κάνει την ερώτηση και τα λοιπά.

Επιπλέον, πρέπει να γίνει ένας διαχωρισμός σε καθοδηγητικές και παραπλανητικές ερωτήσεις. Η πρώτη μπορεί να οδηγήσουν το παιδί στο να δώσει μια σωστή απάντηση, οι δεύτερες στο να δώσει μια λανθασμένη απάντηση. Σύμφωνα με το προηγούμενο παράδειγμα, εάν το παιδί απαντούσε καταφατικά θα είχε απαντήσει σωστά. Εάν όμως δεν υπήρχε σωματική επαφή και η απάντηση ήταν καταφατική, δεν θα αναφερόταν σε αληθινά περιστατικά. Ο κίνδυνος με αυτές τις ερωτήσεις είναι πως οι συνεντευκτές δεν γνωρίζουν τις απαντήσεις και επομένως δεν ξέρουν εάν έχουν κάνει μια καθοδηγητική ή μια παραπλανητική ερώτηση. Μια καθοδηγητική ερώτηση μπορεί να προκύψει και από

λανθασμένη μετάφραση του συνεντευκτή. Εάν το παιδί αναφέρει ένα μπλε αυτοκίνητο και ο συνεντευκτής πει “Πες μου περισσότερα για το πράσινο αυτοκίνητο”, το παιδί θα δώσει πλήρη αναφορά ακόμα και έτσι. Μια τέτοια ερώτηση βάζει σε κίνδυνο την αξιοπιστία των δηλώσεων του παιδιού. Ακόμα και με αυτούς τους κινδύνους, οι καθοδηγητικές ερωτήσεις συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται κατά την διάρκεια των ερευνητικών συνεντεύξεων. Μια καθοδηγητική ερώτηση που βασίζεται στην ελεύθερη αφήγηση του παιδιού είναι αποδεκτή. Η απάντηση σε μια καθοδηγητική ερώτηση με στοιχεία που παρέχει μόνο ο συνεντευκτής είναι αναξιόπιστη. Στην περίπτωση που χρησιμοποιούνται οι καθοδηγητικές ερωτήσεις σε μια συνέντευξη, θα πρέπει να συνοδεύονται από μια ερώτηση ανοιχτού- κλειστού τύπου που θα οδηγήσει σε ελεύθερη αφήγηση. Υπάρχει περίπτωση οι καθοδηγητικές ερωτήσεις να γίνουν και κατά τη διάρκεια της δίκης, γι’ αυτό θα πρέπει να σχεδιάζονται σωστά.

Σχετικά με το **περιεχόμενο** των ερωτήσεων, οι συνεντευκτές θα πρέπει να διατηρήσουν μια σαφήνεια, απλότητα και συντομία όσο το δυνατό περισσότερο. Θα πρέπει να αποφεύγουν τα παρακάτω:

- Διπλή άρνηση : “Δεν θυμάσαι ποτέ είπες όχι ή μη;”
- Πολλαπλές προτάσεις : “Πίστευες πως θα είχες μπελάδες εάν δεν το έκανες, ή πίστευες πως ήταν σωστό να το κάνεις, επειδή σου είπαν και τα άλλα παιδιά πως το είχαν κάνει;”
- Πολύ μεγάλες ερωτήσεις
- Ερωτήσεις που περιέχουν δικανικούς όρους
- Συνοπτικές ή υποθετικές ερωτήσεις : “Πιστεύεις ότι αυτό θα είχε συμβεί ακόμα και αν...;”

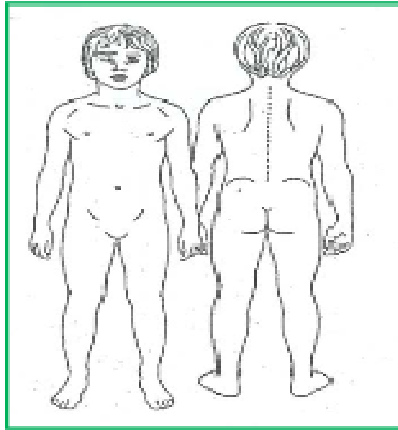
Επιπλέον, κάποιες λύσεις για δυσνόητα πλαίσια είναι οι εξής:

- Θα χρειαστεί να δείξει το παιδί τι εννοεί όταν χρησιμοποιούνται όροι όπως “πίσω από”, “μπροστά από”, “κάτω από”, “πάνω από”
- Όταν γίνεται χρήση ημερομηνιών και ώρας, μπορούν να προσδιοριστούν με βάση κάποια γενέθλια ή το πρόγραμμα της τηλεόρασης
- Όταν γίνεται υπολογισμός του μήκους, του ύψους και του βάρους, μπορεί να χρησιμοποιηθεί κάποιο αντικείμενο ή άτομο οικεία στο παιδί
- Όταν γίνεται υπολογισμός της ηλικίας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί κάποιο οικείο άτομο στο παιδί

- Σχετικά με την συχνότητα των περιστατικών τα παιδιά μπορεί να παρουσιάσουν δυσκολία ως προς τον προσδιορισμό της συγκεκριμένα παραδείγματα μπορούν να βοηθήσουν
- Αντί για τη χρήση του αυτός/ αυτή/ αυτοί, είναι προτιμότερο να χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα ονόματα
- Είναι προτιμότερο να χρησιμοποιούνται λέξεις όπως “τα πάντα” ή “όλα”, αντί για “οτιδήποτε”
- Όταν αλλάζει το θέμα της συζήτησης ο συνεντευκτής μπορεί να χρησιμοποιήσει την φράση “Θα ήθελα να αρχίσουμε να μιλάμε για κάτι άλλο...”
- Είναι προτιμότερο να χρησιμοποιείται η ενεργητική και όχι η παθητική φωνή, για παράδειγμα, “Το άτομο X χτύπησε το άτομο Ψ” και όχι “Το άτομο Ψ χτυπήθηκε από το άτομο X”

Πολλές φορές το λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν τα παιδιά μπορεί να μπερδέψει τον συνεντευκτή. Τα παιδιά μικρότερης ηλικίας μπορεί να χρησιμοποιήσουν τον όρο “γεννητικά όργανα” όχι για να προσδιορίσουν τα γεννητικά όργανα αλλά για να προσδιορίσουν άλλα μέρη του σώματος που καλύπτονται από ρούχα (για παράδειγμα, τα γόνατα), ή να πουν πως δεν υπήρξε άγγιγμα και μετά να αναφέρουν πως τα φίλησαν, καθώς θεωρούν πως το άγγιγμα περιλαμβάνει μόνο τα χέρια. Όταν το παιδί αναφέρει σεξουαλικούς όρους, ο συνεντευκτής θα πρέπει να ζητά διασαφήνιση, γιατί το παιδί μπορεί να έχει ακούσει από τους ενήλικες την χρήση αυτών των όρων και να μην γνωρίζει την ακριβή τους σημασία.

Σημείωση: η επίδειξη μερών του σώματος που περιλαμβάνουν σεξουαλικές πράξεις θα πρέπει να γίνεται με τη χρήση ανατομικών διαγραμμάτων και όχι να δείχνει το παιδί το σώμα του ή το σώμα του συνεντευκτή. Παρ’ όλα αυτά, μπορεί τα παιδιά αυθόρμητα να δείξουν το σώμα τους. Όταν συμβαίνει αυτό το παιδί θα πρέπει να δείχνει το μέρος του σώματος και στο διάγραμμα.

[Ανατομικό Διάγραμμα, Plotnikoff & Woolfon (2009)]

Είναι σημαντικό, επίσης, να ζητείται διευκρίνιση όταν η πρόταση του παιδιού περιέχει φανταστικά ή εκκεντρικά στοιχεία, για παράδειγμα, η αναφορά σε “κόλα” κατά τη διάρκεια μιας σεξουαλικής πράξης. Οι συνεντευκτές θα πρέπει να ρωτήσουν “Από πού προήλθε η κόλα;” . Είναι πολύ πιθανό αυτά τα άγνωστα εκκεντρικά στοιχεία να είναι λογικά, για παράδειγμα, η “κόλα” να είναι σπέρμα. Οι συνεντευκτές θα πρέπει να θυμούνται πως οι διαφορές δεν είναι απαραίτητα και ανακρίβειες. Όταν οι διαφορές είναι ασυνεπείς, εφόσον το παιδί τελειώσει με την ελεύθερη αφήγηση, τότε οι συνεντευκτές μπορούν να υπαινιχθούν πως το παιδί ίσως λέει ψέματα.

Συνοπτικά, κάποια από τα συνηθισμένα λάθη των συνεντευκτών κατά τη διεξαγωγή της συνέντευξης είναι:

- Να μην εξηγούν τον λόγο που διεξάγεται η συνέντευξη
- Να μην εξηγούν τους βασικούς κανόνες
- Να μην προσπαθούν να χτίσουν μια σχέση εμπιστοσύνης
- Να μην ζητούν ελεύθερη αφήγηση
- Να βασίζονται σε κλειστές και όχι ανοιχτού- κλειστού τύπου ερωτήσεις
- Να κάνουν “ελαττωματικές” ερωτήσεις
- Να μην έχουν παρακολουθήσει τι είπε το παιδί πριν λίγο
- Να μην επιτρέπουν παύσεις
- Να διακόπτουν το παιδί όταν μιλάει
- Να μην κλείνουν τη συνέντευξη

Το Κλείσιμο

Είναι απαραίτητο να κλείνει κάθε συνέντευξη κατάλληλα, ακόμα και αν η συνέντευξη τελείωσε πρόωπα ή δεν υπήρξε αποκάλυψη κακοποίησης. Θα πρέπει να περιλαμβάνονται τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Ο κύριος συνεντευκτής θα πρέπει να κάνει μια σύνοψη (χρησιμοποιώντας όσο το δυνατό περισσότερο τα λόγια του παιδιού) σχετικά με τα σημαντικά στοιχεία που ανέφερε το παιδί, επιβεβαιώνοντας εάν τα έχει κατανοήσει σωστά.
- Ο κύριος συνεντευκτής θα πρέπει να ελέγξει με τον δεύτερο συνεντευκτή εάν χρειάζεται να γίνουν κάποιες επιπρόσθετες ερωτήσεις ή διευκρινήσεις.
- Θα πρέπει να ερωτηθεί το παιδί εάν θέλει κάποια απάντηση σε κάποια ερώτηση ή αν θέλει να προσθέσει κάτι άλλο.
- Το παιδί θα πρέπει να ενημερωθεί τι θα συμβεί στη συνέχεια, για παράδειγμα, η πιθανότητα να διεξαχθεί ακόμα μια συνέντευξη. Οι εξηγήσεις θα πρέπει να είναι ειλικρινείς και ρεαλιστικές, κατάλληλες με την ηλικία και το επίπεδο κατανόησης του παιδιού. Συνηθισμένη ερώτηση μπορεί να είναι “ Θα πάει [ο κατηγορούμενος] στη φυλακή;”. Οι συνεντευκτές θα πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να απαντήσουν σε μια τέτοια ερώτηση, δεν θα πρέπει όμως να δώσουν υποσχέσεις που δεν θα μπορούν να κρατήσουν.
- Το παιδί και/ή ο κηδεμόνας, θα μπορούσαν να προμηθευτούν το όνομα και το τηλέφωνο κάποιου με σκοπό να έχουν παροχή βοήθειας, εάν χρειαστεί. Αυτό μπορεί να συνεπάγεται και επαφή με την αστυνομία ή κάποιον κοινωνικό λειτουργό. Για επιπλέον υποστήριξη, μπορεί να βοηθήσουν εθελοντικές υπηρεσίες ή επαγγελματίες συμβουλευτές και θεραπευτές.
- Οι συνεντευκτές θα πρέπει να ευχαριστήσουν το παιδί για τον χρόνο και την προσπάθειά του- αλλά όχι να το ευχαριστήσουν για την αποκάλυψη της κακοποίησης- και να δείξουν πως αντιμετωπίζουν με σοβαρότητα τη δήλωσή του. Θα πρέπει να ενημερώσουν το παιδί για περαιτέρω συνεντεύξεις.
- Τέλος, θα πρέπει να δοθεί χρόνος στο παιδί για να ηρεμήσει. Ο κύριος στόχος στο στάδιο του κλεισίματος είναι να φύγει το παιδί με μια θετική εικόνα και όχι αναστατωμένο. Ουδέτερα θέματα, σαν αυτά που χρησιμοποιήθηκαν στο στάδιο του κλεισίματος της σχέσης εμπιστοσύνης, θα μπορούν να συζητηθούν με σκοπό να βρεθεί

το παιδί σε κατάσταση ηρεμίας. Κανένα παιδί δεν πρέπει να θεωρήσει πως απέτυχε ή απογοήτευσε τους συνεντευκτές επειδή δεν έδωσε κάποιες λεπτομέρειες ή αξιόλογα στοιχεία κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες ως Μάρτυρες.

Στα πλαίσια των συνεντεύξεων με ανήλικους μάρτυρες, εμφανίζεται και η κατηγορία των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Πολλοί σχολιαστές αναφέρουν την ανεπαρκή απόκριση των ποινικών συστημάτων δικαιοσύνης σχετικά με την προστασία του παιδιού στον τομέα της κακοποίησης, ειδικά σε παιδιά με σωματικές και μαθησιακές δυσκολίες (Merchant & Page, 1993; Westcott & Cross, 1996, όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott, 1999). Η έρευνα σχετικά με τις ικανότητες των παιδιών για την περιγραφή των εμπειριών τους, βασίζεται σε έρευνες με παιδιά που παρουσιάζουν ήπιες μαθησιακές δυσκολίες και προβλήματα ακοής (Porter et al., 1995, όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott, 1999). Αυτές οι έρευνες έχουν αποδείξει πως τα παιδιά με δυσκολίες μπορούν να παρέχουν ακριβείς και αξιόπιστες πληροφορίες ως απόκριση σε γενικές και ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, οι οποίες δεν παρουσιάζουν διαφορές ούτε στην ποιότητα ούτε στην πληρότητα σε σύγκριση με την παροχή πληροφοριών από παιδιά που δεν εμφανίζουν δυσκολίες (Davies & Westcott, 1999).

Οι μελέτες αναφέρουν, επίσης, πως τα παιδιά με ειδικές ανάγκες παρουσιάζουν λιγότερη ακρίβεια όταν απαντούν σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, σε σύγκριση με τα παιδιά που δεν εμφανίζουν δυσκολίες. Σύμφωνα με τους Sigelmal et al. ,1981 (όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott, 1999), οι ερωτήσεις του τύπου 'ναι- όχι' ήταν ιδιαίτερα προβληματικές σε παιδιά που είχαν σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες. Το αποτέλεσμα είναι η εμφάνιση ενός διλήμματος σχετικά με την συνέντευξη σε παιδιά με ειδικές ανάγκες και τη χρήση τεχνικών επικοινωνίας. Αυτά τα συστήματα επικοινωνίας βασίζονται σε εικόνες, σύμβολα ή λέξεις, στα οποία το παιδί θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τα χέρια ή τα μάτια για να επικοινωνήσει με τους άλλους (Kennedy, 1992 ; Marchant & Page, 1997, όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott, 1999)). Επιπλέον, κάποιες τεχνικές μπορεί να μη συμπεριλαμβάνουν επιτυχώς το απαραίτητο σχετικό λεξιλόγιο, όπως είναι ονομασίες για τα μέρη του σώματος και πράξεις κακοποίησης. Επίσης, ερευνητές αναφέρουν πως τα παιδιά με ειδικές ανάγκες παρουσιάζουν περισσότερο την επιθυμία να ευχαριστήσουν τον συνεντευκτή (Porter et al., 1995, όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott, 1999), κάτι που μπορεί να αλλοιώσει τα αποτελέσματα της συνέντευξης (Davies & Westcott, 1999).

Ο Σχεδιασμός της Συνέντευξης για Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες.

Σύμφωνα με τον Οδηγό Συνέντευξης της Σκωτίας για Παιδιά Μάρτυρες (2003), στην χρονική φάση πριν την διεξαγωγή της συνέντευξης, θα πρέπει να έχουν ανιχνευτεί οι ειδικές ανάγκες που πιθανόν να εμφανίζει το παιδί. Οι ειδικές ανάγκες μπορεί να είναι ανικανότητα-δυσκολίες, ελλείμματα στις αισθήσεις ή ασθένειες. Αυτές θα πρέπει να τονιστούν μέσα από

προκαταρκτικούς ελέγχους από επαγγελματίες υγείας, όταν το παιδί εμφανίζεται στο σύστημα ως μάρτυρας.

Οι δυσκολίες και οι ασθένειες διαφέρουν στην μορφή του ελλείμματος (για παράδειγμα, σωματικό, αισθητηριακό, μαθησιακό, κοινωνικό, επικοινωνιακό) και στην σοβαρότητα που αυτό έχει. Γι' αυτό το λόγο, οι συνεντευκτές χρειάζονται τη συμβουλή ενός ειδικού που σχετίζεται επαγγελματικά με την συγκεκριμένη ειδική ανάγκη, το παιδί και την οικογένεια. Οι ειδικοί μπορούν να συμβουλέψουν σχετικά με τον σχεδιασμό της συνέντευξης, τις ανάγκες του παιδιού με σκοπό να βιώσει την συνέντευξη με άνεση και τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για όσους περιλαμβάνονται στην διαδικασία.

Κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού της συνέντευξης για ένα παιδί με ειδικές ανάγκες, χρειάζεται περισσότερος χρόνος για τη συλλογή και την αξιολόγηση πληροφοριών από όλες τις πηγές σχετικά με την ειδική ανάγκη. Εάν κρίνεται απαραίτητη η παρουσία ενός μεσάζοντα που θα διευκολύνει τη διεξαγωγή της συνέντευξης, θα χρειαστεί περισσότερος χρόνος με σκοπό να ενημερωθεί ο μεσάζοντας για τον ρόλο και την αποστολή της συνέντευξης. Ρίχνοντας μια ματιά στις ειδικές ανάγκες του παιδιού, η βασική ερώτηση είναι η εξής : “Ποιες είναι, λοιπόν, οι *ικανότητες* του παιδιού;”. Ακόμα κι αν το παιδί δεν μπορεί να επικοινωνήσει σύμφωνα με τα συνηθισμένα κανάλια επικοινωνίας, δεν αποτρέπεται, παρ' όλα αυτά, η διεξαγωγή έρευνας (για παράδειγμα, το παιδί δεν θα πρέπει αυτόματα να αποκλειστεί από την ερευνητική διαδικασία).

Στον Οδηγό παρουσιάζονται 8 βασικά βήματα στον σχεδιασμό της συνέντευξης με ένα παιδί με ειδικές ανάγκες:

- Για καλύτερα αποτελέσματα, ο μεσάζοντας θα πρέπει να έχει ανεξάρτητη σχέση με το παιδί (για παράδειγμα, να μην είναι μέλος της οικογένειας ή κάποιος άλλος μάρτυρας. Παρ' όλα αυτά, σε μερικές περιπτώσεις, όπου το παιδί έχει πολύ μικρή ηλικία και παρουσιάζει κάποιο έλλειμμα, το μοναδικό άτομο που το παιδί θέλει και μπορεί να επικοινωνήσει, είναι αυτό με το οποίο νιώθει περισσότερη οικειότητα, για παράδειγμα, ο γονέας) και επαρκή εκπαίδευση. Θα πρέπει να έχει ξεκαθαρίσει ποιος θα είναι ο ρόλος του στη συνέντευξη.
- Σε περίπτωση που θα χρησιμοποιηθούν τεχνικές επικοινωνίας ή νοηματική γλώσσα, οι συνεντευκτές θα πρέπει να διαβεβαιώσουν την ερευνητική ομάδα πως θα μπορέσουν να παρέχουν σε αυτή το κατάλληλο λεξιλόγιο που θα χρειαστεί να χρησιμοποιήσουν.
- Το δωμάτιο που θα διεξαχθεί η συνέντευξη θα πρέπει να παρέχει τις απαραίτητες ανέσεις- να μπορεί να υπάρξει ο απαραίτητος εξοπλισμός (για παράδειγμα, ένα

αναπηρικό καροτσάκι), να είναι απαλλαγμένο από περισπασμούς και θόρυβο, να έχει καλό φωτισμό, και τα λοιπά. Ο τρόπος που θα είναι τοποθετημένα τα καθίσματα θα πρέπει να είναι σύμφωνος με τις ανάγκες του παιδιού.

- Ο μεσάζοντας θα πρέπει να συστηθεί στο παιδί και να λάβει μέρος στο χτίσιμο της σχέσης εμπιστοσύνης. Παρ' όλα αυτά, το παιδί θα πρέπει να ενημερωθεί πως ο αστυνόμος ή ο κοινωνικός λειτουργός είναι ο διευθύνων της συνέντευξης και όλες οι απαντήσεις θα πρέπει να πηγαίνουν σε αυτόν και όχι στον μεσάζοντα.
- Οι οδηγίες ίσως χρειαστεί να παρουσιαστούν με περισσότερες λεπτομέρειες και αντίστοιχα οι ερωτήσεις να προσαρμοστούν κατάλληλα στην διαδικασία.
- Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες συνήθως δεν απαντούν ερωτήσεις ανοιχτού-κλειστού τύπου. Σε αυτή την περίπτωση, ο συνεντευκτής θα πρέπει να ξεκινήσει με μια συγκεκριμένη ερώτηση και μετά να ακολουθήσει μια ανοιχτού τύπου ερώτηση. Οι συνεντευκτές θα πρέπει πάντα να αποφεύγουν την καθοδήγηση του παιδιού ή την επιρροή στις απαντήσεις που δίνουν τα παιδιά.
- Σε συγκεκριμένες συνθήκες, για παράδειγμα σε περιπτώσεις κώφωσης, τα παιδιά μπορεί να παρουσιάσουν δυσκολίες σε αφηρημένες έννοιες (στις οποίες συμπεριλαμβάνονται έννοιες όπως, “εμπιστοσύνη”, “χθες”, “αύριο”, “ζεστό”, “κρύο”, “απαλό”), γι' αυτό το λόγο η ερευνητική ομάδα θα πρέπει να είναι προσεκτική σχετικά με τον τρόπο που θα διαμορφώσει τις ερωτήσεις.
- Τα άτομα με ειδικές ανάγκες μπορεί να έχουν μικρότερο εύρος προσοχής, να χρειάζονται περισσότερα διαλείμματα και μικρότερης διάρκειας συνεδρίες.

Η Συνέντευξη κάτω από την Πολιτισμική Σκοπιά

Δεν υπάρχουν πολλές συγκεκριμένες έρευνες που να έχουν εξετάσει τις καταθέσεις των παιδιών που εμφανίζονται ως μάρτυρες και προέρχονται από διαφορετικές φυλετικές ή πολιτισμικές ομάδες. Τα ευρήματα, όμως, από κάποιες έρευνες δείχνουν πως δεν υπάρχουν διαφορές στην ουσία των καταθέσεων όταν οι συμμετέχοντες προέρχονται από διαφορετικές φυλές (Gordon et al., 1994, όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott, 1999). Οι Phillips(1993) και Gupta (1997), (όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott, 1999) αναφέρουν πως οι εμπειρίες του παιδιού (για παράδειγμα, διαφορετικές πολιτισμικές συνήθειες σχετικά με την χρήση σεξουαλικών όρων σε συζητήσεις με άγνωστους), μπορεί να επηρεάσουν τις επαγγελματικές απαντήσεις σχετικά με την κακοποίηση του παιδιού. Συγκεκριμένα οι Elliot και Briere (1994), (όπως αναφέρεται στους Davies & Westcott, 1999) αναφέρουν περιπλοκότητα στην αποκάλυψη της αλήθειας στα πλαίσια της παιδικής

κακοποίησης όταν το δείγμα αποτελείται από Αφροαμερικάνους, Ισπανούς και καυκάσιους Αμερικάνους. Για παράδειγμα τα παιδιά με ρίζες ισπανικές παρουσίασαν εν μέρει λεπτομέρειες σχετικά με την κακοποίησή τους, ενώ τα παιδιά με αφροαμερικάνικες ρίζες δεν αποκάλυψαν την κακοποίηση που είχαν υποστεί.

Ο λόγος που εξετάζεται η συνέντευξη σε ανήλικους μάρτυρες κάτω από την πολιτισμική σκοπιά, οφείλεται στο γεγονός πως οι σύγχρονες κοινωνίες είναι στο μεγαλύτερο βαθμό τους πολυπολιτισμικές. Όταν το θύμα προέρχεται από διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο θα παρουσιάσει διαφορές τόσο στη γλώσσα που χρησιμοποιεί όσο και στον τρόπο που σκέφτεται. Στους Οδηγούς Συνέντευξης που έχουμε σήμερα αναφέρονται οδηγίες σχετικά με την συνέντευξη σε παιδιά που δεν μιλούν Αγγλικά (καθώς η βιβλιογραφία αφορά σε Αγγλοσαξονικές έρευνες) ή μιλούν Αγγλικά, έχουν όμως σαν πρώτη γλώσσα την γλώσσα από τη χώρα προέλευσης (Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland,2003; Guide for Forensic Interviewing of Spanish- Speaking Children,2004). Η ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται πλέον ως πολυπολιτισμική κοινωνία. Οι κανόνες που ισχύουν σε έναν αγγλικό Οδηγό σχετικά με την διεξαγωγή της συνέντευξης με άτομα από διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο και γλώσσα, μπορούν να προσαρμοστούν, εξίσου, στα πλαίσια μιας ελληνικής συνέντευξης με ανήλικους μάρτυρες.

Βασικές Οδηγίες για Δίγλωσσους Ανήλικους Μάρτυρες

Η συνέντευξη με έναν δίγλωσσο ανήλικο μάρτυρα θα πρέπει να γίνεται, όσο είναι δυνατό, στην πρώτη γλώσσα του παιδιού ή σε αυτή που το παιδί προτιμά. Οποιαδήποτε εξαίρεση θα πρέπει να γίνεται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις, όταν για παράδειγμα, δεν υπάρχει κάποιος μεταφραστής ή υπάρχει άμεση ανάγκη για διεξαγωγή συνέντευξης στο παιδί. Σύμφωνα με την αγγλική βιβλιογραφία, οι συνεντευκτές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους πως τα παιδιά που χρησιμοποιούν την αγγλική γλώσσα καθημερινά, για παράδειγμα στο σχολείο, μπορεί να χρησιμοποιήσουν τη μητρική τους γλώσσα για συγκεκριμένους όρους, όπως τα μέρη του σώματος (Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland,2003).

Εάν είναι απαραίτητη η παρουσία ενός μεταφραστή, αυτός θα πρέπει να έχει ανεξάρτητη σχέση με την οικογένεια του παιδιού ή την κοινότητα. Θα πρέπει να ενημερωθεί σχετικά με τον ρόλο και την αποστολή του στα πλαίσια της συνέντευξης και τις βασικές αρχές της συνέντευξης. Ο μεταφραστής θα πρέπει να μιλάει και να κατανοεί όχι μόνο τη γλώσσα αλλά και το πολιτισμικό πλαίσιο του παιδιού. Επιπλέον θα πρέπει να ενημερωθεί για την χρησιμότητα που θα έχει στο δικαστήριο και να υποβληθεί σε κατάλληλο έλεγχο. Θα πρέπει να έχει επίγνωση της ακριβούς μετάφρασης των ερωτήσεων του συνεντευκτή και των απαντήσεων του ανήλικου μάρτυρα. Θα πρέπει να αποφεύγει την εξαγωγή δικών του συμπερασμάτων. Επιπλέον, ο μεταφραστής δεν θα πρέπει να προσθέσει ή να παραβλέψει

κάτι: θα πρέπει απλά να αναφέρει ό,τι ειπώθηκε. Εάν το παιδί έχει κάποιες προτιμήσεις σχετικά με το φύλο ή την εθνικότητα του μεταφραστή, αυτές θα πρέπει να γίνουν σεβαστές και να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα (Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland, 2003).

Σχετικά με την διαφορετική εθνικότητα, προκύπτουν και κάποια άλλα θέματα πέρα από την γλώσσα και την επικοινωνία. Κάποια παιδιά που προέρχονται από οικογένειες οι οποίες βρέθηκαν στη χώρα υποδοχής ζητώντας άσυλο, μπορεί να έχουν αρνητικές εμπειρίες με τις αρχές (διαχωρισμός, ρατσισμός και τα λοιπά) και γι' αυτό το λόγο να μην εμπιστεύονται τους επαγγελματίες συνεντευκτές. Αυτά τα θέματα θα πρέπει να χειρίζονται με φροντίδα και προσεκτική μελέτη. Η συνέντευξη με παιδιά από διαφορετικό υπόβαθρο μπορεί να προκαλέσει την αντίδραση του συνεντευκτή σχετικά με τις δικές του πεποιθήσεις και αξίες. Παρ' όλα αυτά, ο συνεντευκτής δεν θα πρέπει να εκμεταλλευτεί διαφόρου είδους εθνοκεντρικές συμπεριφορές στα πλαίσια μιας συνέντευξης. Θα πρέπει να υπάρχει σεβασμός στην κουλτούρα και στα έθιμα του παιδιού. Πιο συγκεκριμένα :

- Το πρόγραμμα της συνέντευξης μπορεί να επηρεαστεί από συγκεκριμένα ήθη και έθιμα (για παράδειγμα, οι ώρες προσευχής, οι εορταστικές μέρες, η νηστεία).
- Η συμπεριφορά απέναντι στα όργανα των Αρχών διαφέρει από κουλτούρα σε κουλτούρα. Σε μερικούς πολιτισμούς δεν επιτρέπεται σε ένα παιδί να ρωτήσει κάτι σχετικά με αυτό που λέει ένα όργανο της Αρχής. Σε αυτή την περίπτωση, ο συνεντευκτής είναι σημαντικό να ξεκαθαρίσει τον βασικό κανόνα πως το παιδί μπορεί να ρωτήσει ή να διορθώσει τον συνεντευκτή σε περίπτωση που αυτός κάνει κάποιο λάθος.
- Πρέπει να αποφεύγεται η κριτική και να υπάρχει σεβασμός από την μεριά του συνεντευκτή σχετικά με την ανατροφή και τις πεποιθήσεις του παιδιού.
- Το θέμα της ντροπής μπορεί να είναι καθοριστικό στο πόσο συνεργάσιμο θα είναι παιδί και οικογένεια. Ένα παιδί μπορεί να αποκρύψει ισχυρισμούς για κακοποίηση επειδή φοβάται την τιμωρία από την οικογένεια ή την κοινότητα (Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland, 2003).

Δίγλωσσοι Ανήλικοι Μάρτυρες σε Συνέντευξη (σύμφωνα με τον Οδηγό για Δικανική Συνέντευξη με Ισπανόφωνα Παιδιά)

Σκοπός ενός Οδηγού για Δίγλωσσους Ανήλικους Μάρτυρες είναι να δείξει τις στρατηγικές που θα πρέπει να ακολουθήσουν τόσο ο συνεντευκτής όσο και ο μεταφραστής στα πλαίσια μια ιδιαίτερης συνέντευξης. Όλοι οι συμμετέχοντες στην

ερευνητική διαδικασία θα πρέπει να συμφωνήσουν σε ένα πρωτόκολλο που θα είναι σχετικό με τις ανάγκες του δίγλωσσου ανήλικου μάρτυρα, με απώτερο σκοπό την προστασία του μάρτυρα.

Σχετικά με την Προετοιμασία της Ερευνητικής Ομάδας :

- *Όλα τα μέλη της ομάδας και οι παρατηρητές χρειάζονται προετοιμασία :* δικηγόροι, συνεντευκτές, μεταφραστές, κοινωνικοί λειτουργοί, θα πρέπει να εκπαιδευτούν σχετικά με τις διαφορές που εμφανίζονται στις συνεντεύξεις με δίγλωσσους ανήλικους μάρτυρες. Για παράδειγμα θα πρέπει να γνωρίζουν πως χρειάζεται περισσότερος χρόνος για την διεξαγωγή της συνέντευξης με ένα παιδί που μιλάει άλλη γλώσσα από αυτή της χώρας υποδοχής, μπορεί να είναι πιο δύσκολο για τους παρατηρητές να ακολουθήσουν τη ροή της συνέντευξης, θα πρέπει να υπάρξει ανασκόπηση για να επιβεβαιωθεί πως κανένας δεν έχασε τις απαραίτητες πληροφορίες εξαιτίας της διαφορετικής γλώσσας. Η εκπαίδευση είναι το κλειδί για μια καλά προετοιμασμένη ομάδα.
- *Εκπαίδευση των μελών της ομάδας για συνεντεύξεις σε διαφορετική γλώσσα :* στόχος και σκοπός της δικανικής συνέντευξης είναι η αποφυγή τραύματος στο παιδί μέσα από λιγότερες συνεντεύξεις. Γι' αυτό το λόγο, είναι πολύ σημαντικό να υπάρχουν οι καλύτερα εκπαιδευμένοι μεταφραστές, συνεντευκτές και μέλη.
- *Ελαστικότητα κατά τη διάρκεια της συνέντευξης με δίγλωσσους μάρτυρες :* περισσότερος χρόνος για το χτίσιμο της σχέσης εμπιστοσύνης (μπορεί ο χρόνος να είναι πολύτιμος, το χτίσιμο όμως μια σχέσης εμπιστοσύνης είναι ζωτικής σημασίας για το παιδί καθώς θα νιώσει περισσότερη άνεση και θα προβεί σε αποκαλύψεις), περισσότερος χρόνος για την διεξαγωγή της συνέντευξης, ειδικά αν είναι παρών κάποιος μεταφραστής (η μετάφραση μπορεί να διπλασιάσει τον χρόνο διεξαγωγής της συνέντευξης καθώς υπάρχει η τάση για περισσότερη διευκρίνιση και μεγαλύτερες παύσεις), καθώς μπορεί να χρειαστούν και περισσότερα διαλείμματα (με τον συνεντευκτή, το παιδί, την οικογένεια και τον μεταφραστή, θα χρειαστούν περισσότερες φορές για αναδιοργάνωση).
- *Συμφωνία σε ένα πρωτόκολλο :* διαθεσιμότητα δίγλωσσων συνεντευκτών ή μεταφραστών, δημιουργία λίστας με μεταφραστές που έχουν εκπαίδευση και εμπειρία σε δικανικές συνεντεύξεις, οι δικηγόροι θα πρέπει να είναι δίγλωσσοι (μπορούν να μεταφράζουν για την οικογένεια σε περίπτωση που αυτή έχει ερωτήσεις πριν ή μετά τη συνέντευξη), αποφυγή στη χρήση μελών της οικογένειας ως μεταφραστές (καθώς μπορεί να μην είναι αντικειμενικοί).

- *Συχνές συναντήσεις* : είναι απαραίτητο η ομάδα να οργανώνει συχνές συναντήσεις για την δημιουργία και την διατήρηση πολιτικών και διαδικασιών.

Σχετικά με τα **Πολιτισμικά Θέματα** :

- *Η αποκάλυψη της κακοποίησης μπορεί να μην είναι εφικτή καθώς σε μερικές κουλτούρες αποτελεί πολιτισμική νοθεσία να μην αποκαλύπτονται τα μυστικά της οικογένειας* : πολλές οικογένειες μπορεί να μην κάνουν δήλωση για κακοποίηση έχοντας το φόβο του τί θα πει η κοινωνία. Τα παιδιά έχουν μάθει να μην αποκαλύπτουν τα μυστικά της οικογένειας για να μην προκαλέσουν ντροπή στην οικογένεια. Σε μερικές κουλτούρες αποτελεί ντροπή το κορίτσι σε μια οικογένεια να έχει υποστεί κακοποίηση ή βιασμό. Ο πατέρας μπορεί να νιώθει ντροπή επειδή απέτυχε να προστατέψει τα παιδιά του και δεν θέλει να μεγαλώσει κι άλλο την ντροπή, προβάλλοντας την κακοποίηση δημόσια.
- *Η οικειότητα του παιδιού με σεξουαλικές πράξεις μπορεί να οφείλεται σε κοινόχρηστο δωμάτιο και όχι σε σεξουαλική κακοποίηση* : πολλές οικογένειες μεταναστών δεν έχουν μεγάλο εισόδημα, έχουν όμως μεγάλες οικογένειες. Σε πολλές περιπτώσεις, οικογένεια με 8 άτομα μπορεί να μένει σε ένα σπίτι με 2 δωμάτια. Αγόρια και κορίτσια μπορεί να μοιράζονται το ίδιο δωμάτιο, ακόμα και το ίδιο κρεβάτι. Αυτά τα παιδιά έχουν συνηθίσει να βγάζουν τα ρούχα τους το ένα μπροστά στο άλλο. Οι ερωτήσεις του συνεντευκτή θα πρέπει να σχετίζονται με το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης. Πολλά παιδιά θα αποκαλύψουν πως οι γονείς τους είχαν σεξουαλική επαφή ενώ αυτοί νόμιζαν πως τα παιδιά είχαν κοιμηθεί.
- *Σε πολλές κουλτούρες το άγγιγμα χωρίς σεξουαλική χροιά, είναι συνηθισμένο* : ο πατέρας μπορεί να αγγίζει το πέος του μικρού σε ηλικία γιού του με σκοπό να δείξει πως “αυτός είναι ο γιος μου!”. Αντίστροφα, δεν αποτελεί “πολιτισμική διαφορά” το γεγονός πως ένας πατέρας μπορεί να αγγίζει την κόρη του με τρόπο που φανερά δεν είναι αποδεκτός (“Ήθελα απλά να δω εάν ήταν παρθένα”).
- *Σε μερικές κουλτούρες η σεξουαλική δραστηριότητα των κοριτσιών είναι αποδεκτή από μικρή ηλικία* : σε πολλούς πολιτισμούς, όχι σε όλους, τα κορίτσια βρίσκουν τον σύζυγό τους σε πολύ μικρή ηλικία. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η οικογένεια μπορεί να πιστεύει πως δεν είναι κακοποίηση ένα κορίτσι ηλικίας 13 με 16 ετών να συνάπτει σχέση με έναν άντρα 30 ετών.
- *Ισχυροί οικογενειακοί δεσμοί* : η αποκάλυψη της κακοποίησης μπορεί να απομονώσει το κακοποιημένο άτομο επειδή προκάλεσε αναστάτωση στην οικογένεια. Αυτά τα

παιδιά νιώθουν την ευθύνη πως διέλυσαν την οικογένεια. Σε μερικές περιπτώσεις, μια οικογένεια η οποία έχει πρόσφατα μεταναστεύσει μπορεί να μην κάνει δήλωση για κακοποίηση επειδή έχει τον φόβο της απέλασης.

- *Οικονομικές επιπτώσεις της αποκάλυψης* : ο υποτιθέμενος ύποπτος μπορεί να είναι ο μοναδικός προμηθευτής στην οικογένεια. Αυτός μπορεί να είναι και ο λόγος που το παιδί δεν θα αποκαλύψει την κακοποίηση ή δεν θα του επιτραπεί να την αποκαλύψει. Ο συνεντευκτής θα πρέπει να είναι ευαίσθητος σε τέτοια θέματα. Θα πρέπει να γίνεται έλεγχος των συνθηκών διαβίωσης. Πολλά παιδιά μπορεί να νιώσουν ενοχές που διέλυσαν την οικογένεια και δεν θα υπάρχει επαρκές εισόδημα.
- *Πολιτισμικοί και κοινωνικό-οικονομικοί παράγοντες θα επηρεάσουν το λεξιλόγιο του παιδιού* : είναι σημαντικό ο συνεντευκτής να κατανοεί το πολιτισμικό υπόβαθρο του παιδιού. Δεν έχουν όλα τα παιδιά τις ίδιες εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Κατά την περιγραφή μερών του σώματος, άλλα παιδιά θα χρησιμοποιήσουν τους κατάλληλους όρους και άλλα “το λεξιλόγιο του δρόμου”.
- *Η χώρα προέλευσης μπορεί να επηρεάσει τη διάλεκτο και την κουλτούρα.*
- *Η κουλτούρα είναι διαφορετική από την εθνικότητα* : παιδιά που έχουν την ίδια εθνικότητα δεν σημαίνει πως έχουν απαραίτητα την ίδια κουλτούρα. Άλλοι παράγοντες, όπως η εκπαίδευση, η θρησκεία και το κοινωνικό-οικονομικό status μπορεί να επηρεάσουν περισσότερο την κουλτούρα από την εθνικότητα.
- *Η εθνικότητα είναι διαφορετική από την εθνική προέλευση* : μερικές εθνικές ομάδες διατηρούν την κουλτούρα τους από την χώρα προέλευσης στην χώρα υποδοχής.

Σχετικά με την **Συνάντηση με το Παιδί / Οικογένεια** : εξαιτίας της πολιτισμικής ποικιλίας, φαινόμενα όπως η θρησκοληψία και ο ρατσισμός, είναι πολύ συχνά. Γι’ αυτό το λόγο θα πρέπει :

- *Να προκαλείται εξοικείωση της ερευνητικής ομάδας με την οικογένεια.*
- *Να επιδεικνύεται αυθεντική ζεστασιά και συμπόνια στην οικογένεια του παιδιού.*
- *Να αναγνωρίζεται η σημασία που έχει ο σεβασμός στην συγκεκριμένη κοινότητα.*
- *Να φαίνεται ο σεβασμός του συνεντευκτή μέσα από την συμπεριφορά και τον τόνο της φωνής του.*
- *Να παρέχεται εκπαίδευση στην οικογένεια σχετικά με τη διαδικασία.*
- *Να επιβεβαιώνεται η οικογένεια πως η αποκάλυψη της κακοποίησης δεν θα σχετιστεί επουδενί με το θέμα της πιθανότητας απέλασης.*
- *Να αναγνωριστεί η δυσκολία της κατάστασης.*
- *Να προετοιμαστεί η ομάδα για ισχυρά συναισθήματα.*
- *Να αναγνωριστεί η οικογένεια και το παιδί ως επιζήσαντες.*

- Να υπάρξει αλλαγή των προσωπικών πολιτισμικών προκαταλήψεων του συνεντευκτή.
- Να υπάρχει ειλικρίνεια με την οικογένεια.
- Να επικεντρωθεί η προσοχή στην ευημερία του παιδιού.

Σχετικά με την Διεξαγωγή της Συνέντευξης :

- Οι συνεντεύξεις με δίγλωσσα παιδιά έχουν την τάση να διαρκούν περισσότερο.
- Μερικοί όροι είναι περιεκτικοί σε μια γλώσσα αλλά διφορούμενοι σε κάποια άλλη : με το να επιβεβαιώνεται το παιδί πως “δεν έχει μπλέξει” είναι μια έκφραση που δεν μπορεί σε μερικές περιπτώσεις να μεταφραστεί ακριβώς στην μητρική γλώσσα του ανήλικου μάρτυρα.
- Η ακριβής μετάφραση μπορεί να μην είναι εφικτή: μερικές λέξεις χρειάζονται περισσότερη διευκρίνιση ή επεξήγηση.
- Σε μερικές γλώσσες η χρήση προσωνυμίων είναι συνηθισμένη.
- Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η γλώσσα που μιλάει το παιδί στο σπίτι: η γλώσσα με τη μεγαλύτερη ισχύ είναι αυτή που χρησιμοποιείται στο σπίτι. Κατά τη διάρκεια του χτισίματος της σχέσης εμπιστοσύνης, ο συνεντευκτής μπορεί να διακρίνει ποια γλώσσα (η μητρική ή η γλώσσα της χώρας υποδοχής) χειρίζεται καλύτερα από το παιδί.
- Ο χρόνος που το παιδί βρίσκεται στη χώρα υποδοχής παίζει σημαντικό ρόλο για την επιλογή της γλώσσας στα πλαίσια της συνέντευξης: εάν το παιδί πηγαίνει αρκετά χρόνια σχολείο στη χώρα υποδοχής θα μπορεί να χρησιμοποιεί κατάλληλα τη γλώσσα της χώρας υποδοχής.
- Η γλώσσα με τη μεγαλύτερη ισχύ δεν είναι απαραίτητα η μητρική.
- Το να μιλάει το παιδί με ευχέρεια τη γλώσσα δε σημαίνει πως την κατανοεί πλήρως.
- Ελλείψεις στο λεξιλόγιο του παιδιού στη χρήση της γλώσσας της χώρας υποδοχής μπορεί να οδηγήσει σε ελλιπή περιγραφή των περιστατικών.
- Η ομάδα μπορεί να παρουσιάσει δυσκολία στην κατανόηση μιας συνέντευξης η οποία παρουσιάζει τη χρήση 2 διαφορετικών γλωσσών.
- Πρέπει να γίνεται περισσότερη διευκρίνιση και ανακεφαλαίωση εάν στη συνέντευξη χρησιμοποιούνται 2 γλώσσες.
- Το παιδί θα πρέπει να επαναλαμβάνει οτιδήποτε ο δράστης είπε κατά τη διάρκεια της κακοποίησης στη γλώσσα που ο δράστης χρησιμοποιούσε.
- Πρέπει να γίνει ξεκάθαρο πως ο συνεντευκτής και όχι το παιδί, ευθύνεται σε κάθε περίπτωση για την έλλειψη της κατανόησης του θέματος.

- Σημασία στα προσόντα των μεταφραστών : η απομαγνητοφώνηση θα πρέπει να γίνεται από άτομα που μιλούν σε προχωρημένο επίπεδο και τις 2 γλώσσες.
- Κατά την απομαγνητοφώνηση λέξεις οι οποίες χάνονται ή δεν γίνονται κατανοητές, μπορούν να αλλάζουν το νόημα της δήλωσης του παιδιού.
- Οι συνεντευκτές και οι μεταφραστές θα πρέπει να αναθεωρούν κάθε απομαγνητοφώνηση της συνέντευξης.
- Η απομαγνητοφώνηση μεταφέρει με λιγότερη ακρίβεια στους δικαστές τις πληροφορίες από ότι μια βιντεοσκοπημένη συνέντευξη με υπότιτλους.
- Εκπαίδευση των μεταφραστών σχετικά με την ακρίβεια που θα πρέπει να έχουν οι απομαγνητοφωνήσεις των συνεντεύξεων.
- Εγγύηση πόρων για την διασφάλιση της ποιότητας των απομαγνητοφωνήσεων.

Σχετικά με τον **Ρόλο του Μεταφραστή :**

- Εκπαίδευση και επίγνωση σχετικά με το θέμα της παιδικής κακοποίησης. Συμμετοχή στις συναισθηματικές αποκρίσεις κατά τη διάρκεια της αποκάλυψης.
- Συνάντηση με τον συνεντευκτή πριν την διεξαγωγή της συνέντευξης για διευκρινήσεις σχετικά με τη ροή της συνέντευξης.
- Ο μεταφραστής θα πρέπει να νιώθει άνεση με τη γλώσσα και τις εκφράσεις σεξουαλικής φύσης που χρησιμοποιούνται στα πλαίσια των συνεντεύξεων σεξουαλικής κακοποίησης.
- Εξοικείωση με τον τρόπο που γίνονται οι ερωτήσεις από τον συνεντευκτή.
- Υπογραφή δήλωσης εμπιστευτικότητας από το μεταφραστή.
- Παρουσίαση στην οικογένεια του παιδιού των ρόλων που υπάρχουν στην ερευνητική ομάδα.
- Δεν θα πρέπει ο μεταφραστής να έρχεται σε συζήτηση με την οικογένεια σχετικά με τους ισχυρισμούς που έχουν αποκαλυφθεί εάν δεν είναι παρούσα η ερευνητική ομάδα.
- Θα πρέπει να είναι προσεκτικός στο να μη δημιουργεί συμμαχίες : μεταφέρει ουδέτερα μηνύματα και δεν είναι δικηγόρος ούτε του παιδιού ούτε της οικογένειας.
- Δεν πρέπει να αλλάζει τις ερωτήσεις ή τις απαντήσεις του συνεντευκτή, του παιδιού ή της οικογένειας.
- Εάν ένα μέρος (για παράδειγμα, το παιδί) δεν καταλαβαίνει, ο μεταφραστής μεταφέρει την παρεξήγηση και δεν επεξηγεί ο ίδιος. Το αφήνει στην δικαιοδοσία του συνεντευκτή εάν το παιδί ή η οικογένεια δεν καταλαβαίνουν κάτι.
- Δεν παραβλέπει μέρος των ερωτήσεων ή των απαντήσεων, ούτε προσθέτει ή εμπλουτίζει.

- *Μεταφράζει σε πρώτο πρόσωπο και δεν προσθέτει “Αυτός είπε/ Αυτή είπε”.*
- *Δεν αλλάζει τη φράση κατά τη μετάφραση των ερωτήσεων.*
- *Μεταφράζει με ακρίβεια χωρίς σχόλια. Ακόμα κι αν διαφωνεί με αυτό που ειπώθηκε, πιστεύει πως άκουσε ένα ψέμα, ή νιώθει πως είναι ανήθικο, δεν αφήνει την προκατάληψή του να φανεί.*
- *Δεν κάνει στο παιδί δικές του ερωτήσεις.*
- *Μεταφέρει το περιεχόμενο και το πνεύμα αυτού που ειπώθηκε- το πραγματικό νόημα, όχι απλά τις κυριολεκτικές λέξεις. Μεταφέρει το πολιτισμικό πλαίσιο εάν αυτό είναι κατάλληλο.*
- *Μπορεί ο μεταφραστής να χρειαστεί να καταθέσει ως μάρτυρας στο δικαστήριο και πρέπει να εκπαιδεύεται για αυτόν τον ρόλο.*
- *Επανάληψη της απομαγνητογράφησης εάν κληθεί ως μάρτυρας.*

Σχετικά με την Συνεργασία του Συνεντευκτή και του Μεταφραστή :

- *Ο συνεντευκτής προσκαλεί τον μεταφραστή σε συναντήσεις με την ερευνητική ομάδα πριν και μετά τη συνέντευξη για την ανασκόπηση συγκεκριμένων μερών της υπόθεσης.*
- *Επεξηγεί στον μεταφραστή τις προσδοκίες του πριν τη συνέντευξη.*
- *Συστήνει τον μεταφραστή στην οικογένεια και στο παιδί και εξηγεί τον ρόλο του στη συνέντευξη.*
- *Ο συνεντευκτής χρησιμοποιεί σύντομες ερωτήσεις στην συνέντευξη όταν είναι παρών και κάποιος μεταφραστής. Συζητά ένα θέμα κάθε φορά.*
- *Η θέση του μεταφραστή στο δωμάτιο που γίνεται η συνέντευξη δεν θα πρέπει να αποσπά την προσοχή του παιδιού.*
- *Ο μεταφραστής βοηθά στην αξιολόγηση της γλώσσας που χρησιμοποιείται καλύτερα από το παιδί μάρτυρα.*
- *Μπορεί να είναι δύσκολο να βρεθεί ένας μεταφραστής που είναι οικείος με το ιδιαίτερο πολιτισμικό πλαίσιο και την διάλεκτο του παιδιού.*
- *Οι μεταφραστές συνήθως αποφεύγουν να εμφανίζονται στο δικαστήριο.*
- *Πρέπει να παρέχεται εκπαίδευση στους μεταφραστές για την διαδικασία της δικανικής συνέντευξης.*
- *Πολλοί μεταφραστές δουλεύουν στα πλαίσια ημι- απασχόλησης, χωρίς απολαβές. Ίσως χάσουν εισόδημα στα χρονικά πλαίσια της εκπαίδευσης.*

Το Δικαστήριο και οι Ενήλικοι Μάρτυρες

Στους περισσότερους Οδηγούς Συνέντευξης Ανήλικων Μαρτύρων δίνεται έμφαση, κυρίως, στην ερευνητική συνέντευξη. Είναι σημαντικό, όμως, η συνέντευξη να αντιμετωπίζεται ως ένα μέρος μιας διαδικασίας που σε πολλές περιπτώσεις τα παιδιά μάρτυρες εμφανίζονται στην αίθουσα του δικαστηρίου. Η εμφάνιση στο δικαστήριο μπορεί να είναι μια καινούρια, πιθανόν τραυματική εμπειρία για το παιδί, ανεξάρτητα από το ικανοποιητικό κλείσιμο της έρευνας.

Συγκεκριμένα οι ερευνητές αναφέρουν πως οι επαναλαμβανόμενες συνεντεύξεις κατά τη διάρκεια της έρευνας και πριν τη δίκη, είναι επιβλαβείς για την ευεξία του παιδιού. Η διεξαγωγή ένορκης κατάθεσης, περισσότερο από μια φορά, μπορεί να έχει αρνητικές επιδράσεις στα παιδιά. Η εκτενής και σκληρή αντιπαράσταση είναι επιζήμια. Παρ' όλα αυτά, η ένορκη κατάθεση στο δικαστήριο από παιδιά που το *επιθυμούν* μπορεί να έχει προνομιούχες επιδράσεις. Πολλοί ερευνητές δίνουν έμφαση στους φόβους που εμφανίζουν τα παιδιά σχετικά με την ένορκη κατάθεση, κυρίως το φόβο των παιδιών τη στιγμή που θα πρέπει να δουν ξανά τον κατηγορούμενο στο δικαστήριο. Γι' αυτό το λόγο, χρειάζεται επαρκής προετοιμασία και για το παιδί και για τους δικηγόρους και για τους δικαστές που συμπεριλαμβάνονται σε υποθέσεις με παιδιά μάρτυρες (Davies & Westcott, 1999).

Στο *Πρωτόκολλο σχετικά με την Πρόβλεψη της Θεραπείας του Παιδιού Μάρτυρα πριν την Διεξαγωγή της Δίκης* (2009), αναφέρεται πως είναι **υποχρεωτικό** το παιδί μάρτυρας να προετοιμαστεί πριν την διεξαγωγή της δίκης. Οι λόγοι για την προετοιμασία του παιδιού έχουν ως εξής:

- Παρέχονται στο παιδί μάρτυρα πληροφορίες σχετικά με τη νομική διαδικασία.
- Μπορούν να παρατηρηθούν από τους ειδικούς συγκεκριμένες ανησυχίες και φόβοι που έχει το παιδί σχετικά με την αποκάλυψη στοιχείων.
- Μειώνεται η ανησυχία του παιδιού.
- Δίνεται η ευκαιρία να εξοικειωθεί το παιδί πριν από τη δίκη με το χώρο που θα διεξαχθεί η δίκη, κάνοντας μια επίσκεψη στο συγκεκριμένο δικαστήριο.

Σύμφωνα με το *Πρωτόκολλο για Παιδί Θύμα- Μάρτυρα* του Σαν Ντιέγκο, της πολιτείας της Καλιφόρνιας, το Κέντρο για την Προστασία του Παιδιού έχει αναπτύξει ένα πρόγραμμα το οποίο ονομάζεται “Παιδιά στο Δικαστήριο” και αποτελείται από 2 μέρη:

1. Δικαστήριο Ανήλικων: Τα παιδιά που πρόκειται να καταθέσουν ως μάρτυρες σε Δικαστήριο Ανήλικων παρουσιάζονται σε μια συνεδρίαση όπου μπορούν να

ενημερωθούν σχετικά με το δικαστικό προσωπικό, να δουν την δικαστική αίθουσα και το δικαστικό σώμα, καθώς επίσης να συναντήσουν έναν δικαστή.

2. Ποινικά Δικαστήρια Ενηλίκων: Είναι πολύ πιθανό τα παιδιά να καταθέσουν μπροστά από μια κριτική επιτροπή με την παρουσία του δράστη. Τα παιδιά που καταθέτουν σε ποινικά δικαστήρια ενηλίκων παρουσιάζονται σε 4 συνεδρίες προσανατολισμού όπου μπορούν να δουν την δικαστική αίθουσα, ενημερώνονται σχετικά με την διαδικασία και μπορούν να συναντήσουν έναν δικαστή.

Όταν τα παιδιά στα πλαίσια μιας ποινικής διαδικασίας, εισέρχονται στην δικαστική αίθουσα για την ένορκη κατάθεσή τους, έρχονται με πολλές φοβίες και παρανοήσεις. Εισέρχονται σε μια αρένα ενηλίκων και αυτό μπορεί να είναι εκφοβιστικό, καθώς συχνά και αφόρητο.

Η Ειδική Προετοιμασία των Παιδιών για το Δικαστήριο

Τα παιδιά που εμφανίζονται ως μάρτυρες σε ένα δικαστήριο έχουν μοναδικές και ειδικές ανάγκες οι οποίες διαφέρουν από αυτές των ενηλίκων, όταν αυτοί καλούνται να καταθέσουν. Τα παιδιά μάρτυρες αναγκάζονται να συμμετέχουν σε ένα σύστημα που είναι για αυτά εχθρικό, ξένο και τρομακτικό. Συχνά πιέζονται σχετικά με τον ρόλο τους ως μάρτυρες και παρουσιάζουν ανησυχία στην περίπτωση που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τον κατηγορούμενο. Κατά την περίοδο της αναμονής για την ένορκη κατάθεση, προσπαθούν να αναρρώσουν από την θυματοποίηση που έχουν υποστεί καθώς και από την τραυματική εμπειρία της ενδεχόμενης παρουσίας τους στο δικαστήριο. Σαν αποτέλεσμα, τα παιδιά μάρτυρες χρειάζονται υποστήριξη και ειδική προετοιμασία για το δικαστήριο. Τα πρωτόκολλα σχετικά με την προετοιμασία των παιδιών για το δικαστήριο περιλαμβάνουν οδηγίες σχετικά με τη μείωση της ανησυχίας, συμβουλευτικές οδηγίες, οδηγίες σχετικά με τη συνοδεία του παιδιού στο δικαστήριο και οδηγίες σχετικά με την συνηγορία (Hurley, Scarth & Stevens, 2002).

Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας, μπορούν να ανιχνευτούν και να ονομαστούν οι διάφορες φοβίες και ανησυχίες του παιδιού που σχετίζονται με την ένορκη κατάθεση. Το παιδί μπορεί να μάθει τεχνικές χαλάρωσης και στρατηγικές αντιμετώπισης της κατάστασης, οι οποίες θα καταπραΰνουν τις φοβίες και θα το προετοιμάσουν ως ένα δραστικό μάρτυρα. Η προετοιμασία για το δικαστήριο απαιτεί ειδική γνώση των πεδίων της ανάπτυξης του παιδιού, γνώσεις για την θυματοποίηση και το νομικό σύστημα (Hurley, Scarth & Stevens, 2002).

Πιο συγκεκριμένα, το παιδί μάρτυρας μπορεί να εμφανίσει φοβίες σχετικά με το ποινικό σύστημα δικαιοσύνης (ανησυχία σχετικά με τη συμμετοχή στην ένορκη κατάθεση και την δημόσια έκθεση, πολλαπλές συνεντεύξεις, αναβολή της δίκης, τις περίπλοκες δικανικές διαδικασίες, τον ρόλο των δικαστικών προσώπων που θα έχει να αντιμετωπίσει, την εξέταση από τον συνήγορο υπεράσπισης του κατηγορούμενου), την οικογένεια του και την στάση που θα έχει αυτή εφόσον έχει αποκαλυφθεί μια περίπτωση κακοποίησης (το παιδί μπορεί να φοβάται πως δεν θα γίνει πιστευτό ή δεν θα το υποστηρίξουν), το σχολείο (προβλήματα συγκέντρωσης, σχόλια από τους συμμαθητές, χαμένες ώρες διδασκαλίας) και τον κατηγορούμενο (άμεση ή έμμεση επαφή, απειλές, πίεση για να μην καταθέσει). Στο στάδιο της προετοιμασίας μπορεί να γίνει η χρήση ειδικών εργαλείων με στόχο να ανιχνευτούν οι φοβίες του παιδιού μάρτυρα (Hurley, Scarth & Stevens, 2002).

Σχετικές Ανησυχίες ή Φοβίες

Ένα βασικό συστατικό της προετοιμασίας για το δικαστήριο είναι η ανίχνευση της κάθε φοβίας που μπορεί να εμφανίζει το παιδί μάρτυρας σχετικά με την ένορκη κατάθεση. Σε πολλές περιπτώσεις οι ανησυχίες ή οι φοβίες του παιδιού οφείλονται σε **παρανοήσεις** σχετικά με το τι μπορεί να συμβεί. Για παράδειγμα, το παιδί μπορεί να φοβάται πως θα δεχτεί επίθεση από τον κατηγορούμενο μέσα στην αίθουσα του δικαστηρίου. Σκοπός των ειδικών σε μια τέτοια περίπτωση είναι να ενημερώσουν και να εξηγήσουν στο παιδί πως το δικαστήριο είναι ένα μέρος που φρουρείται και στο εσωτερικό και στο εξωτερικό του και δεν υπάρχει περίπτωση να συμβεί κάτι τέτοιο. Άλλα παιδιά, μικρότερης κυρίως ηλικίας, μπορεί να φοβούνται καθώς νομίζουν πως η ένορκη κατάθεση θα τους δημιουργήσει προβλήματα που μπορεί να τα οδηγήσουν και στην φυλακή. Άλλα θύματα πιστεύουν πως εξαιτίας της ένορκης κατάθεσης στο δικαστήριο θα εκτοπωθούν τα ονόματά τους σε φωτοτυπίες και όλοι οι φίλοι τους θα μάθουν τι έχει συμβεί.

Σε κάποιες περιπτώσεις, όμως, οι **ανησυχίες** των παιδιών είναι **ρεαλιστικές**. Ένα παιδί, για παράδειγμα, μπορεί να φοβάται για την προσωπική του ασφάλεια και ενδεχόμενη επίθεση από τον κατηγορούμενο όταν θα έχει τελειώσει η δίκη. Ενημερώνοντας το παιδί πως μπορούν να παρθούν προστατευτικά μέτρα και ο κατηγορούμενος δεν θα μπορεί να πλησιάσει αυτό ή την οικογένειά του ακόμα και στο σχολείο, δημιουργείται ανακούφιση στο παιδί. Μια δυσάρεστη εμπειρία για το παιδί μάρτυρα είναι η στιγμή που θα κληθεί να απαντήσει στις ερωτήσεις του συνηγόρου υπεράσπισης του κατηγορούμενου. Μπορεί στην τηλεόραση να έχει δει πως αυτός που εξετάζεται δέχεται μια επιθετική λεκτική προσβολή από τον δικηγόρο του κατηγορούμενου. Η προετοιμασία πριν το δικαστήριο είναι αυτή που θα βοηθήσει το παιδί να καταλάβει ποιος είναι ο ρόλος του συνηγόρου υπεράσπισης, να μπορέσει να ελέγξει ενδεχόμενες αντιδράσεις ανησυχίας ή φόβου και να επικεντρωθεί στην ξεκάθαρη και αληθινή απάντηση που θα δώσει. Ακόμα και ασκήσεις αναπνοής ή μυοχαλάρωσης μπορούν να διδαχτούν στο παιδί με σκοπό να χρησιμοποιήσει αυτές τις στρατηγικές διαχείρισης του άγχους στις δύσκολες συνθήκες που θα εμφανιστούν στην περίοδο της ένορκης κατάθεσης (Hurley, Scarth & Stevens, 2002).

Προτεινόμενα Ερωτηματολόγια
για την Προετοιμασία πριν το Δικαστήριο

Σύμφωνα με τους Hurley, Scarth & Stevens (2002), στα πλαίσια της προετοιμασίας των ανήλικων μαρτύρων για την διεξαγωγή της ένορκης κατάθεσής τους στο δικαστήριο, μπορούν να χορηγηθούν 2 ερωτηματολόγια, το **Fears of Court Questionnaire Revised** [FCQ-R (Ερωτηματολόγιο για τις Φοβίες στο Δικαστήριο)] και το **Knowledge of Court Questionnaire** [KCQ (Ερωτηματολόγιο για τη Γνώση σχετικά με το Δικαστήριο)].

Το **FCQ-R** είναι ένα εργαλείο ανίχνευσης που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση των παιδιών μαρτύρων σχετικά με τις ανησυχίες ή τις φοβίες που έχουν με το δικαστήριο. Πιο συγκεκριμένα, αναγνωρίζει εάν όντως το παιδί έχει κάποιες ανησυχίες ή φοβίες σχετικά με το δικαστήριο. Είναι κατάλληλο για παιδιά και ανήλικους από 5 μέχρι 17 ετών. Αντίστοιχα, για την αξιολόγηση της γνώσης που έχει το παιδί σχετικά με το δικαστήριο, μπορεί να του χορηγηθεί το **KCQ**, το οποίο ανιχνεύει την τρέχουσα γνώση του παιδιού μάρτυρα σχετικά με το δικαστικό σύστημα. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο χορηγείται σε 2 κατηγορίες μαρτύρων : σε παιδιά ηλικίας 10 ετών και κάτω και σε νέους από 11 έως 17 ετών.

Ακολουθούν τα 2 ερωτηματολόγια:

**Ερωτηματολόγιο για τις
Φοβίες στο Δικαστήριο (FCQ-R)**

Όνομα _____

Ημερομηνία _____ Φάκελος #: _____

Ανησυχώ σχετικά με...

	Όχι	Λίγο	Πολύ
1. Να δω τον κατηγορούμενο (όνομα εφόσον είναι γνωστό) στο δικαστήριο.	☐	☐	☐
2. Το να κλάψω ή να αναστατωθώ μέσα στο δικαστήριο.	☐	☐	☐
3. Το να βρίσκομαι στο έδρανο του μάρτυρα.	☐	☐	☐
4. Το να μπω στη φυλακή από αυτά που θα πω.	☐	☐	☐
5. Το να τραυματιστώ από τον κατηγορούμενο [...] στο δικαστήριο.	☐	☐	☐
6. Το να τραυματιστώ από τον κατηγορούμενο [...] έξω από δικαστήριο.	☐	☐	☐
7. Το να μην καταλάβω τις ερωτήσεις μέσα στο δικαστήριο.	☐	☐	☐
8. Το να μη γίνω πιστευτός/ή από τον δικαστή.	☐	☐	☐
9. Το να περιγράψω τι συνέβη.	☐	☐	☐
10. Το να ξεχάσω ακριβώς τι συνέβη.	☐	☐	☐
11. Το να ερωτηθώ από τον Συνήγορο του κατηγορούμενου.	☐	☐	☐
12. Το να δω τους φίλους ή τους συγγενείς του κατηγορούμενου [...] μέσα ή έξω από το δικαστήριο.	☐	☐	☐
13. Το να δω τον κατηγορούμενο [...] να πηγαίνει στη φυλακή.	☐	☐	☐
14. Το να δω τον κατηγορούμενο [...] να μην κρίνεται ένοχος.	☐	☐	☐

	Όχι	Λίγο	Πολύ
15. Το να δω άτομα που γνωρίζω να έρχονται στο δικαστήριο.	☐	☐	☐
16. Το να μην καταλαβαίνω τι υποτίθεται πως πρέπει να κάνω στο δικαστήριο.	☐	☐	☐
17. Τα άτομα που ίσως θα μου βάλουν τις φωνές στο δικαστήριο.	☐	☐	☐
18. Το να νιώσω άρρωστος στο δικαστήριο.	☐	☐	☐
19. Τον κατηγορούμενο [...] να λέει ψέματα στο δικαστήριο και να γίνει πιστευτός.	☐	☐	☐
20. Το να έρθουν άγνωστοι μέσα στην αίθουσα για να ακούσουν.	☐	☐	☐
21. Το να βγει το όνομά μου στις εφημερίδες.	☐	☐	☐
22. Το να το μάθουν οι φίλοι μου.	☐	☐	☐
23. Το ότι ο κατηγορούμενος [...] θα μου κάνει κακό ή θα έρθει να με βρει όταν τελειώσει το δικαστήριο.	☐	☐	☐
24. Το ότι ο κατηγορούμενος [...] θα κάνει κακό ή θα πάει να βρει την οικογένειά μου όταν τελειώσει το δικαστήριο.	☐	☐	☐
25. Τον χωρισμό της οικογένειάς μου ή κάποιο διαζύγιο επειδή μιλάω για την κακοποίηση.	☐	☐	☐
26. Το να θυμώσει η μαμά μου επειδή λέω την ιστορία μου στο δικαστήριο.	☐	☐	☐
27. Το να θυμώσει ο μπαμπάς μου επειδή λέω την ιστορία μου στο δικαστήριο.	☐	☐	☐
28. Το να θυμώσει ο αδερφός και/ή αδερφή μου επειδή λέω την ιστορία μου στο δικαστήριο.	☐	☐	☐

-----

29. Άλλες φοβίες ή ανησυχίες που μπορεί να έχω:

(Οι ερωτήσεις 25-28 γίνονται εφόσον ο κατηγορούμενος είναι μέλος της οικογένειας.)

**Ερωτηματολόγιο για την
Γνώση σχετικά με το Δικαστήριο (KCQ)**

Για παιδιά 10 ετών και κάτω: Πολλά παιδιά πρέπει να μάθουν σχετικά με το δικαστήριο για πρώτη φορά. Από τη στιγμή που γνωρίζουμε τι είναι καινούριο για σένα, μπορούμε να σε βοηθήσουμε για να προετοιμαστείς για το δικαστήριο.

- 1) Γνωρίζεις για ποιο λόγο μπορεί να χρειαστεί να πας στο δικαστήριο;
- 2) Γιατί είναι σημαντικό να πεις την αλήθεια στο δικαστήριο;
- 3) Ποια σημασία έχει να δίνεις μια υπόσχεση;
- 4) Ποιος διευθύνει τη δικαστική αίθουσα;
- 5) Ξέρεις ποιοι θα είναι στη δικαστική αίθουσα;
- 6) Ποια 2 καθήκοντα έχει ο δικαστής στη δικαστική αίθουσα;
- 7) Τι θα συμβεί εάν ένα άτομο πει ένα ψέμα στο δικαστήριο;
- 8) Ποιο είναι το όνομα του ατόμου για το οποίο εσύ θα μιλήσεις στο δικαστή στο δικαστήριο;
- 9) Ποιος νομίζεις πως θα σου κάνει ερωτήσεις στο δικαστήριο;
- 10) Τι συμβαίνει στο δικαστήριο;

Για νέους από 11 έως 17 ετών: Πολλοί νέοι γνωρίζουν ήδη κάποιες πληροφορίες σχετικά με το δικαστήριο. Από τη στιγμή που θα καταλάβουμε τι χρειάζεται ακόμα να μάθεις, θα ξεκινήσουμε την προετοιμασία για το δικαστήριο.

- 1) Εάν κάποιος σου ζητήσει να καταθέσεις ως μάρτυρας στο δικαστήριο, αυτό τι σημαίνει;
- 2) Εάν δεχτείς μια κλήτευση, τι πρέπει να κάνεις;
- 3) Για ποιο λόγο έχουμε δίκες στα δικαστήρια;
- 4) Τι είναι η ένορκη κατάθεση ενός ατόμου;
- 5) Όταν ορκίζεσαι ή κάνεις μια επιβεβαίωση, τι σημαίνει αυτό;
- 6) Για ποιο λόγο είναι σημαντικό να πεις την αλήθεια στο δικαστήριο;
- 7) Ξέρεις τι σημαίνει προκαταρκτική ακρόαση;
- 8) Τι είναι ένα έγκλημα;
- 9) Τι είναι ένας δικηγόρος; Ποια είναι η δουλειά του στο δικαστήριο;
- 10) Τι κάνει ο Συνήγορος Υπεράσπισης σε μια δίκη;
- 11) Τι γίνεται όταν ένα άτομο βρίσκεται σε αντιπαράσταση στο δικαστήριο;
- 12) Ποιο είναι το θύμα σε μια ποινική δικαστική δίκη;
- 13) Ποιος είναι ο κατηγορούμενος σε μια ποινική δικαστική δίκη;
- 14) Ποια 2 καθήκοντα έχει ο δικαστής στη δικαστική αίθουσα;
- 15) Τι σημαίνει εάν κάποιος κριθεί ένοχος;
- 16) Τι σημαίνει εάν κάποιος δεν κριθεί ένοχος;
- 17) Ποιες είναι οι 2 ποινές που μπορεί να δώσει ο δικαστής σε κάποιον που κρίνεται ένοχος;

Συνεδρίες για Προετοιμασία πριν το Δικαστήριο

Σύμφωνα με τους Hurley, Scarth και Stevens (2002), οι συνεδρίες για την προετοιμασία πριν το δικαστήριο έχουν 5 διαφορετικά συστατικά:

- **Εκπαίδευση**
- **Role play και πρακτική**
- **Εκπαίδευση χαλάρωσης και διαχείριση ανησυχίας**
- **Συνοδεία στο δικαστήριο και Υποστήριξη**
- **Ανασκόπηση και follow-up**

Στα πλαίσια της **εκπαίδευσης** το παιδί μαθαίνει τι συμβαίνει στα δικαστήρια και ποιοι είναι οι κανόνες σε μια δικαστική αίθουσα. Η εκπαίδευση διεξάγεται σε συνάρτηση με το αναπτυξιακό στάδιο του παιδιού και τις γνωστικές και επικοινωνιακές του ικανότητες. Μαθαίνει ποιοι θα βρίσκονται στην αίθουσα του δικαστηρίου και ποιος είναι ο ρόλος του κάθε ατόμου. Με την βοήθεια ενός διαγράμματος της δικαστικής αίθουσας το παιδί μπορεί να ενημερωθεί σχετικά με το που κάθεται ο καθένας και πως είναι η αίθουσα. Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης, μαθαίνουν πως ο ρόλος τους στο δικαστήριο είναι να πουν στον δικαστή τι έχει συμβεί με δικά τους λόγια. Μαθαίνουν πως θα δεχτούν ερωτήσεις από τον δικαστή και τον συνήγορο υπεράσπισης του κατηγορούμενου.

«Διάγραμμα της Δικαστικής Αίθουσας»(Hurley, Scarth και Stevens (2002))

Στο τέλος της εκπαίδευσης σχετικά με την προετοιμασία για το δικαστήριο, τα παιδιά θα πρέπει να έχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για να κατανοούν τα παρακάτω:

- i) Τον ρόλο του δικαστικού προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων του δικαστή, του συνηγόρου υπεράσπισης, του εισαγγελέα, τον δικαστικό δημοσιογράφο, την δικαστική γραμματέα, τον κατηγορούμενο, τους μάρτυρες και τους ενόρκους.
- ii) Τους κανόνες που ισχύουν για τους μάρτυρες όπως:
  - A) Ακούν προσεκτικά
  - B) Λένε την αλήθεια
  - Γ) Μιλούν δυνατά και καθαρά
  - Δ) Απαντούν με λόγια (δεν κάνουν νόημα με το κεφάλι)
  - E) Αναφέρουν όταν ξεχνάνε κάτι, δεν καταλαβαίνουν ή δεν γνωρίζουν την απάντηση.
- iii) Την διαφορά ανάμεσα στην αλήθεια και το ψέμα, του όρκου και της επιβεβαίωσης και της υπόσχεσης να πουν την αλήθεια.
- iv) Πως ο ρόλος του δικαστή είναι να ακούει, να μαζεύει πληροφορίες από πολλές πηγές, να την τοποθετεί όλες μαζί και να βγάζει στο τέλος μια απόφαση για τον κατηγορούμενο.
- v) Πως ο δικαστής δεν γνωρίζει εκ των προτέρων τι έχει συμβεί και γι' αυτό χρειάζεται να ακούσει όσες το δυνατό περισσότερες πληροφορίες από το παιδί.
- vi) Την δικαστική διαδικασία που περιλαμβάνει:
  - A) Πληροφορίες σχετικά με την κλήτευση
  - B) Την άφιξη και την παραμονή στο δικαστήριο πριν την ένορκη κατάθεση
  - Γ) Την επανεξέταση των δηλώσεων
  - Δ) Τα ανοιχτά δικαστήρια
  - E) Την εξέταση και την αντιπαράσταση
  - ΣΤ) Τα αποτελέσματα της δίκης
  - Z) Την ποινή

Στα πλαίσια του **role playing** και της **πρακτικής** παρέχονται ευκαιρίες στο παιδί για εξάσκηση σχετικά με το δικαστήριο. Το role playing αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι της διαδικασίας για προετοιμασία. Αυτή η δραστηριότητα παρέχει στο παιδί την ικανότητα για να μπορέσει να ανταπεξέλθει σε διαδικασίες όπως την εξέταση από τον συνήγορο υπεράσπισης του κατηγορούμενου, η οποία αποτελεί μια αξιοπρόσεκτη φοβία για πολλά παιδιά μάρτυρες. Δίνεται η ευκαιρία στο παιδί να εξασκηθεί σχετικά με την ακρόαση, τις ερωτήσεις, την ανάγκη για διευκρινήσεις και τον τρόπο που θα πρέπει να μιλήσει μέσα στην δικαστική αίθουσα. Τα παιδιά μαθαίνουν πως μπορούν να πάρουν τον χρόνο τους και να σκεφτούν τις απαντήσεις τους προτού μιλήσουν.

Το role playing μειώνει την ανησυχία του παιδιού σχετικά με τα άγνωστα τελετουργικά του δικαστηρίου και μετατρέπει την διαδικασία σε κάτι διασκεδαστικό. Τα παιδιά μάρτυρες συνήθως διασκεδάζουν όταν μπορούν να φορέσουν τον μανδύα του δικαστή, να παίξουν τον ρόλο του δικαστή και να κάνουν ερωτήσεις. Μπορούν, επίσης, να παίξουν τον ρόλο του εισαγγελέα ή του συνηγόρου υπεράσπισης. Οι γονείς των παιδιών μικρής ηλικίας μπορούν επίσης να λάβουν μέρος στην διαδικασία. Μέσα από το role playing τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να εξασκηθούν σχετικά με τις περίπλοκες και καθοδηγητικές ερωτήσεις. Μαθαίνουν πώς να χειρίζονται τις ερωτήσεις για τις οποίες δεν γνωρίζουν την απάντηση ή δεν τις καταλαβαίνουν.

(Role playing: Το παιδί ντυμένο δικαστής) (Hurley, Scarth και Stevens (2002))

Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιούνται για **πρακτική** δεν πρέπει να σχετίζονται με τα στοιχεία της υπόθεσης της κακοποίησης. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι για την αποφυγή της αλλοίωσης των δηλώσεων του παιδιού μάρτυρα. Όταν το παιδί εξασκείται στα πλαίσια του role playing σε ερωτήσεις, η διαδικασία μπορεί να είναι ως εξής:

- **Πες μου ποια είναι τα 3 αγαπημένα σου βιβλία, πόσο μεγάλα είναι και ποιοι τα έγραψαν;**
- **Ξέχασα όλες τις ερωτήσεις, μπορείτε να μου κάνετε μια κάθε φορά;**

- Δεν ήξερες πως δεν επιτρέπεται να βρίσκεσαι σε αυτό το μέρος του σπιτιού;
- Δεν καταλαβαίνω τι με ρωτάτε, μπορείτε να μου κάνετε την ερώτηση ξανά;

- **Πήγες στο σχολείο σήμερα;**
- **Ναι.**

- Πώς πήγες εκεί;
- Με πήγε η μαμά μου με το αυτοκίνητο.
- Πες μου για το αυτοκίνητο της μαμάς σου. Τι χρώμα είναι; Ποιος άλλος ήταν μέσα στο αυτοκίνητο; Πόσο γρήγορα οδηγούσε και πόση ώρα κάνατε να φτάσετε;
- Δεν μπορώ να θυμηθώ όλες τις ερωτήσεις.

Για κάποια θύματα ή μάρτυρες η ανησυχία και ο φόβος για την ένορκη κατάθεση μπορεί να είναι σε υπερβολικό βαθμό. Η προετοιμασία μπορεί να παρέχει κάποιες στρατηγικές σχετικά με την **διαχείριση της ανησυχίας**. Μια απλή και δραστική τεχνική χαλάρωσης είναι η άσκηση με την αναπνοή. Το παιδί μαθαίνει πως μπορεί να ελέγχει αισθήματα άγχους όταν θα κάνει βαθιές εισπνοές και θα γεμίζει τους πνεύμονές του με οξυγόνο. Μια αναπνευστική τεχνική που το παιδί θα μπορεί να χρησιμοποιεί κάθε φορά που νιώθει ανησυχία. Ο ειδικός μαθαίνει στο παιδί να εισπνέει, να κρατάει την αναπνοή του για 4 δευτερόλεπτα και μετά να εκπνέει. Μπορεί, επίσης, να προστεθεί και μια **τεχνική χαλάρωσης** των μυών. Το παιδί μαθαίνει να σφίγγει τις γροθιές του για 5 δευτερόλεπτα και μετά τις αφήνει χαλαρές, ενώ ταυτόχρονα έχει ένα συγκεκριμένο ρυθμό στην αναπνοή.

Ο ειδικός για την προετοιμασία του παιδιού πριν το δικαστήριο μπορεί να βοηθήσει το παιδί μάρτυρα και την οικογένειά του σχετικά με την ημέρα εμφάνισης όλων στην δίκη. Είναι ιδανικό για το παιδί να **συνοδεύεται** από κάποιον στο δικαστήριο την ημέρα της δίκης. Είναι πολύ σημαντικό να καθοριστεί ποιος θα είναι παρών στη δικαστική αίθουσα κατά τη διάρκεια της ένορκης κατάθεσης του παιδιού. Θα πρέπει να υπάρξει σχεδιασμός για εναλλακτική **υποστήριξη** από τον παππού και τη γιαγιά ή από κάποιον θείο/ θεία καθώς εάν κριθεί απαραίτητο, θα πρέπει να παρευρεθούν αυτοί στο δικαστήριο. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι επειδή το παιδί μάρτυρας σε ορισμένες περιπτώσεις δεν νιώθει άνεση να μιλήσει με λεπτομέρειες σχετικά με την κακοποίησή του, μπροστά στους γονείς του, γιατί φοβάται πως οι γονείς του δεν θα αντέξουν να ακούσουν τι του συνέβη. Σε μια τέτοια περίπτωση, μπορεί να υπάρξει πρόβλημα κατά την αποκάλυψη των λεπτομερειών στην ένορκη κατάθεση του παιδιού.

Ολοκληρώνοντας, εφόσον το παιδί έχει καταθέσει στο δικαστήριο, χρειάζεται μια **συνεδρία ανασκόπησης**. Στα πλαίσια αυτής της συνεδρίας ο ειδικός για την προετοιμασία πριν το δικαστήριο, μπορεί να ανιχνεύσει εάν έχουν δημιουργηθεί τραύματα στο παιδί μάρτυρα από την εμπειρία του με το δικαστήριο, τα οποία μπορεί να εμφανιστούν στο μέλλον. Είναι, επίσης, μια ευκαιρία για να ενισχυθεί το παιδί σχετικά με το θάρρος και το κουράγιο που έδειξε και βοήθησε στην ολοκλήρωση της δικαστικής διαδικασίας. Όταν

κρίνεται απαραίτητο, μπορεί να υπάρχει και **follow-up** για την εξάλειψη οποιουδήποτε τραύματος μπορεί να έχει εμφανιστεί στο παιδί μάρτυρα.

Κατάθεση εκτός Δικαστηρίου

Υπάρχουν περιπτώσεις όπου ένας μάρτυρας κάτω των 18 ετών δεν μπορεί ή δεν πρέπει να καταθέσει μέσα σε μια δικαστική αίθουσα. Συστήματα βιντεοσκόπησης κλειστού κυκλώματος και άλλες μορφές τηλε-κατάθεσης, μπορούν να βοηθήσουν στην διεξαγωγή της ένορκης κατάθεσης του παιδιού μάρτυρα σε συνθήκες που κάτι τέτοιο δεν θα ήταν εφικτό. Σε μια τέτοια περίπτωση μπορεί το παιδί να εξεταστεί και από τον συνήγορο υπεράσπισης του κατηγορούμενου (Cunningham & Hurley, 2007).

Η **κατάθεση εξ αποστάσεως** ισχύει όταν ένας μάρτυρας βρίσκεται σε ένα μέρος εκτός της δικαστικής αίθουσας και δεν μπορεί να καταθέσει παρευρισκόμενος στη δίκη. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό μπορεί να οφείλεται στην μεγάλη απόσταση που θα πρέπει να διανύσει ο μάρτυρας ταξιδεύοντας, στις καιρικές συνθήκες ή σε ιατρικούς περιορισμούς. Η χρήση της τεχνολογίας επιστά δυνατή την κατάθεση εξ αποστάσεως καθώς χρησιμοποιούνται μέσα όπως το Internet, Intranets, βιντεοσυνέδρια και μετάδοση μέσω δορυφόρου (Cunningham & Hurley, 2007).

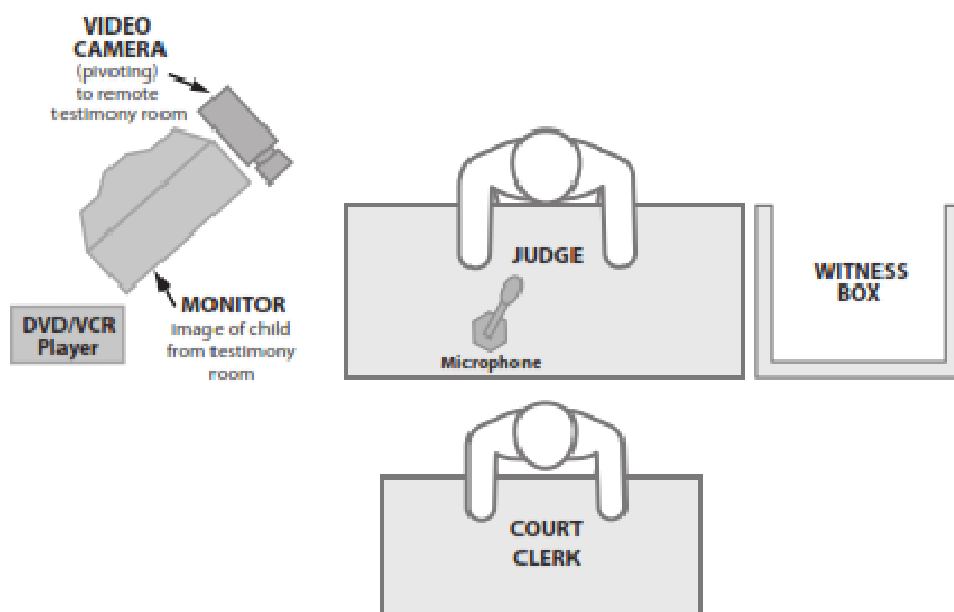
Οι Davies & Noon(2003) όπως αναφέρεται στους Cunningham & Hurley (2007), παρακολούθησαν τις καταθέσεις 154 παιδιών εκ των οποίων κάποια βρίσκονταν εντός της δικαστικής αίθουσας και κάποια σε δωμάτιο εκτός της δικαστικής αίθουσας. Σε αυτές που έγινε χρήση κλειστού συστήματος τηλεόρασης (CCTV- Closed Circuit Television) τα παιδιά κατέθεσαν με μεγαλύτερη προθυμία και θετικά συναισθήματα σε σχέση με τα παιδιά που κατέθεσαν σε ανοιχτό δικαστήριο. Οι δικαστές, οι δικηγόροι και οι διαχειριστές του δικαστηρίου έκαναν θετικές δηλώσεις για τη χρήση CCTV.

Για την κατάθεση εκτός δικαστηρίου με παιδιά μάρτυρες, λαμβάνονται υπόψη τα εξής στοιχεία: όταν μειώνεται το άγχος των παιδιών σχετικά με την ένορκη κατάθεση, αυτά μπορούν να είναι περισσότερο συγκεντρωμένα κατά τη διάρκεια της δίκης καθώς επίσης δεν θα εμφανίσουν πρόβλημα στο να επιστρέψουν στο δικαστήριο σε περίπτωση διακοπής ή αναβολής της δίκης · το παιδί δεν θα έχει να αντιμετωπίσει ξανά τον κατηγορούμενο πρόσωπο με πρόσωπο και να θυμηθεί τα τραυματικά γεγονότα του παρελθόντος · πολλές δικαστικές αίθουσες πλέον, πληρούν τις προϋποθέσεις για την εγκατάσταση κατάλληλων τεχνολογικών συστημάτων καθώς επίσης γονείς και παιδιά συμφωνούν πως μια κατάθεση εκτός δικαστηρίου είναι περισσότερο βοηθητική στο ψυχολογικό μέρος της διαδικασίας (Cunningham & Hurley, 2007).

Σε αρκετές περιπτώσεις κρίνεται αναγκαίο κάποια παιδιά να καταθέτουν εκτός της δικαστικής αίθουσας. Όταν το παιδί βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από τον κατηγορούμενο μπορεί να χάσει την συγκέντρωσή του και να αποβεί ανίκανο στο να ακούσει και να απαντήσει στις ερωτήσεις που θα του κάνουν. Εφόσον θα φοβάται, θα απαντήσει “ναι” σε όλες τις ερωτήσεις, καθώς μπορεί να μην απαντήσει σε καμία από τις ερωτήσεις. Οι εκφράσεις του προσώπου ή οι ματιές που μπορεί να δεχτεί το παιδί μάρτυρας από τον κατηγορούμενο, είναι αρκετές για να κάνουν το παιδί να σωπάσει. Ακόμα και η παρουσία συγγενών, οι συνομιλίες μεταξύ των δικηγόρων και το μέγεθος του δικαστικού προσωπικού μπορούν να διαταράξουν την προσοχή του ανήλικου μάρτυρα (Cunningham & Hurley, 2007).

Η κατάθεση εκτός Δικαστηρίου με τη χρήση Τεχνολογίας παρουσιάζεται στις 4 εικόνες που ακολουθούν :

VIDEO CAMERA (pivoting) to remote testimony room : **ΒΙΝΤΕΟ ΚΑΜΕΡΑ** (σε θέση κλειδί) για το καταγραφή του χώρου της ένορκης κατάθεσης

MONITOR image of child from testimony room: **ΟΘΟΝΗ** εικόνα του παιδιού από τον χώρο της ένορκης κατάθεσης

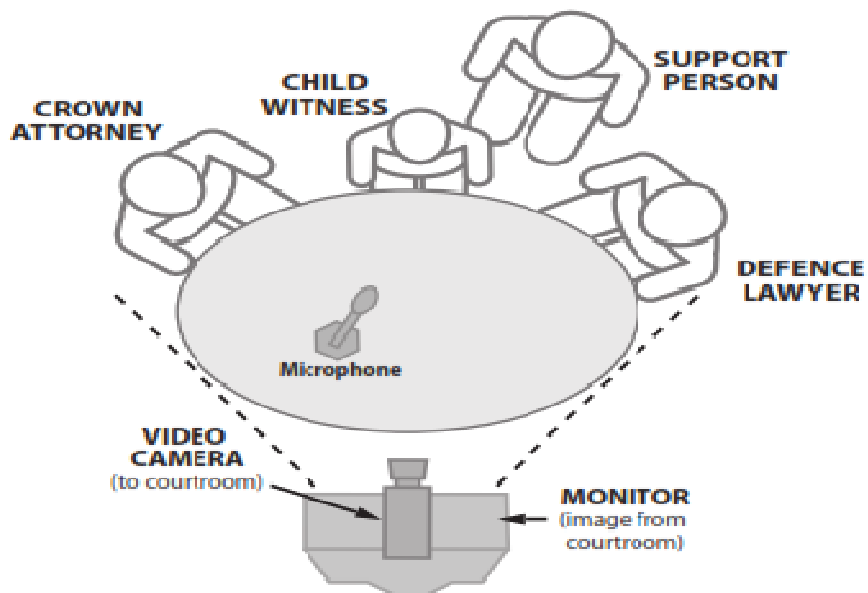
DVD/VCR Player

JUDGE : ΔΙΚΑΣΤΗΣ

Microphone : Μικρόφωνο

COURT CLERK : ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

WITNESS BOX: ΕΔΡΑΝΟ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΑ

CROWN ATTORNEY : ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ

CHILD WITNESS : ΠΑΙΔΙ ΜΑΡΤΥΡΑΣ

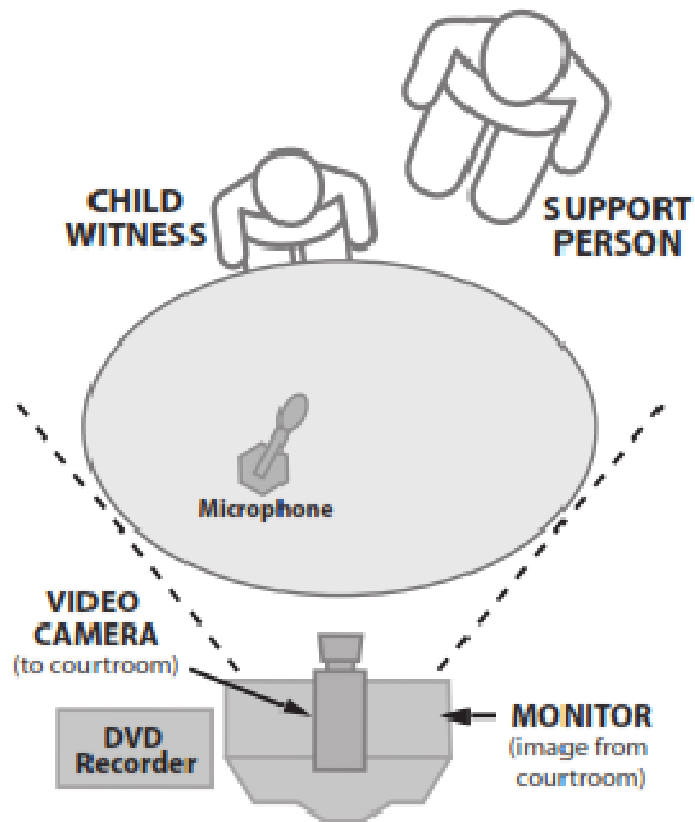
SUPPORT PERSON : ΠΡΟΣΩΠΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

DEFENCE LAWYER : ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ

MONITOR (image from courtroom) : ΟΘΟΝΗ (εικόνα από την δικαστική αίθουσα)

VIDEO CAMERA (to courtroom) : ΒΙΝΤΕΟ ΚΑΜΕΡΑ (προς τη δικαστική αίθουσα)

Microphone : Μικρόφωνο

CHILD WITNESS : ΠΑΙΔΙ ΜΑΡΤΥΡΑΣ

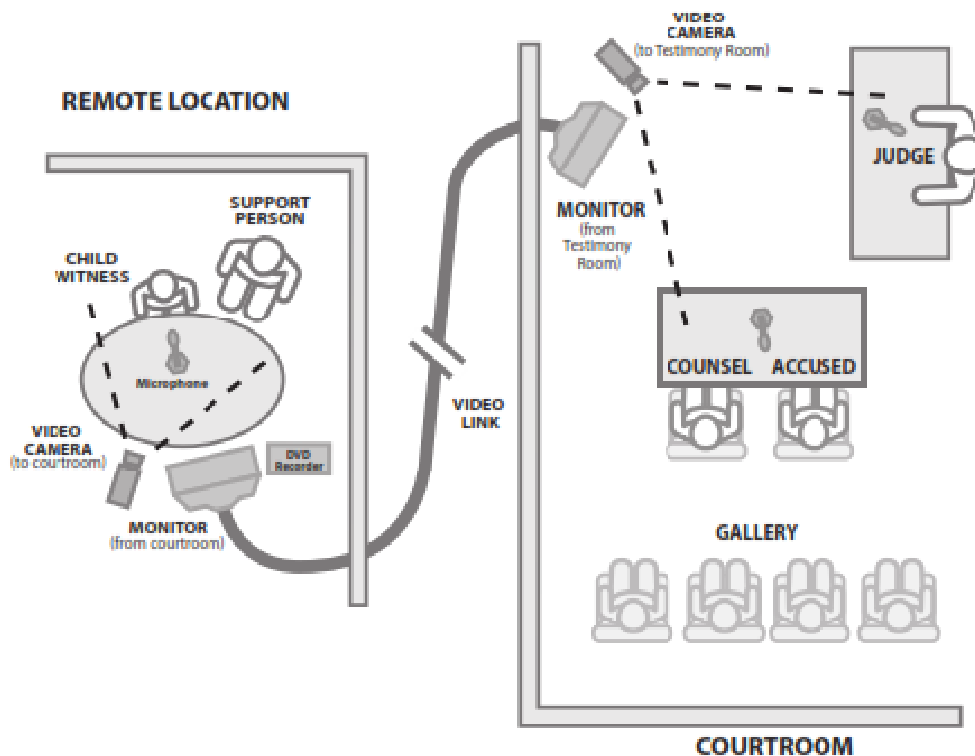
SUPPORT PERSON: ΠΡΟΣΩΠΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

MONITOR (image from courtroom): ΟΘΟΝΗ (εικόνα από τη δικαστική αίθουσα)

DVD Recorder

VIDEO CAMERA (to courtroom): ΒΙΝΤΕΟ ΚΑΜΕΡΑ (προς τη δικαστική αίθουσα)

Microphone : Μικρόφωνο

REMOTE LOCATION: ΑΠΟΜΑΚΡΥΣΜΕΝΗ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ

CHILD WITNESS: ΠΑΙΔΙ ΜΑΡΤΥΡΑΣ

SUPPORT PERSON: ΑΤΟΜΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

DVD Recorder

MONITOR (from courtroom): ΟΘΟΝΗ (από τη δικαστική αίθουσα)

VIDEO CAMERA (to courtroom): ΒΙΝΤΕΟ ΚΑΜΕΡΑ (προς τη δικαστική αίθουσα)

Microphone: Μικρόφωνο

VIDEO LINK: ΣΥΝΔΕΣΗ ΒΙΝΤΕΟ

MONITOR (from testimony room): ΟΘΟΝΗ (από το δωμάτιο της ένορκης κατάθεσης)

VIDEO CAMERA (to testimony room): ΒΙΝΤΕΟ ΚΑΜΕΡΑ (προς το δωμάτιο της ένορκης κατάθεσης)

JUDGE: ΔΙΚΑΣΤΗΣ

COUNSEL: ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ACCUSED: ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΣ

GALLERY: ΘΕΑΤΕΣ

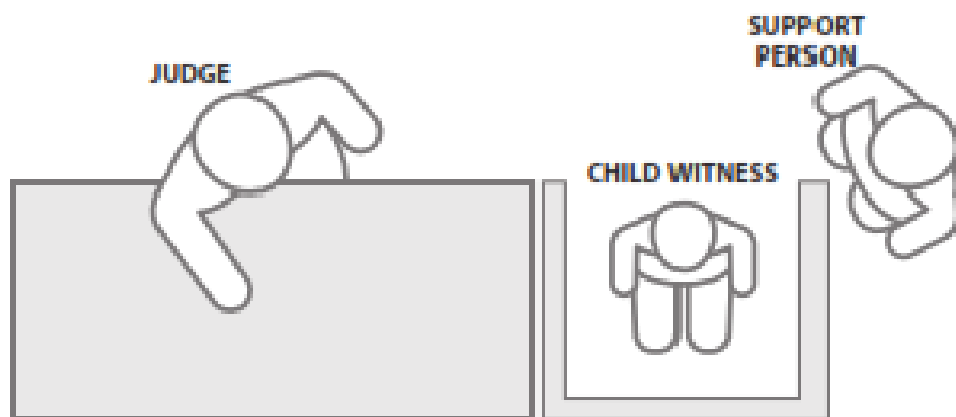
COURTROOM: ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Το Καθορισμένο Πρόσωπο Υποστήριξης

Το “Πρόσωπο Υποστήριξης” αποτελεί ένα βοηθητικό μέσο για την ένορκη κατάθεση μαρτύρων που βρίσκονται σε ηλικία κάτω των 18 ετών. Σε περιπτώσεις που το παιδί επιθυμεί να συνοδεύεται από ένα πρόσωπο υποστήριξης, αυτό είναι εφικτό. Ο μοναδικός λόγος που δεν μπορεί να συνοδεύεται ο ανήλικος μάρτυρας είναι έπειτα από εντολή του δικαστή για το λόγο πως η παρουσία ενός προσώπου υποστήριξης μπορεί να επηρεάσει τη ροή της δικαστικής διαδικασίας. Ο βασικός ρόλος του προσώπου υποστήριξης είναι να εξυπηρετεί τις ανάγκες και του ανήλικου μάρτυρα και της δικαστικής διαδικασίας. Η φυσική παρουσία ενός οικείου και έμπιστου ενήλικα μπορεί να μειώσει τον φόβο του παιδιού και να το βοηθήσει να επικεντρωθεί στον στόχο του. Συνοπτικά, το καθορισμένο πρόσωπο υποστήριξης παρέχει συναισθηματική υποστήριξη στο παιδί πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος της δίκης, βοηθά στη μείωση του άγχους και της ανησυχίας και εξασφαλίζει στο παιδί το αίσθημα της ασφάλειας. Η παρουσία του κρίνεται απαραίτητη σε περιπτώσεις που ο ανήλικος μάρτυρας έχει κάποιες ειδικές ανάγκες, τόσο αναπτυξιακές όσο και σωματικές. Η χρήση ενός τέτοιου προσώπου δεν αποκλείει τις συνεδρίες για την προετοιμασία πριν το δικαστήριο καθώς δεν μπορεί να χειριστεί καταστάσεις που σχετίζονται με τις αντιδράσεις του παιδιού όταν δει τον κατηγορούμενο ή όταν χρειαστεί να καταθέσει σε ανοιχτό δικαστήριο (Cunningham & Hurley, 2007).

Ως πρόσωπο υποστήριξης μπορεί να είναι το άτομο που επιθυμεί ο ανήλικος μάρτυρας και νιώθει οικειότητα. Αυτό μπορεί να είναι ο γονέας του παιδιού, κάποιος συγγενής, ένας οικογενειακός φίλος ακόμα και κάποιος εθελοντής από υπηρεσία υποστήριξης θυμάτων. Σε περίπτωση που το άτομο αυτό καταθέτει ως μάρτυρας στην υπόθεση της κακοποίησης, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για υποστήριξη εκτός κι αν δώσει την άδεια ο δικαστής (Cunningham & Hurley, 2007).

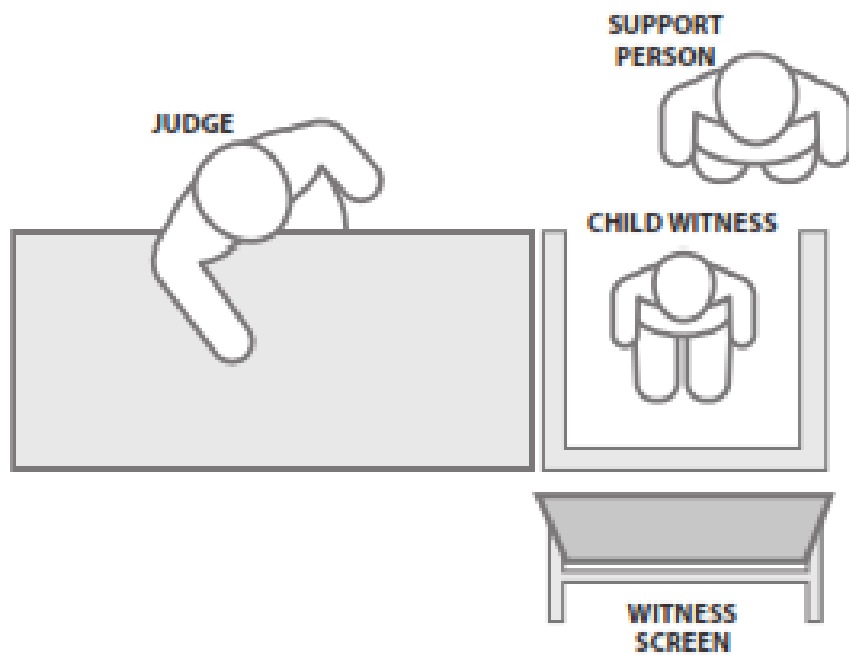
Η κατάθεση στο Δικαστήριο του ανήλικου μάρτυρα με τη συνοδεία του Καθορισμένου Προσώπου Υποστήριξης παρουσιάζεται στις 4 εικόνες που ακολουθούν:

JUDGE : ΔΙΚΑΣΤΗΣ

CHILD WITNESS: ΠΑΙΔΙ ΜΑΡΤΥΡΑΣ

SUPPORT PERSON: ΠΡΟΣΩΠΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

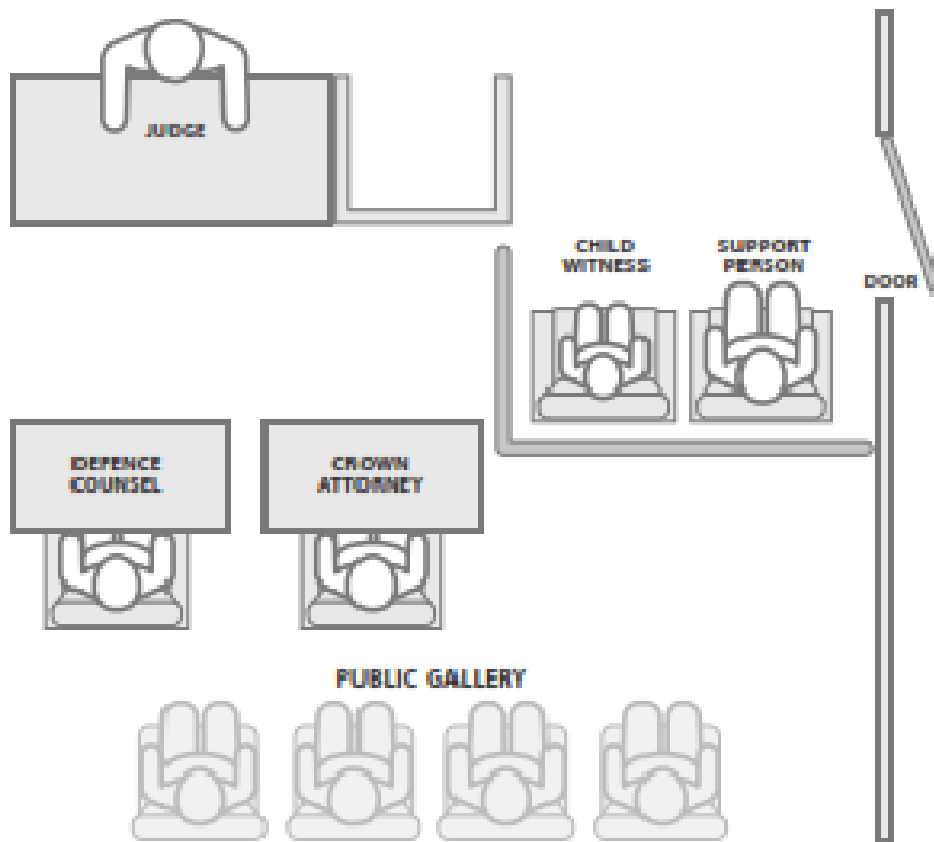

JUDGE: ΔΙΚΑΣΤΗΣ

CHILD WITNESS: ΠΑΙΔΙ ΜΑΡΤΥΡΑΣ

SUPPORT PERSON: ΠΡΟΣΩΠΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

WITNESS SCREEN: ΟΘΟΝΗ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΑ

JUDGE: ΔΙΚΑΣΤΗΣ

CHILD WITNESS: ΠΑΙΔΙ ΜΑΡΤΥΡΑΣ

SUPPORT PERSON: ΠΡΟΣΩΠΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

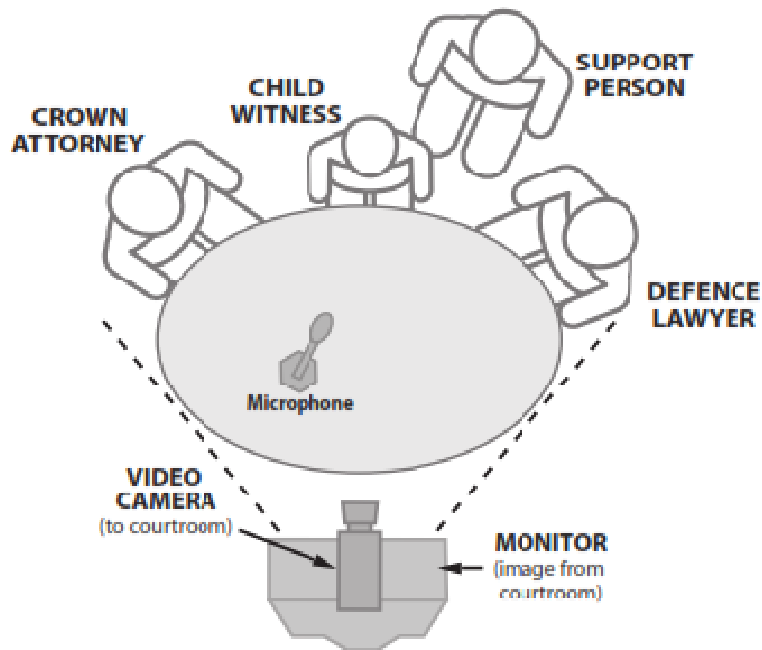
DOOR: ΠΟΡΤΑ

DEFENSE COUNSEL: ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ

CROWN ATTORNEY: ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ

PUBLIC GALLERY: ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΘΕΑΤΕΣ

CROWN ATTORNEY : ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ

CHILD WITNESS : ΠΑΙΔΙ ΜΑΡΤΥΡΑΣ

SUPPORT PERSON : ΠΡΟΣΩΠΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

DEFENCE LAWYER : ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ

MONITOR (image from courtroom) : ΟΘΟΝΗ (εικόνα από την δικαστική αίθουσα)

VIDEO CAMERA (to courtroom) : ΒΙΝΤΕΟ ΚΑΜΕΡΑ (προς τη δικαστική αίθουσα)

Microphone : Μικρόφωνο

Επίλογος

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία παρουσιάστηκε η δομημένη δικανική/ ερευνητική συνέντευξη σε ανήλικους μάρτυρες ως η κατάλληλη τεχνική για την εκμείωση της αλήθειας από τα ισχυριζόμενα θύματα κακοποίησης. Μέσα από σειρά ερευνών το δομημένο πρωτόκολλο NICHD παρουσιάζεται ως το εργαλείο που πρέπει να χρησιμοποιούν οι επαγγελματίες συνεντευκτές σε συνεντεύξεις με κακοποιημένα παιδιά.

Ο δρόμος για την αποκάλυψη της ισχυριζόμενης κακοποίησης δεν είναι μια ομαλή ευθεία. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη όταν το παιδί μάρτυρας βρίσκεται αντιμέτωπο με τους νόμους που επικρατούν στο δικανικό σύστημα. Η ηλικία, το αναπτυξιακό στάδιο της μνήμης και η γλώσσα που θα χρησιμοποιηθεί κατά την διεξαγωγή της συνέντευξης, είναι κάποιοι από αυτούς. Η κακοποίηση από μόνη της είναι ένα επίπονο βίωμα για το παιδί μάρτυρα. Όταν αυτό οδηγείται στο δωμάτιο διεξαγωγής της συνέντευξης, σκοπός είναι η προστασία του και η αποφυγή περαιτέρω ψυχικού τραυματισμού.

Κάθε επαγγελματίας συνεντευκτής καλείται να ακολουθήσει κάποια συγκεκριμένα βήματα κατά την διεξαγωγή της συνέντευξης. Πέρα από τους βασικούς κανόνες που αναφέρθηκαν και τον τρόπο που θα πρέπει να γίνονται οι ερωτήσεις, το σημαντικότερο μέρος βρίσκεται στο στάδιο όπου ο συνεντευκτής κερδίζει την εμπιστοσύνη του ανήλικου μάρτυρα και αυτός νιώθει ασφάλεια για να μπορέσει να συνεργαστεί και να μοιραστεί τις απαραίτητες πληροφορίες για την ισχυριζόμενη κακοποίηση.

Ο κάθε μάρτυρας, ανεξάρτητα από την ηλικία του, πόσο μάλλον ένα παιδί μάρτυρας, έχει τα δικά του μοναδικά χαρακτηριστικά. Μάρτυρες προσχολικής ηλικίας, μάρτυρες δίγλωσσοι, μάρτυρες με ειδικές ανάγκες, συνοδεύονται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Η ερευνητική συνέντευξη σε τέτοιες περιπτώσεις καθίσταται πολύπλευρη και πολυπαραγοντική.

Το κλειδί για μια επιτυχημένη συνέντευξη είναι αφενός η προστασία του ανήλικου μάρτυρα, αφετέρου η κατάλληλη εκπαίδευση που πρέπει να έχει ο συνεντευκτής. Μέσα από τον ολοκληρωμένο Οδηγό Συνέντευξης Ανηλίκων της Washington, παρουσιάζεται βήμα προς βήμα όλη η διαδικασία της συνέντευξης και ο τρόπος που θα πρέπει ο συνεντευκτής να συμπεριφερθεί έχοντας απέναντί του έναν ανήλικο μάρτυρα.

Η ερευνητική συνέντευξη είναι μια διαδικασία συνεργασίας. Ο ανήλικος μάρτυρας βρίσκεται αντιμέτωπος πλέον με έναν άγνωστο συνεντευκτή, ο οποίος θα είναι ο “κυρίαρχος” του παιχνιδιού, σε μια μάχη που έστω και μετά την διάπραξη μιας εγκληματικής πράξης, το παιδί πρέπει να βγει νικητής.

Washington State

ΟΔΗΓΟΣ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ
ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Ο Οδηγός Συνέντευξης Ανηλίκων της Πολιτείας της Washington αναπτύχθηκε σε συνεργασία με το Κέντρο Harborview για την Σεξουαλική Κακοποίηση και το Τραυματικό Stress, την Επιτροπή της Ποινικής Δικαιοσύνης και Εκπαίδευσης της Πολιτείας της Washington και το Τμήμα Κοινωνικών και Υγειονομικών Υπηρεσιών.

Κέντρο Harborview για την Σεξουαλική Κακοποίηση

& το Τραυματικό Stress

1401 East Jefferson, 4th floor

Seattle, WA 98122-5570

206-744-1637

Επικοινωνία : Laura Merchant, M.S.W., Βοηθός

Διευθυντή

lmerchan@u.washington.edu

Επιτροπή Ποινικής Δικαιοσύνης και Εκπαίδευσης της Πολιτείας της

Washington

19010 First Avenue South

Seattle, WA 98148-2055

Επικοινωνία: Patti Toth, J. D., Υπεύθυνη Προγράμματος-

Εκπαίδευση για Κακοποίηση Ανηλίκων

206-369-0174

ptoth@cjtc.state.wa.us

Σε συνεργασία με το Τμήμα Κοινωνικών

και Υγειονομικών Υπηρεσιών

Εκπόνηση από το Κέντρο Harborview για την Σεξουαλική Κακοποίηση και το Τραυματικό Stress και το Τμήμα Ποινικής Δικαιοσύνης και Εκπαίδευσης της Πολιτείας της Washington

Σε συνεργασία με το Τμήμα Κοινωνικών και Υγειονομικών Υπηρεσιών

Αναθεώρηση 9/07

Επισκόπηση

Αυτός ο **Οδηγός Συνέντευξης Ανηλίκων** αναπτύχθηκε από την Επιτροπή Ποινικής Δικαιοσύνης και Εκπαίδευσης της Πολιτείας της Washington και το Κέντρο Harborview για την Σεξουαλική Κακοποίηση και το Τραυματικό Stress. Αυτός ο Οδηγός βασίζεται στο NICHD (Protocol for Investigative Interviews of Alleged Sex Abuse Victims) Πρωτόκολλο για Ερευνητικές Συνεντεύξεις των Ισχυριζόμενων Θυμάτων Σεξουαλικής Κακοποίησης (Michael Lamb, Kathleen Sternberg, Phillip Esplin, Irit Hershkowitz και Yale Orbach).

Η χρησιμότητα του Οδηγού: Αυτός ο Οδηγός στοχεύει στην **βοήθεια** του συνεντευκτή/ερευνητή στα πλαίσια μιας ερευνητικής (δικανικής) συνέντευξης με παιδιά. Παρέχεται για χρήση από τις αρχές του νόμου, υπαλλήλους Υπηρεσιών Προστασίας του Παιδιού, ειδικευμένους συνεντευκτές για παιδιά και άλλους που έχουν την υπευθυνότητα για την διεξαγωγή της ερευνητικής συνέντευξης. Αυτοί οι επαγγελματίες ενθαρρύνονται να συντονίσουν τις προσπάθειές τους με σκοπό την ελαχιστοποίηση των φορών που γίνονται οι προσωπικές συνεντεύξεις στα παιδιά.

Αυτός ο **Οδηγός** παρέχει μια εμπειρικά βασισμένη μέθοδο συνέντευξης που βοηθά τους συνεντευκτές να συγχωνεύσουν τις τεχνικές συνέντευξης που βασίζονται στην έρευνα και την δική τους τεχνοτροπία, καθώς υπάρχουν ατομικές διαφορές σε κάθε παιδί. Έχει ως στόχο να ενθαρρύνει τα παιδιά για ακριβείς και ολοκληρωμένες αφηγήσεις. Ο Οδηγός είναι πιο αποτελεσματικός με παιδιά σχολικής ηλικίας. Πολλές από τις τεχνικές είναι χρήσιμες για παιδιά προσχολικής ηλικίας και ενήλικες. Να έχετε κατά νου πως οι ανησυχίες σχετικά με την επιρροή δεν είναι μεγαλύτερες με φυσιολογικά αναπτυγμένους έφηβους σε σχέση με τους ενήλικες.

Ο **Οδηγός** έχει συσταθεί σε στάδια, αλλά ο συνεντευκτής μπορεί να είναι ελαστικός στο να ακολουθεί την ακριβή σειρά. Γενικά, ξεκινήστε προκαλώντας τη συμμετοχή του παιδιού με ζεστές, φιλικές, απλές, γενικές ερωτήσεις του τύπου “ας γνωριστούμε”. Η εισαγωγή, η επεξήγηση των τεκμηρίων και των βασικών κανόνων καθώς και το χτίσιμο της αρμονικής σχέσης, θα πρέπει συνήθως να προσδιορίζονται πριν την έρευνα για τους λόγους της υπόθεσης. Εάν, όμως, το παιδί ξεκινήσει να συζητά από μόνο του σχετικά με την υποψία της κακοποίησης, συνεχίστε και μην διακόψετε το παιδί- από την στιγμή που το παιδί θα τελειώσει, δηλώστε πως είναι σημαντικό για εσάς να καταλάβετε τα πάντα σωστά και απλά ρωτήστε εάν όλα όσα ανέφερε το παιδί, συνέβησαν αληθινά.

Να είστε υπομονετικοί. Ακούστε τί λέει το παιδί. Πάρτε χρόνο για να σκεφτείτε και να διατυπώσετε την επόμενη ερώτηση. Όπου είναι δυνατό, χρησιμοποιήστε αυτό που μόλις είπε το παιδί στην επόμενη σας ερώτηση (και χρησιμοποιήστε τα λόγια του παιδιού).

Είναι σημαντικό να θυμάστε πως η συνέντευξη είναι μόνο μια πτυχή μιας ολοκληρωμένης έρευνας. Ο συνεντευκτής θα πρέπει να έχει κατά νου πως οι πληροφορίες που διεξάγονται κατά τη διάρκεια μιας ειδικής συνέντευξης μπορεί να οδηγήσουν σε επιβεβαιωτικά στοιχεία, όπως να παρέχουν τη βάση για συνεντεύξεις σε άλλους μάρτυρες και έρευνες για φυσικά στοιχεία.

Το πρώτο τμήμα του Οδηγού παρέχει στον συνεντευκτή το κεντρικό πλαίσιο εργασίας και τις αρχές μιας σωστής συνέντευξης. Ορισμοί βασικών εννοιών συμπεριλαμβάνονται στην αρχή.

Το δεύτερο τμήμα του Οδηγού παρέχει στον συνεντευκτή παραδείγματα ερωτήσεων και προτάσεων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για κάθε στάδιο της συνέντευξης.

- *Εκτός αν έχει δηλωθεί, σε αυτόν τον Οδηγό ο όρος “μικρότερα παιδιά” αναφέρεται σε παιδιά 11 ετών και κάτω.*

Ορισμοί

Ερωτήσεις ανοικτού/κλειστού τύπου ή προτροπές / Προσκλήσεις για Αφήγηση: γενικά αιτήματα χρησιμοποιώντας ανοιχτές- κλειστές ερωτήσεις που ενθαρρύνουν το παιδί να μιλήσει.

Αυτές οι ερωτήσεις έχουν σχεδιαστεί για να αυξάνουν τις λεπτομέρειες και την ακρίβεια των απαντήσεων χωρίς να προτείνουν τις απαντήσεις. Ενθαρρύνουν το παιδί στο να δίνει αφηγηματικές απαντήσεις και να μιλάει σε “μορφή παραγράφου” σχετικά με ένα περιστατικό ή θέμα, χωρίς εισαγόμενα δεδομένα ή διακοπή από τον συνεντευκτή. Αυτές οι ερωτήσεις προκαλούν την **ανάκληση** της μνήμης.

Παραδείγματα:

- “Πες μου σχετικά...” “Πες μου περισσότερα.”
- “Πες μου σχετικά με τον παιδικό σου σταθμό.”
- “Πες μου οτιδήποτε συνέβη, ακόμα και τα μικρά μέρη που δεν πιστεύεις πως είναι σημαντικά.”
- “Πες μου τα πάντα, από την αρχή μέχρι το τέλος.”
- “Μετά τι συνέβη;” “Τι έγινε μετά;”

Επικεντρωμένες ή άμεσες ερωτήσεις: Ερωτήσεις που επικεντρώνονται σε ένα συγκεκριμένο άτομο, μέρος του σώματος, πράξη, τοποθεσία, ή περιστάσεις σχετικά με τις υποθέσεις για κακοποίηση, συνήθως ξεκινούν με “ποιός”, “τί”, “πότε” ή “πού” .

Αυτές οι ερωτήσεις συνήθως εξάγουν περιεκτικές απαντήσεις με σχετικές πληροφορίες, αλλά δεν προτείνουν αναμενόμενες απαντήσεις. Είναι πιο συγκεκριμένες από τις ερωτήσεις ανοικτού- κλειστού τύπου και μπορούν να χρησιμοποιηθούν προσεκτικά για να εισάγουν ένα καινούριο θέμα. Αυτές οι ερωτήσεις προκαλούν την μνήμη **αναγνώρισης**.

Παραδείγματα:

- “Πού ήσαν όταν σε χτύπησε η μαμά σου;”
- “Ποιο μέρος του σώματός σου άγγιξε ο προπονητής;”
- “Ποιος άλλος ήταν στο σπίτι μαζί σου;”

Αναγκαστική Επιλογή ή Ερωτήσεις κλειστού Τύπου: Ερωτήσεις όπως ναι/ όχι και πολλαπλής επιλογής.

Αυτές μπορούν να είναι χρήσιμες και απαραίτητες εάν το παιδί δεν ανταποκρίνεται σωστά σε τεχνικές ανοικτού- κλειστού τύπου. Μπορούν να είναι χρήσιμες στο να προτρέψουν την

μνήμη του παιδιού, αλλά πρέπει να εκφραστούν προσεκτικά για να ελαχιστοποιήσουν τις καινούριες πληροφορίες που παρουσιάζονται στην ερώτηση. Οι ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής πρέπει να περιλαμβάνουν μια επιλογή ανοιχτού- κλειστού τύπου που δεν θα περιορίσει τις επιλογές που παρουσιάζονται στο παιδί (για παράδειγμα, “Ήταν ο θεός Rob στο σπίτι, στην αυλή ή σε κάποιο άλλο μέρος;”). Αυτές οι ερωτήσεις επίσης προκαλούν την μνήμη αναγνώρισης και μπορεί να είναι υποδηλωτικές, γι’ αυτό θα πρέπει να ακολουθούνται και να συνδυάζονται με προσκλήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου για την παροχή περισσότερων πληροφοριών από την μνήμη ανάκλησης.

Παραδείγματα:

- “ Σε άγγιξε η Mary σε κάποιο άλλο μέρος του σώματός σου;”
- “Ήταν ο θεός Rob στο σπίτι, στην αυλή ή σε κάποιο άλλο μέρος;”

“Συνδυαστικές” ερωτήσεις: *Ανοιχτού- κλειστού τύπου ερωτήσεις ή αφηγηματικές προσκλήσεις που ακολουθούν επικεντρωμένες, άμεσες ή κλειστές ερωτήσεις.*

Παραδείγματα:

- *Επικεντρωμένη απάντηση:* “Πού σε άγγιξε ο Tommy;” *Απάντηση παιδιού:* “Στο πουλάκι μου.”
Ακολουθεί συνδυαστική ερώτηση ανοιχτού-κλειστού τύπου: “Πες μου όλα για το πώς σε άγγιξε στο ‘ πουλάκι ’ σου ”.
- *Κλειστού τύπου ερώτηση:* “Σε άγγιξε ο Tommy κάπου αλλού;” *Απάντηση παιδιού:* “Ναι.”
Ακολουθεί συνδυαστική ερώτηση ανοιχτού-κλειστού τύπου: “Πες μου όλα για το πού αλλού σε άγγιξε.”

Κατευθυντικές Ερωτήσεις: *Δηλώσεις που ακολουθούν σύντομες ερωτήσεις οι οποίες ενθαρρύνουν ή αναγκάζουν το παιδί να συμφωνήσει και να επιβεβαιώσει (Anne G. Walker, 1999).*

Οι Κατευθυντικές ερωτήσεις είναι πολύ υποβλητικές και σαν γενικός κανόνας, θα πρέπει να αποφεύγονται κατά τη διάρκεια μιας δικανικής συνέντευξης.

Παραδείγματα:

- “ Ο μπαμπάς σου άγγιξε το πιπί σου, δεν το άγγιξε;”
- “Ήσουν πολύ φοβισμένος να το πεις σε κάποιον, δεν ήσουν;”

Εξαναγκαστικές ερωτήσεις ή τεχνικές: *Ερωτήσεις ή τεχνικές που περιλαμβάνουν εξαναγκασμό ή επιρροή του παιδιού για να συνεργαστεί με την συνέντευξη ή να παρέχει πληροφορίες που θέλει ο συνεντευκτής (Kathleen Coulborn Faller, 2007).*

Σαν γενικός κανόνας, ο εξαναγκασμός θα πρέπει να αποφεύγεται κατά τη διάρκεια μιας δικανικής συνέντευξης.

Παραδείγματα:

- “ Θα σε αφήσω να πας [...στην τουαλέτα,... να δεις τη μαμά] αφού απαντήσεις στις ερωτήσεις μου”.
- “Βλέπεις αυτό το βαλσαμωμένο ζώο εκεί; Μπορείς να το πάρεις μαζί σου στο σπίτι όταν θα τελειώσουμε.”

Ερωτήσεις χρονικής κατάτμησης: *Ερωτήσεις που καταμερίζουν ένα γεγονός που γίνεται αναφορά σε μικρότερα τμήματα του χρόνου και βολιδοσκοπούν σε επιπρόσθετες λεπτομέρειες.*

Οι ερωτήσεις χρονικής κατάτμησης είναι ένας άριστος τρόπος στην προσπάθεια για διεξαγωγή επιπρόσθετων αξιόπιστων λεπτομερειών κατά τη διάρκεια μιας δικανικής συνέντευξης.

Παράδειγμα:

- “Μου είπες για το πάρτι των γενεθλίων σου. Πες μου οτιδήποτε συνέβη από τη στιγμή που οι φίλοι σου άρχισαν να έρχονται μέχρι που άνοιξες τα δώρα σου.”

Ερωτήσεις επικεντρωμένες στις αισθήσεις: *Ερωτήσεις που επικεντρώνονται στις αισθήσεις, κυρίως στην όραση, την ακοή, την όσφρηση και τη γεύση.*

Οι ερωτήσεις που είναι επικεντρωμένες στις αισθήσεις είναι ένας άριστος τρόπος στην προσπάθεια για διεξαγωγή επιπρόσθετων αξιόπιστων λεπτομερειών κατά τη διάρκεια μιας δικανικής συνέντευξης.

Παραδείγματα:

- “Σκέψου για το πώς έμοιαζε και πες μου όλα όσα είδες.”
- “Σκέψου τους ήχους και πες μου όλα όσα άκουσες.”

Ουσιαστικές ερωτήσεις: *Ερωτήσεις που σχετίζονται με τις υποθέσεις της κακοποίησης.*

Παραδείγματα:

- “ *Είπες πως ο Tommy σε άγγιξε με ένα τρόπο που δεν σου άρεσε. Πες μου γι’ αυτό.*”
- “*Πες μου πώς σε άγγιξε ο Tommy με τα χέρια του, από την αρχή μέχρι που σταμάτησε.*”

Τμήμα Πρώτο: Αργές και Τεχνικές της Συνέντευξης

1. Προετοιμασία για την Συνέντευξη

- Πάντα να μελετάτε την ηλικία του παιδιού και το αναπτυξιακό στάδιο. Προσαρμόστε τη συνέντευξη σας και το λεξιλόγιο ανάλογα.
- Πάρτε χρόνο πριν τη συνέντευξη για να βρείτε αν το παιδί έχει ειδικές ανάγκες. Αν το παιδί έχει ανάγκες που σχετίζονται με αναπτυξιακές και/ή φυσικές ανικανότητες, προσπαθήστε να μελετήσετε με έναν ειδικό που γνωρίζει το παιδί και μπορεί να παρέχει δεδομένα για το κατά πόσο η ανικανότητα μπορεί να επιδράσει στην ικανότητα του παιδιού για παροχή και λήψη πληροφοριών. Προσαρμόστε τη συνέντευξή σας ανάλογα.
- Όταν παίρνετε συνέντευξη από ένα παιδί με διαφορετικό πολιτισμικό ή εθνικό υπόβαθρο από το δικό σας, μελετήστε να συμβουλευτείτε έναν ειδικό από αυτό το υπόβαθρο σχετικά με τους εθνικούς/ πολιτισμικούς παράγοντες που μπορεί να επιδράσουν στην διαδικασία της συνέντευξης. Προσαρμόστε τη συνέντευξή σας ανάλογα.
- Να γνωρίζετε εκ των προτέρων αν χρειάζεται ένας μεταφραστής και διαβεβαιώστε πως είναι παρών ένας κατάλληλος για την συνέντευξη. (Αποφεύγετε να χρησιμοποιήσετε άλλο παιδί ή μέλος της οικογένειας για την μετάφραση).
- Εάν είναι δυνατό πριν τη συνέντευξη, βρείτε ένα ουδέτερο περιστατικό (για παράδειγμα, κάποια γενέθλια, κάποιες διακοπές, ένα ταξίδι στην εξοχή, και τα λοιπά) στη ζωή του παιδιού που μπορεί να βοηθήσει στην καθιέρωση της αρμονικής σχέσης, στην πρακτική των αφηγήσεων και στην αξιολόγηση της μνήμης του παιδιού και του αναπτυξιακού του σταδίου.
- Πάρτε χρόνο πριν τη συνέντευξη για να μελετήσετε εναλλακτικές εξηγήσεις για τις δηλώσεις ή τη συμπεριφορά που οδηγούν στις υποθέσεις για την πιθανότητα της κακοποίησης. Η κακοποίηση μπορεί να έχει συμβεί, μπορεί και όχι. Αυτό θα σας δώσει την ικανότητα να κάνετε ερωτήσεις πιο πλήρεις και να ερευνήσετε αντικειμενικά τι μπορεί να έχει βιώσει το παιδί. **Να έχετε ένα ανοιχτό μυαλό.**
- Πάρτε χρόνο πριν τη συνέντευξη για να σχηματοποιήσετε συγκεκριμένες ερωτήσεις (κυρίως τις “μεταβατικές” ερωτήσεις) που βασίζονται στις διαθέσιμες πληροφορίες οι οποίες σχετίζονται με τους λόγους της ανησυχίας σχετικά με την πιθανότητα κακοποίησης.

- Να είστε σε ετοιμότητα για το αρνητικό στερεοτυπικό. Να είστε προσεκτικοί στο να μη δώσετε βαρύνουσα αξία στα λεγόμενα του παιδιού. Να χρησιμοποιείτε αντικειμενική γλώσσα με το παιδί.

2. Εισαγωγή

- Ξεκινήστε συστήνοντας τον εαυτό σας και δίνοντας μια ουδέτερη εξήγηση για το επάγγελμά σας και τον ρόλο σας.
- Συστήστε οποιονδήποτε άλλο μέσα στο δωμάτιο.
- Προκαλέστε τη συμμετοχή του παιδιού με γενικές ερωτήσεις του τύπου “ας γνωριστούμε” για να βοηθήσετε το παιδί να νιώσει πιο ευπρόσδεκτα και πιο άνετα.

3. Τεκμηρίωση

- Πείτε στο παιδί σχετικά με τη μέθοδο τεκμηρίωσης που χρησιμοποιείτε.
- Εξηγείστε το λόγο για την τεκμηρίωση της συνέντευξης.
- Εξηγείστε αν κάποιος επιβλέπει την συνέντευξη & συστήστε κατάλληλα.
- Αν υπάρχει μαγνητοφώνηση ή βιντεοσκόπηση της συνέντευξης, εξασφαλίστε τη συναίνεση του παιδιού (αν απαιτείται).

4. Διαδικαστικοί Κανόνες

Αλήθεια/Ψέμα:

- Πληροφορήστε το παιδί πως αυτός/αυτή πρέπει να μιλήσει μόνο για τα πράγματα που πραγματικά συνέβησαν.
- **Για παιδιά προσχολικής ηλικίας μέχρι την ηλικία των 7,** χρησιμοποιήστε το Παράρτημα Α για να αξιολογήσετε την κατανόηση του Αλήθεια/Ψέμα.
- **Για παιδιά ηλικίας 8-11,** χρησιμοποιήστε ένα παράδειγμα σεναρίου για να αποδείξετε την κατανόηση του παιδιού σχετικά με τη διαφορά ανάμεσα στην απόδοση της αλήθειας και στην απόδοση του ψέματος. Ανατρέξτε στο παράδειγμα αυτού του Οδηγού.
- **Για παιδιά 12 ετών και μεγαλύτερα,** αποδείξτε πως το παιδί καταλαβαίνει τι σημαίνει να είναι ειλικρινές, σε όρους που το παιδί μπορεί να καταλάβει.
- **Για όλα τα παιδιά,** αποδείξτε πως το παιδί καταλαβαίνει πως είναι λάθος να πει ψέματα. (Ανατρέξτε στο Παράρτημα Α για παιδιά προσχολικής ηλικίας μέχρι την ηλικία των 7).
- **Για όλα τα παιδιά,** αποσπάστε μια συμφωνία πως θα πει την αλήθεια ή θα μιλήσει για τα πράγματα που πραγματικά συνέβησαν.
- **Να μην** ρωτήσετε μικρότερα παιδιά να προσδιορίσουν την αλήθεια και το ψέμα.

Άλλοι Διαδικαστικοί Κανόνες

- Πληροφορήστε όλα τα παιδιά σχετικά με αυτούς τους κανόνες. Αποσπάστε την αναγνώριση. Δεν χρειάζεται εξάσκηση για παιδιά 12 ετών και μεγαλύτερα εκτός αν το παιδί φαίνεται μπερδεμένο.
- **Η Έλλειψη Γνώσης του Συνεντευκτή:** Ενημερώστε το παιδί πως δεν ξέρετε τι συνέβη και χρειάζεται το παιδί να σας πει οτιδήποτε θυμάται με δικά του λόγια.
- **Άδεια για Διόρθωση των Λαθών του Συνεντευκτή:** Δώστε στο παιδί την άδεια να σας διορθώσει. **Ελέγξτε** την ικανότητα/ προθυμία του παιδιού να σας διορθώσει δηλώνοντας λανθασμένα ένα περιστατικό ουδέτερου θέματος και δείτε αν το παιδί θα σας διορθώσει. Αφήστε να ακολουθήσει από το παιδί η εξήγηση και να εξαγχεί η διόρθωση.
- **Έγκριση για να Πει ‘Δεν ξέρω’, ‘Δεν θυμάμαι’, ‘Δεν καταλαβαίνω’:** Ενθαρρύνετε το παιδί στο να ομολογήσει οποιαδήποτε έλλειψη γνώσης, κατανόησης, ή μνήμης. Πείτε στο παιδί πως δεν υπάρχουν εικασίες και να πει μόνο σχετικά για τα πράγματα που πραγματικά συνέβησαν. **Ελέγξτε την ικανότητα/ προθυμία του παιδιού στο να κάνει αυτό.**
- **Εξηγήστε τις επαναλαμβανόμενες ερωτήσεις:** Εξηγήστε πως μια επαναλαμβανόμενη ερώτηση δεν σημαίνει πως το παιδί έκανε λάθος ή δεν έγινε πιστευτό, αλλά μάλλον ο συνεντευκτής ξέχασε, μπερδεύτηκε ή χρειάστηκε αποσαφήνιση.
- **Άδεια στο να μην δώσει Απάντηση:** Δώστε στο παιδί την άδεια να αρνηθεί να απαντήσει σε δυσάρεστες ερωτήσεις “εδώ και τώρα”.
- **Δώστε Κίνητρο για τις Οδηγίες:** Μεταφέρετε την σημαντικότητα της συνέντευξης και ενθαρρύνετε το παιδί να προσπαθήσει σκληρά, όσο καλύτερα μπορεί.

5. Εξασκώντας τις Αφηγήσεις

- Ενθαρρύνετε το παιδί στο να δώσει αφηγηματικές εκτιμήσεις σχετικά με ουδέτερα **περιστατικά** κάνοντας ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου. Ζητήστε από το παιδί να επεξεργάζεται και παρέχετε περισσότερες λεπτομέρειες.
- Οι απαντήσεις του παιδιού θα πρέπει να είναι μεγαλύτερες από τις ερωτήσεις του συνεντευκτή.
- Ξεκινήστε με αναφορές σε ουδέτερα θέματα όπως είναι το σχολείο, τα hobbies, οι δραστηριότητες μετά το σχολείο, οι αγαπημένες δραστηριότητες, οι φίλοι και η οικογένεια. (Να έχετε κατά νου ότι σε μερικές περιπτώσεις,

ένα μέλος της οικογένειας μπορεί να είναι ο υποτιθέμενος κακοποιός. Συνεπώς, το θέμα της οικογένειας μπορεί να μην είναι ένα ουδέτερο θέμα).

- **Μετά ζητήστε από το παιδί να σας πει για ένα συγκεκριμένο περιστατικό από την αρχή μέχρι το τέλος. Αυτό δίνει στο παιδί την ευκαιρία να παράσχει μια περιεκτική αφήγηση και να επιδείξει τις μνημονικές του ικανότητες.**

Ιδιαίτερο περιστατικό:

- Εάν είναι εφικτό, προσδιορίστε ένα περιστατικό που το παιδί έζησε πρόσφατα, για παράδειγμα, την πρώτη μέρα στο σχολείο, ένα πάρτι γενεθλίων, μια γιορτή, διακοπές ή μια εκδρομή στην εξοχή, και τα λοιπά. Ρωτήστε σχετικά με το περιστατικό.
- Ξεκινήστε με προσκλήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου για να αποκτήσετε μια αφηγηματική εκτίμηση. Ζητήστε από το παιδί να πει τα πάντα σχετικά με το περιστατικό από την αρχή μέχρι το τέλος.
- Συνεχίστε με αιτήματα για επεξεργασία, χρησιμοποιώντας την χρονική κατάτμηση και ερωτήσεις επικεντρωμένες στις αισθήσεις για να προσπαθήσετε να πάρετε περισσότερες πληροφορίες. Συνεχίστε τις ερωτήσεις όπως ενδείκνυται.

Χθες ή Σήμερα:

Εάν δεν υπάρχει επιτυχία στην εξαγωγή αφηγηματικών πληροφοριών σχετικά με ένα συγκεκριμένο περιστατικό, προσπαθήστε να ρωτήσετε σχετικά με το τι έκανε το παιδί “χθες” και “σήμερα”.

- Τα μικρά παιδιά μπορεί να έχουν πρόβλημα με την αντίληψη του “χθες”, γι’ αυτό ο συνεντευκτής μπορεί να χρησιμοποιήσει το “σήμερα”.
- Ξεκινήστε με προτροπές ανοιχτού- κλειστού τύπου και ακολουθήστε με αιτήματα για επεξεργασία, χρονική κατάτμηση και ερωτήσεις επικεντρωμένες στις αισθήσεις.
- Η γλώσσα, ο ρυθμός και η περιπλοκότητα των ερωτήσεων θα πρέπει να ταιριάζουν με τον ρυθμό, τον λόγο και το αναπτυξιακό στάδιο του παιδιού.
- Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας συνήθως θα χρειαστούν περισσότερες προτροπές, κατεύθυνση και επικεντρωμένες ερωτήσεις για να παρέχουν πληροφορίες αλλά επίσης θα έχουν την τάση να είναι πιο ευπαθή στην επιρροή. Σιγουρευτείτε πως

θα συνοδέψετε επικεντρωμένες και άμεσες ερωτήσεις και προσκλήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου να ακολουθούν.

- Κατονομάστε τις αναπτυξιακές αντιλήψεις όπως χρειάζεται. Χρησιμοποιήστε ειδικές, απλές ερωτήσεις για τα μικρότερα παιδιά. Όταν χρησιμοποιείτε εννοιολογικούς όρους (εγκάρσια/ κάτω, πάνω/ κάτω, μέσα/ έξω, πριν/ μετά, σήμερα/ χθες/ αύριο), ελέγξτε για να επιβεβαιώσετε πως η κατανόηση του παιδιού για το νόημα των όρων είναι ίδια με την δική σας.

Τελειώστε αυτό το τμήμα με μια πρόταση που να επαναλαμβάνει την ανάγκη το παιδί να πει την αλήθεια και να μιλήσει μόνο για τα πράγματα που πραγματικά συνέβησαν.

6. Το Πέρασμα στα Σημαντικά Θέματα

- Πάρτε χρόνο πριν από τη συνέντευξη για να σχηματοποιήσετε συγκεκριμένες ερωτήσεις βασισμένες σε πληροφορίες που παρήχθησαν προηγουμένως. Σημειώστε αυτές τις ερωτήσεις. Σιγουρευτείτε πως αυτές οι ερωτήσεις δίνουν όσο είναι εφικτό λιγότερες λεπτομέρειες.
- Ξεκινήστε με ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου:
  - Ρωτήστε αν το παιδί γνωρίζει για ποιο λόγο του μιλάτε.
  - Ρωτήστε για ποιο λόγο νομίζει το παιδί ότι θέλετε να του μιλήσετε.
  - Ρωτήστε το παιδί τί του είπε το άτομο που το συνόδευε.
- Εάν το παιδί δεν απαντάει σε αρχικές ερωτήσεις σχετικά με το λόγο που είναι εκεί, δείξτε πως καταλάβατε ότι κάτι συνέβη και ζητήστε από το παιδί να σας πει τί συνέβη.
- Αν το παιδί απαντήσει πως έχει μιλήσει ήδη σχετικά με το περιστατικό (περιστατικά) σε κάποιον άλλο, ζητήστε από το παιδί να πει και στον συνεντευκτή για το τί συνέβη, γιατί χρειάζεται να το ακούσετε από το παιδί.
- Δώστε έμφαση στο ότι ο συνεντευκτής δεν ήταν εκεί και δεν γνωρίζει τι συνέβη.
- Περιορίστε σταδιακά την επικέντρωση των ερωτήσεων όπου χρειάζεται (προσέγγιση συγκέντρωσης), παρά να μεταπηδάτε αμέσως σε πιο άμεσες ερωτήσεις.
- Εάν έχετε επίγνωση του ότι το παιδί έχει μιλήσει ήδη σε κάποιον σχετικά με την υποτιθέμενη κακοποίηση, αναφερθείτε στο γεγονός πως έχετε επίγνωση ότι το παιδί έχει μιλήσει σε αυτό το άτομο “σχετικά με κάτι το οποίο συνέβη” και ρωτήστε το παιδί να σας πει τι συνέβη.

- Αναφέρετε πως έχετε ακούσει πως “κάποιος, ίσως, έχει ενοχλήσει” το παιδί και ζητήστε του να σας πει σχετικά με αυτό.
- Ρωτήστε το παιδί αν κάποιος (*πιθανόν να ονομάσετε το άτομο που έκανε την δήλωση*) ανησυχεί πως κάτι έχει γίνει και ζητήστε από το παιδί να σας πει για ποιο λόγο ανησυχεί αυτό το άτομο.
- Αναφέρετε πως έχετε ακούσει ότι “κάποιος ίσως έχει κάνει κάτι που δεν είναι σωστό” και ζητήστε από το παιδί να σας πει σχετικά με αυτό.
- Ρωτήστε κατάλληλες συναφείς ερωτήσεις, ειδικά εάν το παιδί δεν έχει δηλώσει την κακοποίηση σε κανέναν πιο πριν. (Χρησιμοποιήστε τις ερωτήσεις που σχηματίσατε καθώς προετοιμαζόσασταν για την συνέντευξη).
- Εάν είχε παρατηρηθεί ένα επεισόδιο σχετικό με κακοποίηση, ενημερώστε το παιδί για αυτό που έχει παρατηρηθεί, κάνοντας μια περιληπτική αναφορά με τον λιγότερο υποβλητικό τρόπο και ζητήστε από το παιδί να επεξεργαστεί, να διευκρινίσει και να διορθώσει τον συνεντευκτή.
- Θυμηθείτε να πείτε στο παιδί πως έχετε πληροφορίες σχετικά με την κακοποίηση όπως στέρεες αποδείξεις/ στοιχεία κακοποίησης, για παράδειγμα, φωτογραφίες, την ομολογία του παραβάτη, βίντεο και τα λοιπά.
- Εάν εξωγενείς πληροφορίες υποδηλώνουν ή επιβεβαιώνουν δραστικά την κακοποίηση (για παράδειγμα, υπάρχουν φωτογραφίες, ο ύποπτος έχει ομολογήσει, ένας μάρτυρας δίνει βάσιμες εκτιμήσεις και τα λοιπά), οι επικεντρωμένες ερωτήσεις παρουσιάζονται λιγότερο ριψοκίνδυνες- μπορείτε να ρωτήσετε ευθέως σχετικά με κάτι για το οποίο έχετε καλά ανεξάρτητα στοιχεία. Ακολουθήστε με προτροπές ανοιχτού- κλειστού τύπου και αιτήματα για επεξεργασία.
- Να είστε σε εγρήγορση για σημάδια απροθυμίας ή ανησυχίας και να τα ονομάσετε.
- Εάν το παιδί δεν αναφέρει κακοποίηση, ο συνεντευκτής θα πρέπει να αξιολογήσει την ανάγκη είτε να συνεχίσει τις ερωτήσεις είτε να σταματήσει την συνέντευξη. Μπορεί να χρειαστούν πιο άμεσες ερωτήσεις, βασισμένες στις πληροφορίες που παρήχθησαν πριν, αν υπάρχει η ανησυχία πως το παιδί έχει πολλές πιθανότητες να σταματήσει την συνέντευξη. Θυμηθείτε, μπορεί να μην έχει συμβεί κακοποίηση.

Από την στιγμή που το παιδί έχει πει κάτι που σχετίζεται με τις υποθέσεις για κακοποίηση, οι ερωτήσεις θα πρέπει να κάνουν μεγαλύτερη την χρήση τεχνικών που ενθαρρύνουν τις αφηγηματικές απαντήσεις.

7. Ερευνώντας τα περιστατικά

- **Ξεχωριστά**
- Εάν το παιδί δηλώσει πως υπήρξε κακοποίηση, αποσαφηνίστε εάν υπήρξε ένα μεμονωμένο περιστατικό ή εάν υπήρξαν πολλά περιστατικά, πριν ρωτήσετε για λεπτομέρειες. (Γενικά, μην ρωτήσετε τα παιδιά να σας πουν *πόσες φορές* έγινε κάτι).
- Εάν το παιδί δηλώσει πως υπήρξαν παραπάνω από ένα περιστατικά, ξεκινώντας επικεντρωθείτε στο πιο πρόσφατο περιστατικό και χρησιμοποιήστε το δείγμα από τις ερωτήσεις παρακάτω για να συγκεντρώσετε λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με το συγκεκριμένο περιστατικό πριν συνεχίσετε στα επόμενα περιστατικά.
- Ξεκινήστε με προσκλήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου και αιτήματα για επεξεργασία, που ακολουθούνται από χρονικά πλαίσια και κατάτμηση καθώς και ερωτήσεις επικεντρωμένες στις αισθήσεις και στη συνέχεια κινηθείτε προς την προσεκτική χρήση πιο επικεντρωμένων και συγκεκριμένων ερωτήσεων που εξάγουν βασικά στοιχεία.
- Ερευνήστε κατά ένα κάθε φορά τα περιστατικά και ολοκληρωμένα πριν συνεχίσετε σε κάποιο άλλο που συνέβη.
- **Εφόσον** έχετε ερευνήσει ολοκληρωμένα ένα περιστατικό, συνεχίστε σε άλλα συγκεκριμένα περιστατικά όπως “την πρώτη φορά που θυμάσαι”, “η φορά που θυμάσαι πιο πολύ”, “κάποια άλλη φορά που θυμάσαι”.
- **Πρόσκληση**
Χρησιμοποιήστε προσκλήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου, όπως “Πες μου όλα όσα έγιναν”, “Πες μου όλα όσα έγιναν από την αρχή μέχρι το τέλος”, και τα λοιπά.
- **Επεξεργασία**
Συνεχίστε με αιτήματα για επεξεργασία, όπως “Πες μου περισσότερα”, “Μετά τί συνέβη;”, “Στη συνέχεια τί έγινε;”
- **Επικέντρωση**
  - **Χρόνος**
    - Χρησιμοποιήστε ερωτήσεις **χρονικής κατάτμησης** για να εξάγετε επιπρόσθετες λεπτομέρειες σχετικά με συγκεκριμένες χρονικές περιόδους.
    - Χρησιμοποιήστε ερωτήσεις **διαμόρφωσης του χρόνου**, όπως “Τι έγινε ακριβώς πριν;” Και “Τι έγινε ακριβώς μετά;”
  - **Αισθήσεις**

Χρησιμοποιήστε ερωτήσεις **επικεντρωμένες** στις **αισθήσεις** για να εξάγετε επιπρόσθετες λεπτομέρειες που σχετίζονται με αισθητικές αντιλήψεις όπως τι είδε το παιδί, τι άκουσε, τι γεύτηκε και τα λοιπά.

Σκεφτείτε να ρωτήσετε Συναισθηματικές ερωτήσεις όπως:

- “Πώς σε έκανε να νιώσεις αυτό;”
- “Πώς έκανε αυτό να νιώσει το σώμα σου;”

ο **Βασικά Στοιχεία**

Εκφράστε προσεκτικά επιπρόσθετες ερωτήσεις για την εξαγωγή πληροφοριών σχετικά με βασικά στοιχεία που δεν έχουν αναφερθεί ακόμα από το παιδί, όπως είναι η τοποθεσία, η παρουσία άλλων ανθρώπων, τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν και άλλα πιθανά φυσικά στοιχεία, άλλα άτομα που γνωρίζουν, κίνητρο για την δήλωση ή για να μην κάνει δήλωση, άλλα περιστατικά και τα λοιπά. Οι άμεσες ερωτήσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν εδώ αν λείπουν κάποιες κεντρικές λεπτομέρειες από τον ισχυρισμό ή δεν είναι ξεκάθαρες μετά την εξάντληση των ερωτήσεων ανοιχτού- κλειστού τύπου, αλλά θα πρέπει να συνοδεύονται με προσκλήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου για την παροχή επιπλέον πληροφοριών. Πρώτα επικεντρώστε την προσοχή του παιδιού στην λεπτομέρεια που έχει αναφερθεί και μετά κάντε την άμεση ερώτηση.

• **Διευκρίνιση και Επεξεργασία**

- ο Κάντε διευκρινιστικές ερωτήσεις για να βεβαιωθείτε πως έχετε κατανοήσει ξεκάθαρα τι εννοεί το παιδί.
- ο Ρωτήστε για περισσότερες λεπτομέρειες και προσπαθήστε να κάνετε το παιδί να επεκτείνει τις πληροφορίες που έχει ήδη δώσει.
- ο Στην αμεσότητα, χρησιμοποιούνται επικεντρωμένες ή κλειστές ερωτήσεις, που πάντα συνοδεύονται με αιτήματα ανοιχτού- κλειστού τύπου για περισσότερες πληροφορίες.
- ο Ρωτήστε σχετικά με **άλλα πιθανά θύματα και άλλους πιθανούς παραβάτες**, όπως αρμόζει.

8. Η Χρήση των Εργαλείων της Συνέντευξης

- Είναι κατάλληλο να επιτρέψετε στα παιδιά να ζωγραφίσουν σε ελεύθερο σχέδιο με σκοπό τη συμμετοχή τους ή να τους δώσετε να κάνουν κάτι με τα χέρια.
- Αξιολογήστε προσεκτικά κατά πόσο τα εργαλεία θα βοηθήσουν για την διευκρίνιση των πληροφοριών που παρέχονται από το παιδί και είναι σχετικές με την κακοποίηση κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

- Μη χρησιμοποιήσετε σωματικά διαγράμματα ως αρχική είσοδο στο περιεχόμενο της κακοποίησης.
- Τα σωματικά διαγράμματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την διευκρίνιση των προτάσεων που σχετίζονται με την κακοποίηση και έχουν ήδη αναφερθεί από το παιδί στα πλαίσια της ερευνητικής συνέντευξης. Προσπαθήστε να χρησιμοποιήσετε τα λιγότερο υποβλητικά εργαλεία, για παράδειγμα- ένα κέικ σε σχήμα ανθρώπινης φιγούρας αντί για ανατομικά σχέδια.
- Από την στιγμή που το παιδί αναφέρει πως έγινε κακοποίηση, μπορείτε να διευκρινίσετε τους δικούς του όρους για τα μέρη του σώματος μέσα από μη-υποβλητικά σωματικά διαγράμματα ή καταγραφές μερών του σώματος.
- Ρωτήστε το παιδί αν θα μπορούσε (ή αν θα προτιμούσε) να ζωγραφίσει ή να γράψει σχετικά με την κακοποίηση (αν το παιδί έχει ήδη αναγνωρίσει πως έχει γίνει κακοποίηση), αυτό θα μπορεί να είναι ένας βοηθητικός και αποτελεσματικός τρόπος επεξήγησης της κακοποίησης, όταν το παιδί παρουσιάζει δυσκολία στο να μιλήσει σχετικά με το τι συνέβη. (Αυτό αποτελεί μέρος της καταγραφής του πελάτη ή της υπόθεσης).
- “Πρόσωπα με συναισθήματα” μπορούν να χρησιμοποιηθούν, όταν χρειάζεται, για να βοηθήσουν τα παιδιά στο να δηλώσουν πως αισθάνονται για κάποια συγκεκριμένα άτομα ή καταστάσεις. Αυτά μπορούν να είναι ιδιαίτερα βοηθητικά για παιδιά με αναπτυξιακές ανικανότητες.
- Κάθε εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί κατά τη διάρκεια της συνέντευξης θα πρέπει να θεωρηθεί μέρος της καταγραφής και να διατηρηθεί προσεκτικά από τον συνεντευκτή (για παράδειγμα, τα σχέδια του παιδιού, οι σωματικοί χάρτες, η γραπτή δουλειά του παιδιού εξαιτίας του ισχυρισμού, και τα λοιπά).

9. Διάλειμμα (Προαιρετικό)

- Κάντε αυτό το διάλειμμα όπως χρειάζεται. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμο όταν παρακολουθούν και άλλοι την συνέντευξη. Εάν η συνέντευξη είναι για πιο περιορισμένη σε θέματα ασφάλειας αξιολόγηση, μπορεί να μη χρειάζεται διάλειμμα.
- Πείτε στο παιδί γιατί κάνετε διάλειμμα (και ρωτήστε το παιδί αν χρειάζεται να πάει στην τουαλέτα).
- Μην κλείσετε το μαγνητόφωνο ή την βίντεο κάμερα- αφήστε τα σε λειτουργία κατά τη διάρκεια του διαλείμματος.
- Κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, κάντε ανασκόπηση στις σημειώσεις και/ή ελέγξτε με τους παρατηρητές της συνέντευξης αν χρειάζονται

επιπρόσθετες πληροφορίες. Σχεδιάστε την υπόλοιπη συνέντευξη και κρατήστε σημειώσεις για πιθανές επικεντρωμένες ερωτήσεις.

Μετά το διάλειμμα:

- Συνεχίστε τις ερωτήσεις βασισμένοι στην σκέψη και την συμβουλευτική κατά τη διάρκεια του διαλείμματος.

10. Εξαγωγή Πληροφοριών που το Παιδί δεν έχει ήδη Αναφέρει

Ο συνεντευκτής θα πρέπει να κάνει αυτές τις επικεντρωμένες ερωτήσεις εφόσον έχει δοκιμάσει άλλες προσεγγίσεις και ακόμα νιώθει πως σημαντικές δικανικές πληροφορίες λείπουν, όπως πληροφορίες σχετικές με τις υποθέσεις για την ασφάλεια του παιδιού.

- Σκεφτείτε να αναφέρετε προηγούμενες προτάσεις σχετικές με την κακοποίηση που αναφέρθηκαν από το παιδί. Αυτό θα βοηθήσει στο να μελετηθεί πιθανή μόλυνση, να ερευνηθούν εναλλακτικές επεξηγήσεις και να αξιολογηθεί η συνέπεια της αναφοράς του παιδιού.
- Βρείτε τις περιστάσεις που υπήρχαν γύρω από τις προηγούμενες προτάσεις που ανέφερε το παιδί.
- Πρώτα υποδηλώστε τη γενική γνώση για προηγούμενες συζητήσεις μεταξύ του παιδιού και κάποιου άλλου. Κάντε νύξη στο παιδί για το άτομο που μίλησε προηγουμένως, χωρίς να γίνει αναφορά στο περιεχόμενο.
- Όταν γίνονται γνωστές οι λεπτομέρειες σχετικά με το περιεχόμενο προηγούμενων προτάσεων και το παιδί δεν έχει αναμεταδώσει αυτές τις πληροφορίες στον συνεντευκτή, εν συντομία συγκεντρώστε όλες τις υποθέσεις χωρίς να αναφέρετε όλες τις συγκεκριμένες λεπτομέρειες. Μετά ζητήστε αποσαφήνιση, διόρθωση και επεξεργασία.

11. Κλείσιμο

- Ευχαριστείτε το παιδί για την προσπάθεια, **όχι** για το περιεχόμενο.
- Ρωτήστε το παιδί αν θέλει να πει κάτι άλλο στον συνεντευκτή, ή αν θέλει να ρωτήσει κάτι τον συνεντευκτή.
- Μιλήστε στο παιδί εν συντομία για ένα ουδέτερο θέμα.
- Συζητήστε για ένα σχέδιο ασφάλειας εάν υποθέσετε πιθανό κίνδυνο για το παιδί.
- Προσφέρετε την επαγγελματική σας κάρτα στο παιδί και προσκαλέστε το να σας τηλεφωνήσει με οποιοσδήποτε ερωτήσεις ή σκέψεις σχετικά με τη σημερινή συζήτηση.

Τμήμα Δεύτερο: Παραδείγματα της Εφαρμογής των Τεχνικών Συνέντευξης

- 1. Προετοιμασία για την Συνέντευξη:** Θυμηθείτε να χρησιμοποιήσετε την προετοιμασία πριν την συνέντευξη.
- 2. Εισαγωγή**

“Γεια, το όνομά μου είναι [Όνομα]. Δουλειά μου είναι να μιλάω με [παιδιά/ έφηβους] σχετικά με πράγματα που έχουν συμβεί.”

“Είμαι[αστυνόμος/ κοινωνικός λειτουργός]. Ποια νομίζεις είναι η δουλειά μου;” / “Τι νομίζεις ότι κάνω;”

“Η ιδιωτική αστυνόμος [Όνομα] είναι εδώ σήμερα. Θα καθίσει μέσα μαζί μας.”

“Αυτός είναι ο [Όνομα]. Είναι εδώ για να ακούσει/ βοηθήσει με το να κρατάει σημειώσεις.”

“Είναι δουλειά μου να λάβω τα πάντα σωστά.”

- 3. Τεκμηρίωση**
Εάν υπάρχει μαγνητοφώνηση ή βιντεοσκόπηση:

“Σήμερα έχουμε [ημερομηνία] και τώρα είναι [ώρα]. Παίρνω συνέντευξη από [το όνομα του παιδιού] στο [περιοχή].”

“Όπως μπορείς να δεις, υπάρχει εδώ [μια βίντεο κάμερα/ ένα μαγνητόφωνο]. Θα μας καταγράψει για να μπορώ να θυμάμαι όλα όσα μου πεις. Μερικές φορές ξεχνάω πράγματα και η καταγραφή μου επιτρέπει να σε ακούω χωρίς να χρειάζεται να τα σημειώνω όλα.” **(Σιωπηρή συγκατάθεση)**

“Είσαι εντάξει εσύ εάν καταγράψω την συζήτησή μας σήμερα;”[Ναι/ Όχι]
(Ενημέρωση συγκατάθεσης)

“Υπάρχουν κάποιοι άνθρωποι που με βοηθάνε και μπορούν να μας δουν πίσω από αυτόν τον καθρέπτη. Πιθανόν να ελέγξω μαζί τους αργότερα για να δω εάν υπάρχει κάτι που ξέχασα να αναφέρω.”

Εάν κρατάτε σημειώσεις:

“Θα κρατήσω σημειώσεις σχετικά με αυτά που θα συζητήσουμε σήμερα, για να μπορώ να θυμηθώ όλα όσα μου λες. Μερικές φορές μπορεί να χρειαστώ τη βοήθειά σου για να βεβαιωθώ ότι τα κατάλαβα όλα σωστά.”

[Σημειώστε οποιαδήποτε απάντηση από το παιδί.]

Ξοδέψτε λίγα λεπτά για να γνωριστείτε. Κάντε το παιδί να συμμετάσχει σε μια φιλική ουδέτερη συζήτηση. Βρείτε μερικά πράγματα για τα οποία το παιδί δείχνει ενδιαφέρον πριν μεταπηδήσετε στους διαδικαστικούς κανόνες.

“Λοιπόν, πριν ξεκινήσουμε, πες μου τι κάνεις όταν διασκεδάζεις.”

“Πες μου τι έκανες πριν έρθεις να με δεις.”

4. Διαδικαστικοί Κανόνες

Αλήθεια/ Ψέμα:

Για μικρότερα παιδιά (11 ετών και κάτω):

“Μιλώ με πολλά παιδιά. Είναι πολύ σημαντικό αυτά να μου λένε την αλήθεια. Επομένως, πριν ξεκινήσουμε, θέλω να βεβαιωθώ ότι καταλαβαίνεις πόσο σημαντικό είναι να πεις την αλήθεια.”

“Θέλω να βεβαιωθώ ότι ξέρεις τη διαφορά μεταξύ [τι είναι αλήθεια και τι δεν είναι αλήθεια/ τι σημαίνει να λες την αλήθεια και να λες ένα ψέμα/ τι είναι πραγματικό και τι δεν είναι πραγματικό].

Για παιδιά προσχολικής ηλικίας μέχρι την ηλικία των 7:

Χρησιμοποιήστε το Παράρτημα Α.

Μετά, “Σήμερα όπως θα μιλάμε, υπόσχεται να πεις την αλήθεια/ να μιλήσεις μόνο για τα πράγματα που πραγματικά συνέβησαν;” [*Περιμένετε για απάντηση*]

Για παιδιά ηλικίας 8 με 11:

“Θέλω να ακούσεις αυτό και να μου πεις τι πιστεύεις:

Ο Joe έφαγε όλα τα μπισκότα. Η μαμά του Joe τον ρώτησε εάν έφαγε όλα τα μπισκότα και ο Joe είπε ‘Όχι, ο σκύλος έφαγε όλα τα μπισκότα’. “Ο Joe λέει την αλήθεια ή λέει ένα ψέμα;” *[Περιμένετε για απάντηση]*

“ Αυτό [θα ήταν ένα ψέμα/ δεν θα ήταν αλήθεια], γιατί ο Joe στην πραγματικότητα έφαγε τα μπισκότα.”

[Εάν το παιδί επιδειξει κατανόηση, συνεχίστε στην αξιολόγηση της κατανόησης του παιδιού στο πόσο σημαντικό είναι να πει την αλήθεια:]

“Είναι [σωστό ή λάθος/ καλό ή κακό] να [λες την αλήθεια/ λες ένα ψέμα];” *[Περιμένετε για απάντηση]*

“Τι συμβαίνει όταν κάποιος λέει ψέματα / στους ανθρώπους που λένε ψέματα;”

[Περιμένετε για απάντηση]

“Βλέπω ότι καταλαβαίνεις [τι σημαίνει να λες την αλήθεια/ τι είναι πραγματικό και τι δεν είναι πραγματικό]. Είναι πολύ σημαντικό εσύ να μου πεις μόνο την αλήθεια σήμερα. Πρέπει να μου πεις για τα πράγματα που πραγματικά συνέβησαν”.

Για παιδιά 12 ετών και πάνω:

“Μιλώ με πολλά παιδιά και είναι πάντα σημαντικό αυτά να μου λένε την αλήθεια”.

Για όλα τα παιδιά να εξάγετε μια υπόσχεση ή μια συμφωνία πως θα πουν την αλήθεια/ θα μιλήσουν μόνο για τα πράγματα που πραγματικά συνέβησαν.

“Σήμερα όπως θα μιλάμε, υπόσχεσαι πως [θα πεις την αλήθεια/ θα μιλήσεις μόνο για τα πράγματα που πραγματικά συνέβησαν;” *[Περιμένετε για απάντηση]*

Άλλοι Διαδικαστικοί Κανόνες:

- **Η έλλειψη Γνώσης του Συνεντευκτή:** “Δεν έχω όλες τις απαντήσεις. Επομένως όταν θα μιλάμε σήμερα θέλω να μου πεις τα πάντα με δικά σου λόγια, γιατί δεν ήμουν εκεί και δεν ξέρω τι συνέβη.”
- **Άδεια για Διόρθωση των Λαθών του Συνεντευκτή:** “Εάν κάνω κάποιο λάθος, [πες το μου/ διόρθωσέ με].”
- **Είναι εντάξει να πεις δεν ξέρω, δεν θυμάμαι ή δεν καταλαβαίνω:**
  - “Εάν σου κάνω μια ερώτηση και εσύ δεν ξέρεις την απάντηση, απλά πες, ‘Δεν ξέρω’ και μην μαντέψεις. Αλλά εάν όντως ξέρεις την απάντηση, να μου την πεις.”
  - “Εάν σου κάνω μια ερώτηση και εσύ δεν θυμάσαι, είναι εντάξει να πεις πως δεν θυμάσαι.”
  - “Εάν σου κάνω μια ερώτηση και εσύ δεν με καταλάβεις, θέλω να μου πεις ‘Δεν το καταλαβαίνω’ ή ‘Δεν καταλαβαίνω’, εντάξει;”
- **Εξηγήστε τις επαναλαμβανόμενες ερωτήσεις:** “Εάν σου κάνω την ίδια ερώτηση παραπάνω από μία φορές, δεν σημαίνει πως η πρώτη σου απάντηση ήταν λάθος, ίσως απλά να την ξέχασα ή να μπερδεύτηκα. Εάν η πρώτη σου απάντηση ήταν σωστή, απλά πες την μου ξανά.” [Περιμένετε για απάντηση]
- **Άδεια για να μη δώσει Απάντηση:** “Εάν σου κάνω μια ερώτηση που εσύ δεν θες να απαντήσεις, απλά πες μου ‘Δεν θέλω να μιλήσω για αυτό τώρα’”.
- **Δίνοντας Κίνητρο στις Οδηγίες:**
  - “Είναι πραγματικά σημαντικό και σοβαρό που μιλάμε σήμερα”.
  - “Επομένως όταν μιλάμε, βάλτε τα δυνατά σου να πεις οτιδήποτε θυμάσαι”.
  - “Κάνε ότι καλύτερο μπορείς”.
  - “Είναι πολύ σημαντικό να μου πεις τα πάντα από όσα θυμάσαι σχετικά με αυτά που έγιναν. Μπορείς να μου πεις και τα καλά και τα κακά πράγματα”.

Για μικρότερα παιδιά (11 ετών και κάτω) και για παιδιά που μπορεί να είναι ντροπαλά ή σέβονται τις αρχές, ασκήστε το “Εάν κάνω κάποιο λάθος”:

“Λοιπόν, εάν έλεγα πως το όνομά σου είναι [χρήση ενός λανθασμένου ονόματος], τι θα έλεγες;”

[Εάν το παιδί σας διορθώσει, πείτε:]

“Τι θα έλεγες εάν έκανα ένα λάθος και σε αποκαλούσα [ένα λανθασμένο όνομα];”

[Περιμένετε για απάντηση]

“Πολύ σωστά. Τώρα ξέρεις πως είναι εντάξει να μου πεις εάν κάνω κάποιο λάθος ή πω κάτι που δεν είναι σωστό”.

“Και αν πω πράγματα που είναι λανθασμένα, πρέπει να μου το πεις. Εντάξει;”

Για μικρότερα παιδιά (11 ετών και κάτω) και για οποιαδήποτε άλλα παιδιά που φαίνεται κατάλληλο, ασκήστε το “Δεν ξέρω”:

“Λοιπόν, αν σε ρωτήσω, ‘Ποιο είναι το όνομα του σκύλου μου;’ τι θα έλεγες;”

[Περιμένετε για απάντηση]

Εάν το παιδί πει, “Δεν ξέρω”, πείτε:

“Σωστά. Δεν το ξέρεις, το ξέρεις;”

Εάν το παιδί αναφέρει μια εικασία, πείτε:

“Όχι, δεν το ξέρεις γιατί δεν σου έχω πει το όνομα του σκύλου μου. Όταν δεν ξέρεις την απάντηση, μη μαντεύεις- είναι εντάξει να πεις πως δεν ξέρεις”.

Κάντε το παιδί να εξασκηθεί ξανά χρησιμοποιώντας μια καινούρια ερώτηση. (Για τα μικρότερα παιδιά ένα άλλο παράδειγμα θα ήταν: “Ποιο είναι το φύλο σου;”)

[Παύση]

5. Εξασκώντας τις Αφηγήσεις

Πρόσκληση και Επεξεργασία- Ιδιαίτερο περιστατικό

Κάντε το παιδί να σας πει για ένα συγκεκριμένο περιστατικό. Ο σκοπός είναι το παιδί να εξασκηθεί στο να δώσει μια ολοκληρωμένη αφήγηση σχετικά με ένα μεμονωμένο περιστατικό από την αρχή μέχρι το τέλος.

“Μερικές [μέρες/ εβδομάδες] πριν ήταν [διακοπές/ ένα πάρτι γενεθλίων/ η πρώτη μέρα στο σχολείο/ κάποιο άλλο περιστατικό].

Πες μου οτιδήποτε συνέβη τότε”.

“Μου έλεγες σχετικά με [δραστηριότητα ή περιστατικό]. Πες μου οτιδήποτε μπορείς να θυμηθείς από την στιγμή που [το περιστατικό] ξεκίνησε μέχρι που τελείωσε.”

“Και μετά τι συνέβη; Πες μου περισσότερα.”

Επικέντρωση- Χρησιμοποιήστε ερωτήσεις χρονικής κατάτμησης για την εξέταση περισσότερων λεπτομερειών:

“ Σκέψου έντονα σχετικά [με μια δραστηριότητα ή ένα περιστατικό] και πες μου τι συνέβη εκείνη την ημέρα από την στιγμή που ξύπνησες εκείνο το πρωί μέχρι [κάποιο μέρος του περιστατικού έχει ήδη αναφερθεί σε απάντηση από το παιδί σε προηγούμενη ερώτηση].”

“Πες μου οτιδήποτε συνέβη από [ένα μέρος του περιστατικού έχει αναφερθεί από το παιδί] μέχρι [ένα άλλο μέρος του περιστατικού]”.

“Πες μου οτιδήποτε συνέβη μετά [κάποιο μέρος του περιστατικού έχει αναφερθεί από το παιδί] μέχρι που πήγες στο κρεβάτι εκείνη τη νύχτα”.

Συνεχίστε με ακολουθίες από ανοιχτές- κλειστές τύπου ερωτήσεις και αιτήματα επεξεργασίας:

“Πες μου περισσότερα σχετικά [μια δραστηριότητα που έχει αναφερθεί από το παιδί]”.

Ή

“Νωρίτερα ανέφερες [δραστηριότητα από το παιδί]. Πες μου οτιδήποτε σχετικά με αυτό”.

Επικέντρωση – Χρησιμοποιήστε ερωτήσεις διαμόρφωσης του χρόνου για να συγκεντρώσετε επιπρόσθετες πληροφορίες.

“Τι έγινε ακριβώς πριν από αυτό;”

“Τι έγινε ακριβώς μετά από αυτό;”

Επικέντρωση - Ερωτήσεις επικεντρωμένες στις αισθήσεις για την διεξαγωγή περισσότερων λεπτομερειών:

“Σκέψου σχετικά [περιστατικό που αναφέρθηκε πριν]. Σκέψου πως [φαινόταν/ τους ήχους]. Πες μου [τι άκουσες/ τα πράγματα που είδες].”

Χθες ή Σήμερα (για παιδιά 11 ετών και μικρότερα) (Χρησιμοποιήστε μόνο εάν ρωτήσατε σχετικά με ένα συγκεκριμένο περιστατικό και δεν διεξήχθη μια περιεκτική αφήγηση και εκτίμηση)

“Πραγματικά θα ήθελα να ξέρω σχετικά με τα πράγματα που σου έχουν συμβεί. Πες μου οτιδήποτε συνέβη χθες από την στιγμή που ξύπνησες μέχρι που πήγες στο κρεβάτι”.

Η

“Πες μου οτιδήποτε συνέβη σε εσένα σήμερα, από την στιγμή που σηκώθηκες μέχρι που[ήρθα να σου μιλήσω/ ήρθες να με δεις].”

“Δεν θέλω να αφήσεις τίποτα απ’ έξω. Πες μου οτιδήποτε συνέβη από την στιγμή που ξύπνησες μέχρι [κάποια δραστηριότητα ή μέρος του περιστατικού έχει ήδη αναφερθεί από το παιδί ως απάντηση σε προηγούμενη ερώτηση].”

6. Το Πέρασμα στα Σημαντικά Θέματα

Ξεκινήστε δηλώνοντας,

“Τώρα θέλω να σου μιλήσω σχετικά [για ποιο λόγο είσαι εδώ σήμερα/ για ποιο λόγο ήρθα να σου μιλήσω σήμερα].”

Ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου: *Εάν το παιδί δεν δηλώσει κακοποίηση μετά από μια ερώτηση ανοιχτού- κλειστού τύπου, συνεχίστε με άλλες ερωτήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου, και αν είναι απαραίτητο, κάντε περισσότερες επικεντρωμένες ερωτήσεις- δείτε τα παραδείγματα. Εάν το παιδί κάνει αναφορά σε κακοποίηση, βλέπετε το τμήμα # 7.*

“Πες μου για ποιο λόγο πιστεύεις [πως ήρθα να σου μιλήσω σήμερα/ ήρθες να με δεις σήμερα].”

“Όπως σου είπα, η δουλειά μου είναι να μιλάω με παιδιά. Πες μου για ποιο λόγο πιστεύεις ήρθα εδώ να σου μιλήσω σήμερα.”

“Σου είπε κάποιος κάτι σχετικά με τον λόγο που σου μιλάω;”

“Τι σου είπε [το άτομο που σε έφερε εδώ] σχετικά με τον λόγο που ήθελα να σου μιλήσω;”

“Πες μου για ποιο λόγο πιστεύεις [το άτομο που σε συνόδεψε] σε έφερε εδώ.”

“Καταλαβαίνω πως κάτι μπορεί να σου έχει συμβεί. Πες μου οτιδήποτε συνέβη από την αρχή, μέχρι τη μέση, μέχρι το τέλος.”

“Από την στιγμή που δεν ήμουν εκεί, εγώ δεν ξέρω τι συνέβη. Επομένως χρειάζομαι τη βοήθειά σου για να καταλάβω τι έγινε.”

“Βλέπω πως έχεις [ένα κάψιμο, κόψιμο, σημάδι, επίδεσμο, μελανιές] στο ____ . Πες μου οτιδήποτε σχετικά με αυτό.”

[Αν το παιδί έχει προηγουμένως προβεί σε δήλωση:] “Άκουσα πως μίλησες [ονομάστε το άτομο] σχετικά με κάτι που έγινε. Είναι σημαντικό για μένα να καταλάβω, πες μου τι έγινε.”

“Άκουσα πως κάποιος μάλλον σε ενόχλησε. Πες μου τι συνέβη.”

“Ανησύχησε κάποιος [πιθανόν ονομάστε το άτομο που έκανε τη δήλωση] σχετικά με κάτι που έγινε; Πες μου γιατί[αυτός/ αυτή] ανησύχησε.”

“Άκουσα πως κάποιος πιθανόν έκανε κάτι που δεν ήταν σωστό. Πες μου για αυτό.”

“Πες μου σχετικά [πλαίσιο/ τοποθεσία ισχυριζόμενης κακοποίησης].”

Ασαφείς υποθέσεις/ ισχυρισμοί:

“Μίλησε μου σχετικά με τα άτομα που μένουν μαζί σου.”

“Πες μου κάποια πράγματα που σου [αρέσουν/ δεν αρέσουν] σχετικά με [άτομο].
[Περιμένετε για απάντηση]. Τι [δεν σου αρέσει/αρέσει] σχετικά με [άτομο];”

“Τι συμβαίνει όταν πηγαίνεις [τοποθεσία];” [Περιμένετε για απάντηση], “Πες μου όλα σχετικά με αυτό.” **Η**

“Ποια πράγματα [είναι διασκεδαστικά/ δεν είναι διασκεδαστικά] που συμβαίνουν σε [τοποθεσία];”

Συγκεκριμένα παραδείγματα:

“Προηγουμένως μιλήσαμε για τον παιδικό σταθμό, μίλησε μου για τους δασκάλους που δουλεύουν εκεί.”

“Προηγουμένως μίλησες σχετικά με τις επισκέψεις στον μπαμπά σου. Πες μου τι συμβαίνει όταν πας στον μπαμπά σου.”

“Ποιος σε βοηθάει να ετοιμαστείς για να πας στο κρεβάτι;” “Πες μου περισσότερα για την ώρα που πέφτεις για ύπνο.”

Εάν αυτές οι σχετικές ερωτήσεις δεν εξάγουν πληροφορίες από το παιδί σχετικά με τις υποθέσεις για κακοποίηση, έχετε την επιλογή να συνεχίσετε σε πιο επικεντρωμένες ερωτήσεις με προσοχή.

Επικεντρωμένες ερωτήσεις:

“Πες μου περισσότερα σχετικά με [τοποθεσία/ χρόνος του ισχυριζόμενου περιστατικού/ ισχυριζόμενος δράστης]. Ποια είναι μερικά από τα πράγματα που [σου αρέσουν/ δεν σου αρέσουν]. Γιατί;” “Μίλησε μου σχετικά με αυτό.”

Αντίδραση σε μη- λεκτικές πράξεις ή συγκεκριμένες ανησυχίες του παιδιού:

“Βλέπω πως κλαις. Πες μου γιατί.” “Είσαι πολύ ήσυχος/η. Πες μου γιατί.”

“Τι πιστεύεις πως θα συμβεί αν μιλήσεις;” “Για ποιο λόγο το σκέφτηκες αυτό;”

“Τι σε κάνει να πιστεύεις πως θα βρεις τον μπελά σου;” “Πες μου περισσότερα σχετικά με αυτό.”

Πιο επικεντρωμένες μεταβατικές ερωτήσεις:

“Άκουσα πως μίλησες σε [*κάποιον*] ή *ονομάστε το άτομο*] σχετικά [με ένα πρόβλημα που είχες/ μια εικόνα που ζωγράφισες, και τα λοιπά.].” [*Παύση*] “ Πες μου σχετικά με [το πρόβλημα/ την εικόνα/ και τα λοιπά].”

[*Εάν δεν υπάρξει απάντηση ρωτήστε:*]

“Ο/Η [*μαμά/ δάσκαλος/ σύμβουλος/ φίλος*] ανησυχεί πως κάτι μάλλον σου έχει συμβεί. Ξέρεις για ποιο πράγμα ο/η [*μαμά/ δάσκαλος/ σύμβουλος/ φίλος*] ανησυχεί;”

“Άκουσα πως έκανες κάτι στη/στο [*τοποθεσία*] – [*άγγιζες άλλα παιδιά/ έλεγες κακές κουβέντες, και τα λοιπά.*] Μίλησε μου για αυτό.”

“Άκουσα πως μίλησες [*ονομάστε το άτομο*] σχετικά με [*σύντομη περιγραφή του περιστατικού*]. Πες μου τι συνέβη.”

“Σου έκανε κάποιος κάτι [που δεν σου άρεσε/ σε ενόχλησε/ που δεν έπρεπε να είχε συμβεί];”

Εάν το παιδί απαντήσει ναι, τότε συνεχίστε με, “Ποιος;” και “Τι σου έκανε [αυτός/αυτή];”

“Πες μου όλα τα σχετικά [*επαναλάβετε τα λόγια του παιδιού σχετικά με την περιγραφή του περιστατικού*].”

“Μήπως κάποιος [*συγκεντρώστε εν συντομία τους ισχυρισμούς ή τις υποψίες χωρίς να συγκεκριμενοποιείτε το όνομα του ισχυριζόμενου δράστη ή να παρέχετε πολλές λεπτομέρειες*];”

Συγκεκριμένα παραδείγματα:

“ Σε χτύπησε κάποιος;” ή “Σε άγγιξε κάποιος;”

7. Ερευνώντας τα Περιστατικά

ΞΕΧΩΡΙΣΤΑ : Διαχωρισμός των περιστατικών και εξερεύνηση συγκεκριμένων περιστατικών

Από την στιγμή που το παιδί θα κάνει κάποια δήλωση σχετικά με αυτό, ζητήστε μια γενικότερη περιγραφή και μετά διευκρινίστε εάν η κακοποίηση συνέβη μια ή παραπάνω φορές.

“Πες μου τι συνέβη.” Όταν το παιδί απαντήσει, συνεχίστε με:

“Αυτό συνέβη μια φορά ή περισσότερες από μια φορά;”

- *Εάν το παιδί απαντήσει “μια φορά”, κάντε ερωτήσεις όπως αναφέρονται παρακάτω και μεγιστοποιήστε τη χρήση τεχνικών ανοιχτού- κλειστού τύπου. Χρησιμοποιήστε το προτεινόμενο δείγμα ερωτήσεων [ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ, ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΣΗ (χρόνος, αισθήσεις, βασικά στοιχεία), ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ] για την άντληση πληροφοριών σχετικά με το περιστατικό.*

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ: Προσκλήσεις ανοιχτού- κλειστού τύπου

“Μίλησε μου σχετικά [τα λόγια του παιδιού για την περιγραφή του περιστατικού].”

“Πες μου οτιδήποτε συνέβη, από την αρχή μέχρι τη μέση μέχρι το τέλος, ακόμα και τα μικρά μέρη που πιστεύεις ότι δεν είναι σημαντικά.”

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ: Αιτήματα για Επεξεργασία

“Μετά τι συνέβη;”

“Στη συνέχεια τι έγινε;”

“Πες μου περισσότερα σχετικά [άτομο/ αντικείμενο/ δραστηριότητα που έχει αναφερθεί από το παιδί].”

“Ανέφερες [άτομο/ αντικείμενο/ δραστηριότητα], πες μου τα πάντα σχετικά με αυτό.”

ΧΡΟΝΟΣ: Ερωτήσεις Χρονικής Κατάτμησης

“Πήγαινε με τη σκέψη σου πίσω σε εκείνη τη [μέρα/ νύχτα]. Πες μου οτιδήποτε συνέβη από τη στιγμή που [κάποιο προηγούμενο περιστατικό που έχει αναφερθεί από το παιδί] μέχρι [το ισχυριζόμενο περιστατικό κακοποίησης που έχει περιγράψει το παιδί].”

“Πες μου οτιδήποτε συνέβη μετά [κάποιο μέρος του περιστατικού κακοποίησης έχει αναφερθεί από το παιδί] μέχρι που τελείωσε.”

“Πες μου οτιδήποτε [ένα μέρος του περιστατικού] μέχρι [ένα άλλο μέρος του περιστατικού]”

ΧΡΟΝΟΣ: Ερωτήσεις Διαμόρφωσης Χρόνου

“Τι συνέβη ακριβώς πριν από αυτό;” “Τι συνέβη ακριβώς μετά από αυτό;”

ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ: Ερωτήσεις επικεντρωμένες στις Αισθήσεις

“Σκέψου πως έμοιαζε όταν [περιστατικό]. Πες μου οτιδήποτε είδες.”

“Σκέψου πως ακούστηκε. Πες μου οτιδήποτε άκουσες.”

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Επικεντρωμένες ερωτήσεις σχετικές με το συγκεκριμένο περιστατικό που αναφέρθηκε από το παιδί

Το γενικό σχήμα μιας επικεντρωμένης ερώτησης είναι:

“Εσύ [είπες/ μίλησες σχετικά] [άτομο/ αντικείμενο/ δραστηριότητα].” “Πες μου [ρωτήστε για συγκεκριμένη πληροφορία].” **Η** “Πώς/ πότε/ πού/ ποιος/ ποιο/ τι [ρωτήστε για συγκεκριμένη πληροφορία];”

Συγκεκριμένα παραδείγματα:

“Είπες πως ένας από τους φίλους σου είδε [το περιστατικό]. Ποιο ήταν το όνομά [του/της];” [Παύση, περιμένετε για απάντηση] “Που ήσουν εσύ όταν συνέβη αυτό;” “Που ήταν ο φίλος σου;” “Πες μου τι [όνομα του φίλου] έκανε εκεί.” “Πώς ξέρεις ότι [αυτός/ αυτή] είδε τι συνέβη;”

“Είπες πως έβλεπες τηλεόραση. Τι έβλεπες ακριβώς;” “Πες μου οτιδήποτε συνέβη όταν έβλεπες _____.”

“Μίλησες σχετικά με τον μπαμπά σου και “τα μπλεξίματά του” μαζί σου. Πες μου τι ακριβώς έκανε όταν “έμπλεξε” μαζί σου.”

“Νωρίτερα είπες ότι ο θεός σου χρησιμοποίησε βαζελίνη. Πες μου ακριβώς τι συνέβη με τη βαζελίνη.”

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ και ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ:

“Μου είπες πολλά, και αυτό είναι πολύ βοηθητικό, αλλά έχω μπερδευτεί λίγο. Για να σιγουρευτώ πως καταλαβαίνω, πες μου ξανά [πως ξεκίνησε, πως τελείωσε / και τα λοιπά].”

“Για να δούμε αν το κατάλαβα αυτό σωστά. [Εν συντομία συνοψίστε κάθε τμήμα του περιστατικού].” [Κάντε παύση μετά από κάθε τμήμα και εξάγετε την απάντηση με σκοπό την ακρίβεια].

- **Εάν το παιδί αναφέρει πως συνέβη ένα περιστατικό “περισσότερες από μια φορές”,** ξεκινήστε να ρωτάτε σχετικά με το πιο πρόσφατο:

“Πες μου τα πάντα σχετικά με την **τελευταία φορά** [το περιστατικό έχει αναφερθεί από το παιδί] που συνέβη.”

Στη συνέχεια χρησιμοποιήστε το προτεινόμενο δείγμα ερωτήσεων [ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ, ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΣΗ (χρόνος, αισθήσεις, βασικά στοιχεία), ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΚΑΙ

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ] για την άντληση πληροφοριών σχετικά με το περιστατικό. Στη συνέχεια εξερευνήστε άλλα περιστατικά όπως κατάλληλα:

“Πες μου τα πάντα σχετικά με την **πρώτη φορά** που συνέβη. [πιθανόν να χρησιμοποιήσετε τα λόγια του παιδιού για να περιγράψετε την πράξη κακοποίησης]

Χρησιμοποιήστε το δείγμα των ερωτήσεων για την άντληση πληροφοριών σχετικά με το πρώτο περιστατικό που μπορεί να θυμηθεί το παιδί. Στη συνέχεια,

“Υπάρχει κάποια άλλα φορά που θυμάσαι πιο πολύ;” “Πες μου τα πάντα σχετικά με αυτή τη φορά.”

Χρησιμοποιήστε το δείγμα των ερωτήσεων για να αντήσετε πληροφορίες σχετικά με αυτό το περιστατικό και κάθε άλλο περιστατικό που το παιδί μπορεί να θυμηθεί. Για να βρείτε άλλα πιθανά συγκεκριμένα περιστατικά, μερικές πιθανότητες είναι οι εξής:

“Υπάρχει άλλη φορά που θυμάσαι;” “Πώς τη θυμάσαι αυτή τη φορά;” “Πες μου τα πάντα σχετικά με αυτή τη φορά.”

8. Η Χρήση των Εργαλείων

“Πού συνέβη ____; Ζωγράφισε μια εικόνα του μέρους που συνέβη.”

“Ζωγράφισέ μου μια εικόνα σχετικά με το τι συνέβη [τοποθεσία].”

“Δεν θέλεις να το πεις δυνατά; Τι θα έλεγες να έγραφες τη λέξη για μένα;”

“Τι θα το έκανε πιο εύκολο για σένα για να μου το πεις; Θα μπορούσες να [το ζωγραφίσεις/ το γράψεις] για μένα;”

Συγκεκριμένα παραδείγματα:

“Είπες πως ο Jamal σε έγλειψε στο πιπί σου. Δείξε μου σε αυτή την εικόνα που είναι το πιπί σου.”

“Ζωγράφισε μου μια εικόνα με αυτό που έκανε ο Jamal.” “Ζωγράφισέ μου μια εικόνα για το πού ήσαστε όταν ο Jamal έγλειψε το πιπί σου.”

“Είπες πως η Nina έβαλε το δάχτυλό της μέσα στο πιπί σου. Δείξε μου σε αυτή την εικόνα πώς έβαλε το δάχτυλό της μέσα στο πιπί σου.”

“Μου είπες πως έπρεπε να φιλήσεις την “αηδία” του David. Ζωγράφισέ μου μια εικόνα με την “αηδία” του David.” **Η** “Ζωγράφισέ μου μια εικόνα με τη στιγμή που έπρεπε να φιλήσεις την “αηδία” του David.”

9. Διάλειμμα (Προαιρετικό)

“Τώρα θέλω να σιγουρέψω πως καταλαβαίνω τι σου έχει συμβεί. Εγώ απλά θα [σκεφτώ τι μου είπες/ θα ρίξω μια ματιά στις σημειώσεις μου/ θα πάω και θα ελέγξω με (όνομα του παρατηρητή) για να δω αν υπάρχει κάτι άλλο που χρειάζεται να σε ρωτήσω.” “Χρειάζεται να πας στην τουαλέτα;” “Θα ήθελες λίγο νερό;”

Μετά το Διάλειμμα:

“Πες μου περισσότερα σχετικά [ασαφείς πληροφορίες].” / “Τι άλλο συνέβη;” / “Μετά τι συνέβη;” / “Πες μου τα πάντα σχετικά με αυτό.”

10. Εξαγωγή Πληροφοριών που το Παιδί δεν έχει ήδη Αναφέρει

“Όταν μου είπες σχετικά [συγκεκριμένο περιστατικό που ονομάζεται από χρόνο ή περιοχή] εσύ [είπες/ ανέφερες][άτομο/ αντικείμενο/ δραστηριότητα]. Έκανε/ ήταν [επικεντρωμένη ερώτηση];”

Συνεχίστε με μια πρόσκληση – “Πες μου [όλα/ τα πάντα/ περισσότερα] σχετικά με αυτό.”

Συγκεκριμένα παραδείγματα:

“Μου είπες για την φορά στο υπόγειο που ο Sam έβγαλε το παντελόνι του. Τι έγινε με τα δικά σου τα ρούχα;” “ Πες μου όλα σχετικά με αυτό.”

“Μου είπες για μια φορά που έγινε στην παιδική χαρά. Μήπως κάποιος άλλος είδε τι έγινε;” “Ποιος;” “Πες μου περισσότερα σχετικά με αυτό.”

“Όταν μουμίλησες για την τελευταία φορά, μου είπες πως η προπονητής σου σε άγγιξε. Σε άγγιξε πάνω από τα ρούχα, στο δέρμα σου ή κάπου αλλού;” “Πες μου όλα όσα έγιναν.”

“Ξέρεις αν κάτι σαν αυτό έχει συμβεί σε άλλα παιδιά;” “Πώς το ξέρεις;” “Πες μου τα πάντα σχετικά με αυτό.”

“Υπήρξε ποτέ κάποιος άλλος πριν που [σε άγγιξε/ σε έκανε να τον αγγίξεις]έτσι;” “Ποιος;” “Μια φορά ή παραπάνω από μια φορές;” “Πες μου τα πάντα [σχετικά με αυτό].”

Εάν το παιδί πει πως έχει μιλήσει σε κάποιον άλλο σχετικά με το περιστατικό (περιστατικά):

“Πες μου οτιδήποτε μπορείς σχετικά με το πώς [το άτομο που έχει αναφερθεί από το παιδί] το ανακάλυψε.”

“Ξέρει κάποιος άλλος σχετικά [ισχυριζόμενη κακοποίηση όπως έχει περιγραφεί από το παιδί];” “Ποίος;” “Πες μου πώς [όνομα] ξέρει σχετικά με αυτό.”

“Τι ακριβώς είπες [όνομα] σχετικά με αυτό που συνέβη;” “Τι είπε [το άτομο] σε εσένα;”

“Άκουσα πως είπες [όνομα] [γενική περιγραφή της προηγούμενης δήλωσης του παιδιού]. Πες μου [σχετικά με αυτό/ πώς και το είπες αυτό].”

Εάν κατά τη διάρκεια της ερευνητικής συνέντευξης, το παιδί δεν ανέφερε πως έχει μιλήσει σε κάποιον, ψάξτε πληροφορίες για να διευκρινίσετε πώς οι πληροφορίες για την κακοποίηση έγιναν γνωστές.

Πρόσκληση ανοιχτού- κλειστού τύπου: “Πες μου τι έγινε μετά [συγκεκριμένο περιστατικό].”

Πιο επικεντρωμένη: “Γνωρίζει κάποιος άλλος σχετικά με το τι έγινε;” “Ποιος;”

Άλλος τρόπος για να δοκιμάσετε: “Θέλω να καταλάβω πώς άλλοι άνθρωποι ανακάλυψαν για αυτό [την συμπεριφορά κακοποίησης].”

Άλλος τρόπος για να δοκιμάσετε: “Ποιο ήταν το πρώτο άτομο που ανακάλυψε το τι έγινε;” “Πώς [το άτομο] το ανακάλυψε;”

Συγκεκριμένο παράδειγμα: “Είπες πως ο καλύτερος σου φίλος, ο Mario, ήταν το πρώτο άτομο που είπες τι συνέβη. Πώς και αποφάσισες να το πεις σε αυτόν;”

“Πώς [το άτομο που το παιδί ανέφερε το περιστατικό, το οποίο στη συνέχεια έκανε τη δήλωση που έφερε τον ισχυρισμό στην δική σας προσοχή] ανακάλυψε σχετικά με το τι συνέβη;”

Όταν είναι απαραίτητες άμεσες ερωτήσεις, να τις συνοδεύετε με ερωτήσεις ανοιχτού-κλειστού τύπου.

“Άγγιξε κάποιος το ____;” *Εάν η απάντηση είναι καταφατική, ρωτήστε:* “Πες μου όλα όσα έγιναν.”

“Με τι [το άτομο] άγγιξε το ____;” *[Περιμένετε για απάντηση]* “Πες μου όλα σχετικά με αυτό.”

11. Κλείσιμο

“Μου έχεις [απαντήσει σε πολλές ερωτήσεις/ πει πολλά πράγματα] σήμερα. **Σε ευχαριστώ που μίλησες μαζί μου.**”

“Υπάρχει κάτι άλλο [που νιώθεις πως θέλεις να μου πεις αυτή τη στιγμή/ που θέλεις να ξέρω];”

“Έχεις να κάνεις κάποιες ερωτήσεις σχετικά με αυτά που μιλήσαμε σήμερα;”

Κάντε ερωτήσεις σχεδιασμού ασφαλείας:

- “Σε ποιον μπορείς να μιλήσεις αν ανησυχείς σχετικά με κάτι;”
- “Από ποιον μπορείς να πάρεις βοήθεια αν πληγωθείς ή σου συμβεί κάτι κακό ή τρομακτικό;”
- “Γιατί πιστεύεις πως [το όνομα του ατόμου] μπορεί να σε βοηθήσει;”
- “Τι μπορεί [το όνομα του ατόμου] να κάνει για να σε βοηθήσει;”

Επικεντρώστε ξανά το παιδί σε ένα ουδέτερο θέμα –

“Τώρα θα επιστρέψεις στην τάξη. Τι θα κάνεις όταν επιστρέψεις στην τάξη;”

“Σε ευχαριστώ που μίλησες μαζί μου. Τι θα κάνεις μετά, εφόσον εμείς θα έχουμε τελειώσει;”

Όπως ενδείκνυται, εν συντομία εξηγήστε τα επόμενα βήματα. “Τώρα θα πάω να μιλήσω στον/στην [όνομα].”

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Δοκιμασίες Αλήθεια/ Ψέμα

Ο λόγος της χρήσης του **Υλικά για τους Επαγγελματίες Συνέντευξης** των Lyon/ Saywitz, γίνεται για να αξιολογηθεί το συνεντευξιαζόμενο παιδί σχετικά με “τον καθορισμό του κατά πόσο το παιδί μάρτυρας κατανοεί τη διαφορά ανάμεσα στην αλήθεια και τα ψέματα, και εκτιμά την σημαντικότητα του να λες την αλήθεια”. (Lyon/ Saywitz, **Qualifying Children to Take the Oath: Materials for Interviewing Professionals**. Revised May 2000).

Για τους λόγους της χρήσης του Οδηγού Συνέντευξης Αηλίκων της Πολιτείας της Washington, αυτές οι δοκιμασίες θα διεξαχθούν με παιδιά προσχολικής ηλικίας μέχρι την ηλικία των 7 ετών.

Αυτό που ακολουθεί είναι μια σύνοψη από αυτά που αναφέρονται παραπάνω από το άρθρο των Lyon/ Saywitz, που περιλαμβάνει τα πραγματικά υλικά προς χρήση για την συνέντευξη. Για αντίγραφο του άρθρου τους, πηγαίνετε στο

<http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=thomaslyon>

Οι Lyon και Saywitz ανέπτυξαν αυτές τις δοκιμασίες για να ελαχιστοποιήσουν τις δυσκολίες των μικρών παιδιών σχετικά με τον ορισμό και την συζήτηση αναφορικά με την αλήθεια και τα ψέματα, καθώς και για να εξασφαλίσουν ότι τα μικρά παιδιά δεν **θα** είναι εσφαλμένα υπεύθυνα εξαιτίας της εικασίας τους. Βασίζονται σε έρευνα που διεξήχθη με πραγματικά παιδιά και συγκαταλέγονται σε διαδικασίες προστασίας του παιδιού.

Η πρώτη δοκιμασία, (**αλήθεια έναντι ψέμα**) αξιολογεί το κατά πόσο το παιδί καταλαβαίνει τις λέξεις ‘αλήθεια’ και ‘ψέμα’. Η δεύτερη δοκιμασία (**ηθική**) προσδιορίζει το κατά πόσο το παιδί καταλαβαίνει την επίπτωση του να λέγεται ένα ψέμα.

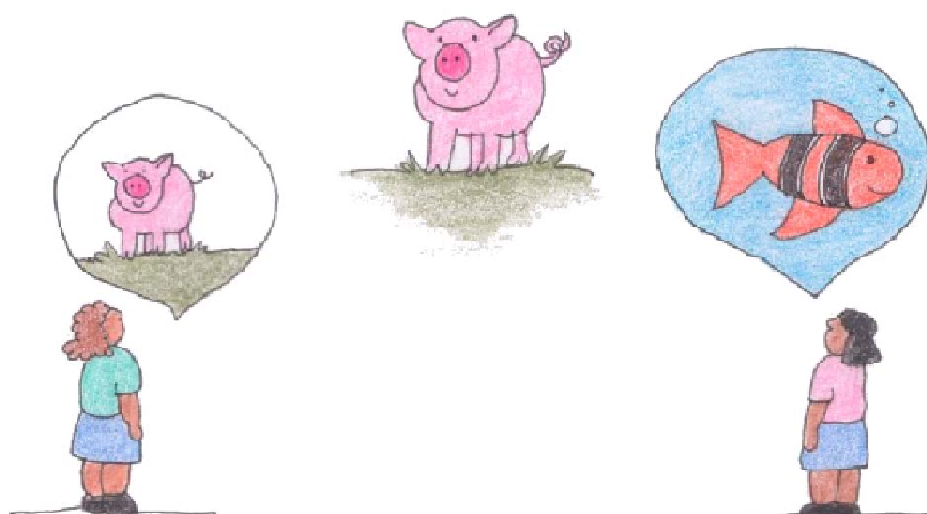
- Δώστε στο παιδί τέσσερα διαφορετικά προβλήματα **δοκιμασίας αλήθειας έναντι ψέματος**. Εάν το παιδί απαντήσει σωστά στα τέσσερα από τα τέσσερα προβλήματα, αυτό αποδεικνύει σωστή κατανόηση του νοήματος.
- Δώστε έμφαση στις λέξεις που εμφανίζονται με κεφαλαία γράμματα στο σενάριο εργασίας όταν διαβάζετε το σενάριο στα παιδιά.
- Από την στιγμή που το παιδί θα δώσει μια απάντηση σε ερώτηση στοιχείου, πείτε ‘εντάξει’ με έναν φιλικό τρόπο που δεν υποδηλώνει το κατά πόσο αυτά απάντησαν σωστά.
- Ξεκινήστε πάντα με το αγόρι/ κορίτσι στην αριστερή πλευρά της εικόνας.

- Δώστε στο παιδί τέσσερα διαφορετικά προβλήματα **δοκιμασίας ηθικής**. Εάν το παιδί απαντήσει σωστά στα τέσσερα από τα τέσσερα προβλήματα, αυτό αποδεικνύει σωστή κατανόηση του νοήματος.
- Δώστε έμφαση στις λέξεις που εμφανίζονται με κεφαλαία γράμματα στο σενάριο εργασίας όταν διαβάζετε το σενάριο στα παιδιά.
- Από την στιγμή που το παιδί θα δώσει μια απάντηση σε ερώτηση στοιχείου, πείτε ‘εντάξει’ με έναν φιλικό τρόπο που δεν υποδηλώνει το κατά πόσο αυτά απάντησαν σωστά.
- Ξεκινήστε πάντα με το αγόρι/ κορίτσι στην αριστερή πλευρά της εικόνας.

Εάν το παιδί δείχνει σωστή κατανόηση στα δύο πρώτα στοιχεία κάθε δοκιμασίας, κάποιο μέρος της γλώσσας μπορεί να παραληφθεί για τα δύο τελευταία στοιχεία:

- Για την δοκιμασία αλήθεια/ ψέμα, “το ένα θα πει ένα ψέμα και το ένα θα πει την αλήθεια”, μπορεί να παραληφθεί.
- Για την δοκιμασία ηθικής, “λοιπόν, ένα από αυτά τα κορίτσια/ αγόρια θα μπλέξει σε προβλήματα για αυτά που αυτή/ αυτός λέει,” μπορεί να παραληφθεί.

Δοκιμασία Αλήθεια έναντι Ψέμα

Εδώ είναι μια εικόνα. Κοίταξε αυτό το ζώο -- τι ζώο είναι αυτό;

ΟΚ, αυτό είναι ένα [η ονομασία του παιδιού].

ΑΚΟΥΣΕ τι λένε αυτά τα κορίτσια σχετικά με το [η ονομασία του παιδιού]. Ένα από αυτά θα πει ένα **ΨΕΜΑ** και ένα θα πει την **ΑΛΗΘΕΙΑ**, και **ΕΣΥ ΘΑ** πεις σε **ΕΜΕΝΑ** ποιο κορίτσι λέει την **ΑΛΗΘΕΙΑ**.

(δείξτε το κορίτσι στην αριστερή πλευρά) **ΑΥΤΟ** το κορίτσι βλέπει το [η ονομασία του παιδιού] και λέει “**ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ** [η ονομασία του παιδιού].”

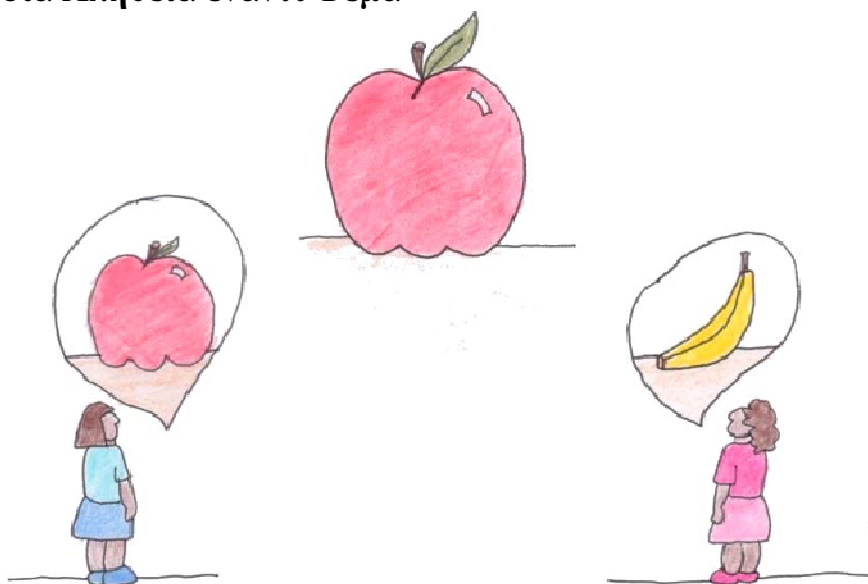
(δείξτε το κορίτσι στην δεξιά πλευρά) **ΑΥΤΟ** το κορίτσι βλέπει το [η ονομασία του παιδιού] και λέει “**ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΨΑΡΙ**”.

Ποιο κορίτσι είπε την **ΑΛΗΘΕΙΑ**; (Η σωστή απάντηση είναι το κορίτσι στην αριστερή πλευρά)

* Δοκιμασίες Αλήθεια έναντι Ψέμα από Lyon/ Saywitz, *Qualifying Children to Take the Oath: Materials for Interviewing Professionals*.

Δοκιμασία Αλήθεια έναντι Ψέμα

Εδώ είναι μια άλλη εικόνα. Κοίταξε αυτό το φαγητό - - τι φαγητό είναι αυτό;

OK, αυτό είναι μια [η ονομασία του παιδιού].

ΑΚΟΥΣΕ τι λένε αυτά τα κορίτσια σχετικά με τη [η ονομασία του παιδιού]. Ένα από αυτά θα πει ένα **ΨΕΜΑ** και ένα θα πει την **ΑΛΗΘΕΙΑ**.

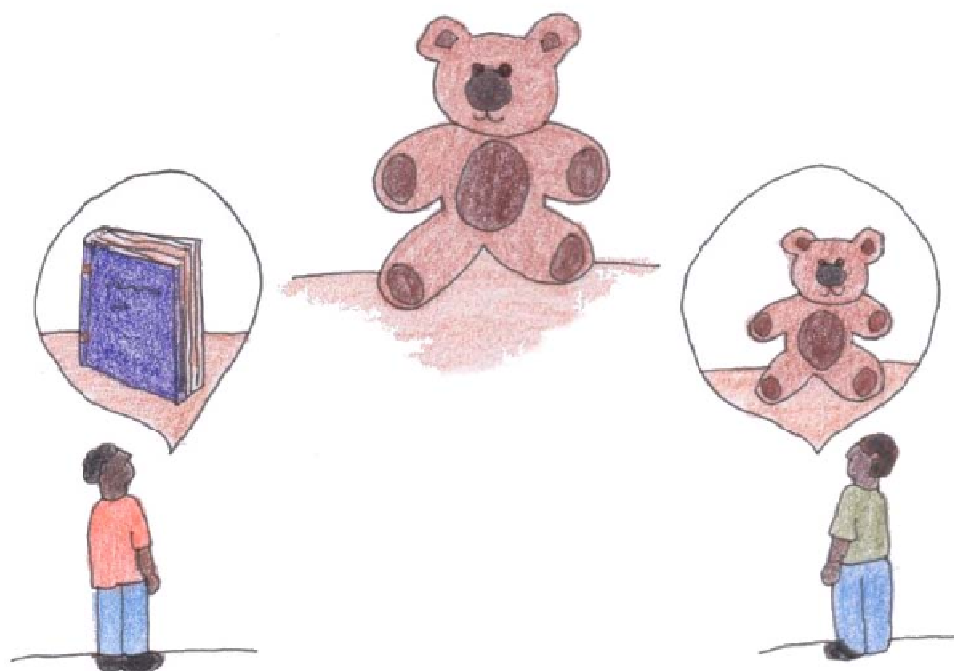
(δείξτε το κορίτσι στην αριστερή πλευρά) **ΑΥΤΟ** το κορίτσι βλέπει τη [η ονομασία του παιδιού] και λέει “**ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ** [η ονομασία του παιδιού].”

(δείξτε το κορίτσι στην δεξιά πλευρά) **ΑΥΤΟ** το κορίτσι βλέπει τη [η ονομασία του παιδιού] και λέει “**ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΨΑΡΙ**”.

Ποιο κορίτσι είπε την **ΑΛΗΘΕΙΑ**; (Η σωστή απάντηση είναι το κορίτσι στην αριστερή πλευρά)

* Δοκιμασίες Αλήθεια έναντι Ψέμα από Lyon/ Saywitz, *Qualifying Children to Take the Oath: Materials for Interviewing Professionals*.

Δοκιμασία Αλήθεια έναντι Ψέμα

Εδώ είναι μια άλλη εικόνα. Κοίταξε αυτό το παιχνίδι - - τι παιχνίδι είναι αυτό;

OK, αυτό είναι ένα [η ονομασία του παιδιού].

ΑΚΟΥΣΕ τι λένε αυτά τα αγόρια σχετικά με το [η ονομασία του παιδιού]. Ένα από αυτά θα πει ένα **ΨΕΜΑ** και ένα θα πει την **ΑΛΗΘΕΙΑ**.

(δείξτε το αγόρι στην αριστερή πλευρά) **ΑΥΤΟ** το αγόρι βλέπει το [η ονομασία του παιδιού] και λέει “**ΕΙΝΑΙ ΈΝΑ ΒΙΒΛΙΟ**” [η ονομασία του παιδιού].”

(δείξτε το αγόρι στην δεξιά πλευρά) **ΑΥΤΟ** το αγόρι βλέπει το [η ονομασία του παιδιού] και λέει “**ΕΙΝΑΙ ΈΝΑ** [η ονομασία του παιδιού]”.

Ποιο αγόρι είπε την **ΑΛΗΘΕΙΑ**; (Η σωστή απάντηση είναι το αγόρι στην δεξιά πλευρά)

Ποιο αγόρι είπε ένα **ΨΕΜΑ**; (Η σωστή απάντηση είναι το αγόρι στην αριστερή πλευρά)

* Δοκιμασίες Αλήθεια έναντι Ψέμα από Lyon/ Saywitz, *Qualifying Children to Take the Oath: Materials for Interviewing Professionals*.

Δοκιμασία Αλήθεια έναντι Ψέμα

Εδώ είναι μια άλλη εικόνα. Κοίταξε αυτό το φαγητό - - ποιο φαγητό είναι αυτό;

ΟΚ, αυτή είναι μια [η ονομασία του παιδιού].

ΑΚΟΥΣΕ τι λένε αυτά τα αγόρια σχετικά με την [η ονομασία του παιδιού]. Ένα από αυτά θα πει ένα **ΨΕΜΑ** και ένα θα πει την **ΑΛΗΘΕΙΑ**.

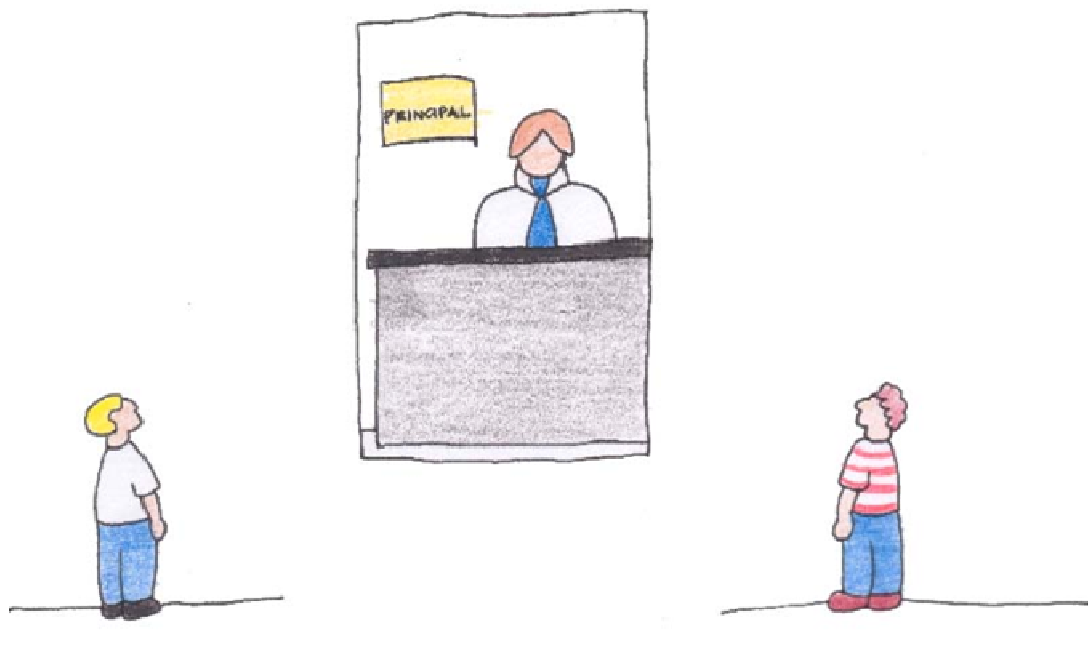
(δείξτε το αγόρι στην αριστερή πλευρά) **ΑΥΤΟ** το αγόρι βλέπει την [η ονομασία του παιδιού] και λέει “**ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΤΟΥΡΤΑ**” [η ονομασία του παιδιού].”

(δείξτε το αγόρι στην δεξιά πλευρά) **ΑΥΤΟ** το αγόρι βλέπει την [η ονομασία του παιδιού] και λέει “**ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΚΑΡΟΤΟ**”.

Ποιο αγόρι είπε ένα **ΨΕΜΑ**; (Η σωστή απάντηση είναι το αγόρι στην δεξιά πλευρά)

* Δοκιμασίες Αλήθεια έναντι Ψέμα από Lyon/ Saywitz, *Qualifying Children to Take the Oath: Materials for Interviewing Professionals*.

Δοκιμασία Ηθικής

Εδώ είναι ο Διευθυντής ενός Σχολείου. Θέλει να μάθει τι συνέβη σε αυτά τα αγόρια.

Λοιπόν, **ΕΝΑ** από αυτά τα αγόρια θα **ΜΠΕΙ ΣΕ ΜΠΕΛΛΑΔΕΣ** για αυτά που λέει, και **ΕΣΥ ΘΑ ΠΕΙΣ ΣΕ ΕΜΕΝΑ** ποιο αγόρι θα **ΜΠΕΙ ΣΕ ΜΠΕΛΛΑΔΕΣ**.

ΚΟΙΤΑΞΕ [το όνομα του παιδιού],

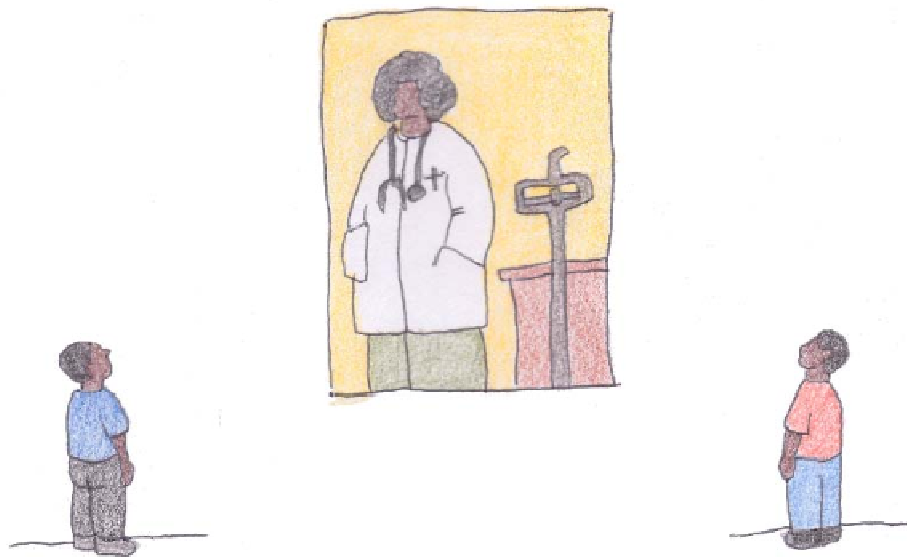
(δείξτε το αγόρι στην αριστερή πλευρά) Αυτό το αγόρι λέει την **ΑΛΗΘΕΙΑ**.

(δείξτε το αγόρι στην δεξιά πλευρά) Αυτό το αγόρι λέει ένα **ΨΕΜΑ**.

Ποιο αγόρι θα **ΜΠΕΙ ΣΕ ΜΠΕΛΛΑΔΕΣ**; (Η σωστή απάντηση είναι το αγόρι στην δεξιά πλευρά)

*Δοκιμασίες Ηθικής βασισμένες σε Lyon/ Saywitz, *Qualifying Children to Take the Oath: Materials for Interviewing Professionals*

Δοκιμασία Ηθικής

Εδώ είναι η Νοσοκόμα ενός Σχολείου. Θέλει να μάθει τι συνέβη σε αυτά τα αγόρια.

Λοιπόν, **ΕΝΑ** από αυτά τα αγόρια θα **ΜΠΕΙ ΣΕ ΜΠΕΛΛΑΔΕΣ** για αυτά που λέει.

ΚΟΙΤΑΞΕ [το όνομα του παιδιού],

(δείξτε το αγόρι στην αριστερή πλευρά) Αυτό το αγόρι λέει ένα **ΨΕΜΑ**.

(δείξτε το αγόρι στην δεξιά πλευρά) Αυτό το αγόρι λέει την **ΑΛΗΘΕΙΑ**.

Ποιο αγόρι θα **ΜΠΕΙ ΣΕ ΜΠΕΛΛΑΔΕΣ**; (Η σωστή απάντηση είναι το αγόρι στην αριστερή πλευρά)

*Δοκιμασίες Ηθικής βασισμένες σε Lyon/ Saywitz, *Qualifying Children to Take the Oath: Materials for Interviewing Professionals*

Δοκιμασία Ηθικής

Εδώ είναι ένας Δάσκαλος που έρχεται να επισκεφθεί αυτά τα κορίτσια στο σπίτι. Θέλει να μάθει τι συνέβη σε αυτά τα κορίτσια.

Λοιπόν, **ΕΝΑ** από αυτά τα κορίτσια θα **ΜΠΕΙ ΣΕ ΜΠΕΛΛΑΔΕΣ** για αυτά που λέει.

ΚΟΙΤΑΞΕ [το όνομα του παιδιού],

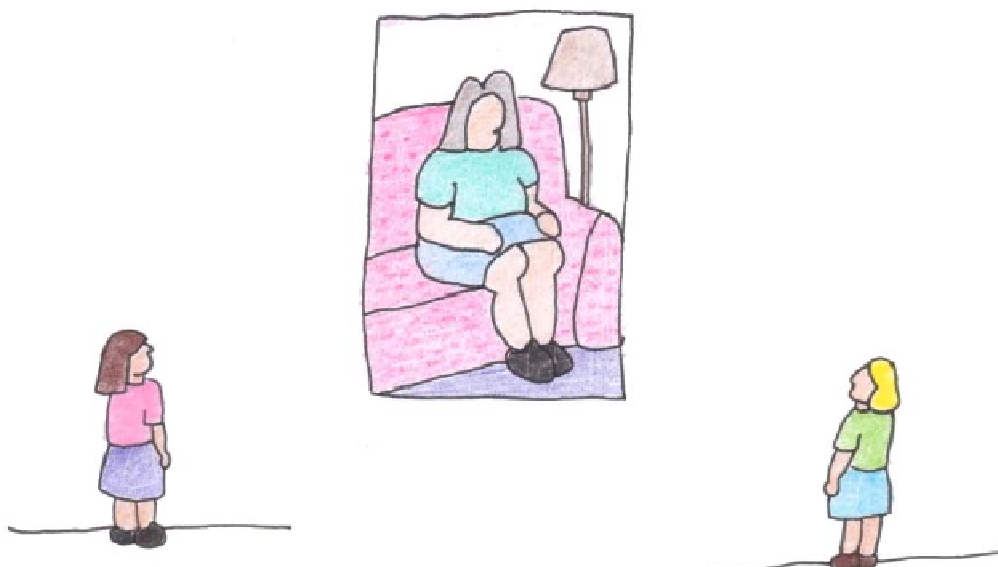
(δείξτε το κορίτσι στην αριστερή πλευρά) Αυτό το κορίτσι λέει ένα **ΨΕΜΑ**.

(δείξτε το κορίτσι στην δεξιά πλευρά) Αυτό το κορίτσι λέει την **ΑΛΗΘΕΙΑ**.

Ποιο κορίτσι θα **ΜΠΕΙ ΣΕ ΜΠΕΛΛΑΔΕΣ**; (Η σωστή απάντηση είναι το κορίτσι στην αριστερή πλευρά)

*Δοκιμασίες Ηθικής βασισμένες σε Lyon/ Saywitz, *Qualifying Children to Take the Oath: Materials for Interviewing Professionals*

Δοκιμασία Ηθικής

Εδώ είναι μια Γιαγιά. Θέλει να μάθει τι συνέβη σε αυτά τα κορίτσια.

Λοιπόν, **ΕΝΑ** από αυτά τα κορίτσια θα **ΜΠΕΙ ΣΕ ΜΠΕΛΛΑΔΕΣ** για αυτά που λέει.

ΚΟΙΤΑΞΕ, [το όνομα του παιδιού],

(δείξτε το κορίτσι στην αριστερή πλευρά) Αυτό το κορίτσι λέει την **ΑΛΗΘΕΙΑ**.

(δείξτε το κορίτσι στην δεξιά πλευρά) Αυτό το κορίτσι λέει ένα **ΨΕΜΑ**.

Ποιο κορίτσι θα **ΜΠΕΙ ΣΕ ΜΠΕΛΛΑΔΕΣ**; (Η σωστή απάντηση είναι το κορίτσι στην δεξιά πλευρά)

*Δοκιμασίες Ηθικής βασισμένες σε Lyon/ Saywitz, *Qualifying Children to Take the Oath: Materials for Interviewing Professionals*

Βιβλιογραφία

1. Battin, B. D., Ceci, J. S., (2003), Children as Witnesses: What we hear them say may not be what they mean, *Court Review*, pp. 4-5
2. *Child Victim- Witness Protocol* (1991, 2000), San Diego Regional Child Victim-Witness Task Force
3. Cunningham, A., Hurley, P., (2007), Designated Support Person, *A full and candid Account*, Center for Children and Families in the Justice System, London Family Court Clinic, Inc.
4. Cunningham, A., Hurley, P., (2007), Testimony outside the Courtroom, *A full and candid Account*, Center for Children and Families in the Justice System, London Family Court Clinic, Inc.
5. Davies, M. G., Westcott, L. H., (1999), *Interviewing Child Witnesses under the Memorandum of Good Practice: A research review*, Policing and Reducing Crime Unit: Police Research Series, Paper 115, London
6. *Guidance on Interviewing Child Witnesses in Scotland*, (2003), Supporting Child Witnesses guidance pack, Publishes by Scottish Executive St Andrew's House, Edinburgh
7. *Guide for Forensic Interviewing of Spanish- Speaking Children*, (2004), A Publication of the Child Abuse Training and Technical Assistance (CATA) Project, California Institute on Human Services, Sonoma State University.
8. Hurley, P., Scarth, K., Stevens, L., (2002), Children as Witnesses : Helping Young People Give Their Evidence In Court, Helping Courts Hear the Evidence of Children, *Child Witness Court Preparation*, Center for Children and Families in the Justice System
9. Kraehenbuehl, S.J., Blades, M., Westcott, H., (2007), Interviewing young children: protocol, practice and perception in police interviews, *Question repetition in police interviews of 4 to 11 year olds*'(under review)
10. Lamb, E., M., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, W., P., Horowitz, D., (2008), Structured forensic interview protocols improve the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol, *Child Abuse Neglect*; 31 (11-12): 1201- 1231.
11. Orbach, Y., Hershkowitz, I., Lamb, E. M., Sternberg, J. K., Esplin, W. P., Horowitz, D., (2000), Assessing the value of structured protocols for forensic interviews of alleges child abuse victims, *Child Abuse & Neglect*, Vol. 24, pp. 733-752
12. Plotnikoff, J., Woolfson, R., (2009), Good practice guidance in managing young witness cases and questioning children, *Measuring Up? Evaluating implementations of Government commitments to young witnesses in criminal proceedings*, The Nuffield Foundation, NSPCC
13. Preston, D. (2009), *Protocol for the Provision of Therapy for Child Witnesses prior to a Criminal Trial*, Cambridgeshire LSCB Policy, Procedures and Protocols sub-group.
14. *Washington State Child Interview Guide*, (2007), Prepared by Harborview Center for Sexual Assault & Traumatic Stress and WA State Criminal Justice Training Commission, In cooperation with the Department of Social and Health Services, Revised 9/ 07